

საბჭოთა საშენობელი

ს.ს.ს.წ.
ქსტსპსპმის
ერბვიწყლი
ერბანო

→ შინაურსი ←

- o. ვარძიელი.—საქართველოს ცაკის მესამე სესიის შედეგები.
 - პროფ. შ. ნუცუბიძე.—მატერიალური კეშმარიტება და სასამართლოს ინიციატივა.
 - გ. რცხილაძე.—მარალური ზიანის ანაზღაურება.
 - ა. კუსიკოვი.—ბრალდებულის გატყდომა და გამოუტენლობა და დაცვის როლი ამ შემთხვევებში.
 - მ. ღვამიჩავა.—ადვოკატურა.
- ტერმინოლოგიის მასალისათვის.
- პ. ქავთარაძე.—ზოგადი მოსაზრებანი.
- კაპიტალიზმის უენიშვნები.
- კ. ბეჟუაშვილი.—რა შედეგი უნდა მოჰყვეს სათანადო წესის დაუცველობით—მიწის იჯარით გაცემას?
 - ვ. წიგწივაძე.—საქმის არსებითი მხარის განხილვა სისხ. სამ. საკასაციო ინსტანციაში და ს. ს. ს. კ. 319 მუხლი.
 - ა. კალანდაძე.—ოლქის სასამართლოს რეორგანიზაციასთან დაკავშირებით.
 - კ. ბაქრაძე.—კოლიზიაა თუ გაუგებრობა?
- მოკვლევის საკითხები.
- გ. ტატიშვილი.—მომკვლევეი ორგანოები და სისხ. სამ. საპრ კორექსის 105 და 106 მუხლები.
- სასამართლო და ცხივრება.
- ბ. მეგრელიშვილი.—ერთი „მრავალტანჯული“ საქმის ისტორია.
 - მიხ. ნახიძე.—ბიუროკრატიზმის ნაშთები.
- ძრონიკა.
ზიგლიტგრაფია.
ოფიც. ლური ნაწილი.

№ 4

თებერვალი
1928

საქ. ს. ს. რ. იუსტსასკოების გამოცემელოზს

თანახმად საქ. ს. ს. რ. სახალხო კომისართა საბჭოს 1927 წ. დეკემბრის 14 დადგენილებისა „საქ. მ. გ. კანონთა და განკარგულებათა კრებულის სავალდებულო გამოწერის შესახებ“ აცხადებს

სახელმწიფო, კოოპერატიულ დაწესებულებათა და საწარმოთა და აგრეთვე კერძო დაწესებულებათა და პირთა საყურადღებოდ, რომ

იღებს ხელისმომწერებს

საქართ. მუშ. და გლეხ. მთავრობის კანონთა და განკარგულებათა კრებულზე 1928 წლისათვის

საქ. ს. ს. რ. იუსტ. სახ. კომისარიატის გამოცემელოზს საწყობო აქვს:

1. საქ. ს. ს. რ. კონსტიტუცია საუკეთესო ქალაქულ ენაზე — 40 კ.	14. საქ. ს. ს. რ. სასამართლოს წყობილების დებულება, ქართულ ენაზე — 25 კ.
2. საქ. ს. ს. რ. კონსტიტუცია საუკეთესო ქალაქულ ენაზე, რუსულ ენაზე — 40 კ.	15. საქ. ს. ს. რ. სისხლის სამ. საპრ. კოდექსი 1927 წ. გამოცემა — 70 კ.
3. საქ. ს. ს. რ. მუშ. და გლეხ. მთავრობის კანონთა და განკარგულებათა კრებული 1923 წ. ქართულ ენაზე, კომპლექტი . 1 მ. 20 კ.	16. იგივე რუსულ ენაზე — 70 კ.
4. საქ. ს. ს. რ. მუშ. და გლეხ. მთავრობის კანონთა და განკ. კრებ. 1924 წ. ქართულ და რუსულ ენაზე 2 მ. —	17. საქართველოს ს. ს. რ. კონსტიტუცია (ბროშურად) გაყიდულია.
5. საქ. ს. ს. რ. მუშ. და გლეხ. მთ. კან. და განკარგულებათა კრებული 1925 წ. ქართულ და რუსულ ენაზე 1 მ. 50 კ.	18. „ტყის წესების დარღვევა—წანახედი“ სახელმძღვანელო თემატიკის კომისიისათვის (გაყიდულია).
6. საქ. ს. ს. რ. მუშ. და გლეხ. მთ. კან. და განკარგულებათა კრებული 1926 წ. ქართულ და რუსულ ენაზე 3 მ. 10 კ.	19. ბროშურა „კომლის გაყრა“—მ. ქორქაშვილი — 20 კ.
7. საქ. ს. ს. რ. მუშ. და გლეხ. მთ. კან. და განკარგულებათა კრებული 1927 წ. ქართულ ენაზე 3 მ. —	20. „საქართველოს უზენაესი სასამართლოს პლენუმის ახსნა განმარტებანი მიწის კოდექსის ზოგიერთი მუხლებისა“—(გაყიდულია).
8. საქ. ს. ს. რ. მუშ. და გლეხ. მთ. კან. და განკარგულებათა კრებული 1927 წ. რუს. ენაზე 3 მ. —	21. „იუსტსასკომის მომქმედი 1925 წ. ინსტრუქციებისა და ცირკულიარების კრებული“ 1 მ. —
9. საქ. ს. ს. რ. სისხლის სამართლის კოდექსი. (გაყიდულია).	22. ბროშურა „მიწის შრომითი იჯარა“—ა. ალხოვი. — 15 კ.
10. სამოქალაქო პროცესი. სახელმძღვან. ს. ჯაფარიძისა.—ქართულ ენაზე . . . 1 მ. 65 კ.	23. „მსჯავრდადებულთა ცნობარი“ 1924 და 25 წ.წ. 3 მ. —
11. საქ. ს. ს. რ. სამოქალაქო კოდექსი, ქართულ ენაზე 1927 წ. გამოცემა — 75 კ.	24. „იუსტსასკომის მომქმედი—1926 წ. ინსტრუქციებისა და ცირკულიარების კრებული“ (იბეჭდება).
12. იგივე რუსულ ენაზე — 75 კ.	25. „საქართველოს ს. ს. რ. შრომა გასწორების კოდექსი“ — 50 კ.
13. საქ. ს. ს. რ. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი ქართულ ენაზე — 45 კ.	26. „შრომითი მიწის მოსარგებლე და მისი უფლება მოვალეობანი — ქ. მიქელაძე, (პოპულარული წიგნაკი) — 50 კ.
	27. „სახალხო საჯულის უფლება—მოვალეობანი სასა არტლოში“ (იბეჭდება).

ახლო მომავალში გამოვა საქ. ს. ს. რ. საოჯახო და სისხლის სამართლის კოდექსები რუმინულ და რუსულ ენაზე.

ამის გარდა გამოცემლობას შეუძლიან მიაწოდოს მსურველთ რ. ს. ფ. ს. რ. და უკრ. რესპ. იურიდიული ლიტერატურის ყველა ახალი გამოცემა. ყველა მოთხოვნას კანონთა კრებულის, კოდექსების და იურიდიული ლიტერატურის გაგზავნის შესახებ გამოცემლობა ასრულებს დაუყოვნებლივ ფოსტით ფულის მიღების უმალვე ან და ფასდადებით გაგზავნის შესახებ მოთხოვნის მიღებისთანავე.

შეკვეთით უნდა მიმართონ: ტფილისი, ტრიბუნალის ქ. № 32, იუსტ. სახ. კომის. გამოცემლობა. ტელეფონი—13—68.

34(05)

საბჭოთა საბარათალი

ს. 13. პროლეტარებო ყველა ქვეყნისა, შეერთდით!

რედაქციის და კანტორის
მისამართი:

სელისმწოდების უბანი:

ტფილისი, ტრიბუნალის
ქ. № 82

წლიურად — 10 მან.

6 თვით — 5 მ. 50 კ.

3 თვით — 3 მ.

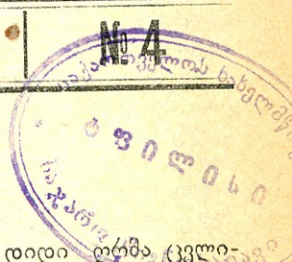
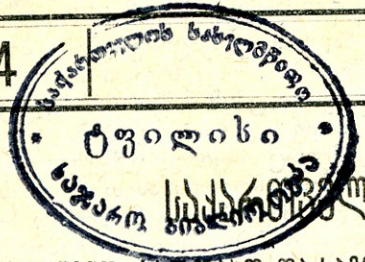
ტელ. № 13-68

1 ნომერი 50 კ.

№ 4

15 თებერვალი 1928 წ.

№ 4

ახალი საბოროტო, საოჯახო და სამეურნეო კანონი.

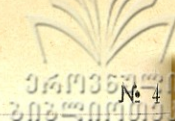
საქართველოს ცაკის მესამე სესიამ მიიღო მეტად მნიშვნელოვანი კანონი საქორწინო, საოჯახო და სამეურნეო უფლების შესახებ. კანონი ეხება ქალაქის და სოფლის ყოველდღიურ ყოფაცხოვრების საჭიროებო საკითხებს, ეხება იმ საუკუნოებით შექმნილ ფუძეს, რაზედაც დღემდე დამყარებულია ჩვენი მშრომელი ადამიანის ოჯახი. ამიტომ ადვილი გასაგებია, რატომ გამოიწვია ჩვენს რესპუბლიკაში ამ კოდექსმა ასეთი ღრმა ინტერესი.

ჯერ კიდევ 1921 წლის აპრილის 21-ს საქართველოს რევკომმა თავისი № 28 დეკრეტით ძირიან-ფესვიანად გადატრიალება მოახდინა საოჯახო და საქორწინო კანონმდებლობაში. ბურჟუაზიულმა კანონმა თვით მოწინავე ქვეყნებშიაც კი ბოროტად გამოიყენა ქალის უმწეო მდგომარეობა და გადააქცია იგი უფლებო, დამცარებულ არსებათ. ბურჟუაზიული ქორწინება — ეს უთანასწორო და გაუწყვეტელი ჯაჭვით გადაბმული კავშირი, ყოველივე უპირატესობას ანიჭებს მამაკაცს. მამაკაცია ქონებრივი ურთიერთობის ხელმძღვანელი ოჯახში, მას აქვს უფლება მიუჩინოს ცოლს საცხოვრებელი ადგილი, თავს მოახვიოს მას თავისი ეროვნება, თავისი გვარი; ყველა საოჯახო საკითხის გადაწყვეტის დროს შვილების აღზრდის საკითხშიაც კი ქმარს ერთგვარა უპირატესობა აქვს მიანიჭებული. მამაკაცის ასეთ უფლებრივ მდგომარეობას, რომელიც ცოლს ქმრის მონად ხდიდა, მტკიცედ იცავდა ბურჟუაზიული კანონი, ეკლესია და სარწმუნოება. საბჭოთა ხელისუფლებამ გადაჭრით უარყო ძველი ქორწინების პრინციპი და მის მაგივრად საქორწინო და საოჯახო ურთიერთობის სფეროში დააქანონა თავისი ახალი პრინციპები, რომელნიც ჩამოყალიბდა რ. ს. ფ. ს. რესპუბლიკაში 1918 წელში და საქართველოს რესპუბლიკაში კი 1921 წელში № 28 დეკრეტის სახით. ამ კანონს, გამოცემულს საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების პირველსავე თვეებში, უარესად დიდი ისტორიული და რევოლუციური მნიშვნელობა აქვს. მან უპირველეს ყოვლისა ყოველივე იურიდიული ძალა მოუსპო საეკლესიო ქორწინებას და მის მაგიერ დააწესა სამოქალაქო ქორწინება. გარდა ამისა სრული უფლებრივი თანასწორობა დაამყარა მეუღლეთა შორის, დააქანონა ქორწინების სრულიად მარტივი წესი, რომლის მიხედვითაც განქორწინება შეიძლება არა მარტო ორივე მეუღლის სურვილით, არამედ ერთი მათგანის სურვილითაც, აღიარა პრინციპი, თანახმად რომლისა თვითვე მეუღლეს შეუძლია იქონიოს თავისთვის ცალკე ქონება, და ბოლოს სრულიად გაათანასწორა ურეგისტრაციო (ფაქტიური) ქორწინებაში დაბადებული ბავში იურიდიულ ქორწინებაში დაბადებულ ბავშვთან.

ამ პირველმა საბჭოთა კანონმა დიდი ღრმა ცვლილება შეიტანა ქორწინებასა და ოჯახში და, თუმცა მან უკვე საკმარისად მოიკიდა ფეხი მშრომელთა ფართო წრეებში, მაგრამ საჭირო გახდა მისი გადაზუსტება. დღევანდელ სოფლის და ქალაქის უფრო გართულბულ სოციალურ-ეკონომიურ ურთიერთობასთან დაკავშირებით.

რა არის ახალი საქორწინო, საოჯახო და სამეურნეო კანონში, რომელიც მიიღო ცაკის მესამე სესიამ?

ახალი კოდექსი იმით განსხვავდება მომქმედ № 28 დეკრეტისაგან, რომ იგი უმთავრეს ყურადღებას აქცევს მატერიალურ მხარეს ე. ი. არკვევს იმ უფლებას მოვალეობას, იმის და მიუხედავად გატარებულა ქორწინება რეგისტრაციაში თუ არა, № 28 დეკრეტის პირველი რამოდენიმე მუხლით გაუუქმებულია არა მატერიალური, არამედ ფორმალური მხარე, ე. ი. ის თუ როგორ უნდა მოხდეს ქორწინების რეგისტრაცია. ძველი კანონის ამგვარი აგებულება შეიძლება აიხსნას იმით, რომ იგი სწორედ მაშინ იყო გამოცემული, როდესაც, ეკლესია გამოეყო სახელმწიფოს და როდესაც მამასადამე, უწინარეს ყოველისა საჭირო იყო ძველი საეკლესიო ქორწინების და მისი წესების დანერგვა და სამოქალაქო ქორწინების სხვა წესით და საფუძველით მოწყობა. ახალმა კანონმა რეგისტრაციაში გატარებული ქორწინება თავისი მატერიალური და უფლებრივი შედეგით გაათანასწორა ურეგისტრაციო ქორწინებასთან. სტოვებს რა ახალი კანონი რეგისტრაციას, როგორც სახელმწიფოსათვის მეტად საჭირო მონთხონილებას, ის იმავე დროს აძლევს რეგისტრაციას ტენიკურ საშუალების ხასიათს ორ-პირთა შორის უფერ არსებულ საქორწინო ურთიერთობის დამტკიცების გასაადვილებლად. ასეთი გამაადვილებელი საშუალება ქორწინების დამტკიცებლად განსაკუთრებით საჭიროა იმ შემთხვევაში, როდესაც ერთ-ერთ მეუღლეს ან შვილებს უხდებათ თავისი უფლების დაცვა, მაგალითად, როდესაც ცოლი მოითხოვს ქმრისაგან სარჩოს ან როდესაც მას უხდება მემკვიდრეობის დამტკიცება. ამრიგად ახალი კანონის ძალით იმ მეუღლეთ, რომელთა ქორწინებაც რეგისტრაციაში არ ყოფილა გატარებული, ისეთივე უფლებები აქვთ, როგორც რეგისტრაციაში გატარებულ ქორწინებით შეუღლებულ პირთ. განსხვავება მხოლოდ იმაშია, რომ პირველთა თავისი ქორწინების დამტკიცება მოუხდებათ სასამართლოს მეშვეობით, მაშინ როდესაც რეგისტრაციაში გატარებული ქორწინება უკვე დადასტურებულია თვით რეგისტრაციის ფაქტით. ამ ორი სახის ქორწინების გაათანასწორებით კანონს მხედველობაში აქვს სუსტი მხარის — ქალის და ბავშვის დაცვა. დეკრეტი № 28 კი სცნობდა მხოლოდ რეგისტრაციაში გატარებულ ქორ-

წინებს და უყურადღებოთ სტოვებდა სხვა სახის საქორწინო ურთიერთობას, ე. ი. მეუღლეთა უფლება-მოვალეობა, თანახმად ძველი დეკრეტისა წარმოიშობოდა მხოლოდ ისეთი ქორწინებით, რომელიც გატარებული იყო სამოქალაქო მდგომარეობის აქტების ჩამწერ ორგანოს რეგისტრაციაში. მხოლოდ ამგვარად დაქორწინებულ ცოლს შეეძლო სარჩოს (ალიმენტების) მოთხოვნა. რატომ გახდა საქირო ამ ორი ქორწინების უფლებრივი და ქონებრივი გათანასწოლება? იმიტომ, რომ დღევანდელ სოციალურ და ეკონომიურ სინამდვილეში ჩვენ სმირათ ვხვდებით ფაქტიურ ქორწინებებს. ფაქტიური ქორწინება მხოლოდ იმით განსხვავდება იურიდიულ ქორწინებისაგან, რომ ის რეგისტრაციაში არ არის გატარებული და ცოლი ღ ქმარი ფაქტიურად ანხორციელებენ ცოლქმრულ ურთიერთობას. ასეთ ფაქტიურ ქორწინებებს ჩვენ ვხიდავთ დღეს სოფლად და ქალაქადაც. განა იშვიათი შემთხვევაა, როდესაც მამაკაცი და დედაკაცი, ცხოვრობენ რა ერთად რამოდენიმე წლის განმავლობაში, აქვთ საერთო ქონება, ჰყავთ ბავშვები, ერთად ზრუნავენ როგორც ურთიერთ მიმართ ისე ბავშვებზედაც, მეზობლები და ნაცნობები სცნობენ მათ კავშირს, როგორც ნამდვილ ცოლქმრულ კავშირს, ასეთ შემთხვევებს ჩვენს სინამდვილეში ხშირად შევხვდებით, და, თუ ეს ასეა, განა დასაშვებია, რომ კანონმა არ დაიცვას ასეთ ცოლქმრობიდან განქორწინებული შრომის უნარმოკლებული ან უმუშევარი ქალი, რომ ამ უკანასკნელს არ ქონდეს უფლება მოსთხოვოს ქმარს, ან ქმარმა შეძლებულ ცოლს ალიმ ნტი (სარჩო). რასაკვირველია, არ არის დასაშვები, ვინაიდან წინააღმდეგ შემთხვევაში დედაკაცის, როგორც უფრო სუსტი მხარის, ქონებრივი ინტერესი ილახება. ამ იმიტომ საოჯახო და საქორწინო ახალი კანონი ათანასწორებს ამ ფაქტიურ ქორწინებას რეგისტრაციაში გატარებულ ქორწინებასთან თავისი იურიდიული და მატერიალური შედეგებით. მაგრამ არაგის ეგონოს, რომ პროექტი იცავდეს ყოველგვარ სქესობრივ კავშირს მამაკაცისა და დედაკაცისას; კოდექსი არ იცავს შემთხვევით სქესობრივ ურთიერთობას. ამ შემთხვევაში უზრუნველყოფილი არიან კანონით მხოლოდ ბავშვები. რადგან ბავშვებზე ზრუნვა ყოველ შემთხვევაში შეადგენს საბჭოთა ხელისუფლების მოვალეობას და ის ავადებს მშობლებს მუდამ უზრუნველყოფს ისინი. თუ რა ნიშნებით უნდა განიჩიოდეს ფაქტიური ქორწინება შემთხვევით სქესობრივ კავშირისაგან და თუ როგორ უნდა დაამტკიცოს სასამართლომ ფაქტიური ქორწინების არსებობა ამაზე პასუხს იძლევა ახალი კანონის მე-19 მუხლი. ფაქტიური ქორწინებისათვის უფლებრივი და ქონებრივი შედეგებით აღჭურვა შეუწყობს თუ არა ხელს მრავალ-ცოლიანობას? არა, რადგანაც ახალი კანონის ძალით მამაკაცი ვალდებულია უზრუნველყოს არა მარტო რეგისტრაციაში გატარებულ ქორწინებიდან განშორებული ცოლი, არამედ ფაქტიურ ქორწინებაში მყოფი მეუღლეც. № 28 დეკრეტის ძალით. როგორც იყო წინეთ ნათქვამი, სარჩოს მოთხოვნის უფლება კი ქონდა მხოლოდ რეგისტრაციაში გატარებულ მეუღლეს. ამრიგად ჩვენ გვეძლევა ერთგვარი საშუალება მრავალცოლიანობის წინააღმდეგ ბრძოლისათვის.

ახალი კანონით უფრო გამარტივებულია განქორწინების წესი. ამ კანონის ძალით განქორწინება ყოველ შემთხვევაში ხდება მმარში მიუხედავად იმისა, არის ორივე მხარის სურვილი თუ მხოლოდ ერთის. იმისათვის, რომ განქორწინების შემდეგ განქორწინებულთ არ დასჭირდეთ სასამართლოში მისვლა ქონების და შვილების შესახებ საკითხის გადასაწყვეტად, კანონი აძლევს „მმარ-ის“ ორგანოს უფლებას, თუ მეუღლენი შეთანხმებით გადასწყვეტენ აღნიშნულ საკითხს, ეს შეთანხმებაც გაატაროს რეგისტრაციაში, მაგრამ იმ შემთხვევაში, თუ მეუღლენი ვერ შეთანხმდნენ ან თუ შეთანხმებამ შეავიწროა რომელიმე მხარის ან ბავშვების უფლება, ამ უკა-

ნასკნელთ შეუძლიანთ მიმართონ სახალხო სასამართლოს.

ახალი კანონით საქორწინო ჰასაკი დაწესებულია დედაკაცებისათვის—16 წელი და მამაკაცებისათვის—18 წელი. აკრძალულია ქორწინება ახლო შტოს ნათესავთ შორის, მაგალითად აღმავალ და შთამავალ ნათესავთ შორის და გვერდით კი—და-ძმა, ბიძაშვილთა შორის, ე. ი. მე-4 თაობამდე. რაც შეეხება მეუღლეთა ქონებას, ახალი კანონი მით განსვავდება № 28 დეკრეტისაგან, რომ ის ქონებას, შეძენილს მეუღლეთა მიერ საერთო შრომით ერთად ცხოვრების განმავლობაში, სთვლის საერთო ქონებათ და მასში ორივე მეუღლეს აქვს თანასწორი წილი ამ შემთხვევაში კანონი ემყარება შრომითი პრინციპს ჩვენი მშრომელი ხალხის ყოფაცხოვრების პირობებს დ მის სამართლის შეგნებას, რაც სხვათა შორის გადმოცემულია მიწის კოდექსითაც იმ ნაწილში, სადაც ლაპარაკია ოჯახურ ქონებრივ გაყრის შესახებ. რაც შეეხება ისეთ ქონებას, რომელიც თვითვე მეუღლეს ქორწინებამდე შეუძენია, კანონი სთვლის ასეთ ქონებას თვითვე მხარის საკუთრებად. მაგრამ, თუ მეუღლეთ სურთ ქორწინებამდე შეძენილი ქონება ერთად გამოიყენონ, მაშეუძლიანთ ამის შესახებ დასდონ ერთმანეთთან ხელშეკრულება, ისე კი, რომ ამ ხელშეკრულებით არ შეიძლეოდეს მათი უფლება.

ახალი კანონის ძალით გაჭირვებაში ჩავარდნილ ნათესავებს პირდაპირ აღმავალი და შთამავალი ხაზით აგრეთვე ძმებს და დებს უფლება აქვთ მოსთხოვონ სარჩო ამავე ხარისხის უფრო შეძლებულ ნათესავებს.

არ შეეხებოთ რა მთელ რიგ ახალ დებულებებს მიღებულს სესიის მიერ საქორწინო და საოჯახო კანონით, მაგალითად შეილად აყვანის, მეურვეობის და დარგში უნდა აღენიშნოთ, რომ მიღებულ კანონს უნდა რესად დიდი მნიშვნელობა აქვს; ის გამოხატავს ჩვენი სოფლის და ქალაქის დღევანდელ სოციალურ-ეკონომიკურ მდგომარეობაზე დამყარებულ ურთიერთობას და აზროვნებას. ეს კანონი დიდი პროგრესიული და კულტურული ნაბიჯია ჩვენს დღევანდელ ცხოვრებაში. მისი სწორი განხორციელება უზრუნველყოფს პრაქტიკულ გატარებაში ცხოვრებაში მოცემს ჩვენ საშუალებას ხელი შეუწყოთ დღევანდელ კულტურულ აღმშენებლობის საქმეს და კერძოდ მივპართოვ ჩვენი სოციალური ყოფაცხოვრების განვითარება ნამდვილ სოციალისტურ გზისაკენ.

ი. ვარძიელი.

მასტრიკალური ჭკუშაკრიტაგა და სასამართლო ინიხიასტივა.

პროცესი საშუალებაა წესთა კრებულის ანუ ნორმების ცხოვრებისათვის შესაფარდებლად. სრულიად მართალი არიან ის იურისტები და სასამართლის თეორიკოსები დასავლეთ ევროპაში, რომლებიც დადებით სახელით თაღს აფასებენ, როგორც დოგმატურ მოვლენას, ნებისყოფის მომენტთან დაკავშირებულს. მაგრამ ნებისყოფის კანონის როგორც ბრძანების, როგორც სავალდებულებების ფორმაში მოცემული არ შეადგენს კანონის გამოყენების შესაძლებლობასაც და უზრუნველყოფასაც.

კანონი რომ ცხოვრების კანონად იქცეს, ე. ი. მან ცხოვრების მოწესრიგება შესძლოს, საჭიროა მოქმედებათა ახალი რიგი, კანონის გამოყენების შემცველი მაჩვენებელი. ამ ახალ მოქმედებათა რიგს, როგორც ასეთს, კიდევ ახალი წესი ესაჭიროება და აი სწორედ ესაა პროცესის ბუნებრივი ადგილი.

ასეთი განმარტება გვესაჭიროება არა იმისათვის, რომ პროცესის ბუნების შესახებ ძველ დისკუსიას დაბრუნდეთ. საბჭოთა იურისპრუდენცია აღიარებს პროცესის დამოუკიდებელ ღირებულებას თეორიაშიაც და პრაქტიკაშიც.

აზიაც. ჩვენი მიზანია გავარკვიოთ, როგორ სდგას ჩვენს პროცესში საკითხი ე. წ. „მატერიალურ ქეშმარიტების“ შესახებ, რა დამოკიდებულებაშია იგი პროცესის იმ მოთხოვნასთან, რომელიც ლაპარაკობს, რომ „ქეშმარიტება იც შეიძლება ნათლად იქნეს გამოკვეთული“ (სისხლ. სამ. საპრ. კოდ. 275 მუხ. ნაწ. 1) ან იმ „გარემოებათა გამორჩევაზე, რასაც საქმის გადასაწყვეტად არსებითი მნიშვნელობა ექნება“ (სამ. საპრ. კოდ. 7 მუხ.) ასეთი საკითხი მით უფრო ბუნებრივია, რომ ზოგიერთებს სწორედ აქ მოყვანილი პროცესუალური მოთხოვნები მიაჩნიათ იმის დამამტკიცებელ საბუთად, რომ საბჭოთა პროცესი იყარება „მატერიალური ქეშმარიტებისადმი“ მისწრაფების პრინციპს. ასეთია მაგ. პროფ. ლიუბლინსკის შეხედულება.

არ შეიძლება ითქვას, რომ აღნიშნული დებულება თავისთავად ცხადი და ნათელი იყოს. „მატერიალური ქეშმარიტების“ პრინციპით ვატყობს შეუძლია შექმნას მდგომარეობა, როდესაც მსამართლე ადვილად დაადგება გზას წესის და კანონის გადაღმა „ცხოვრების ქეშმარიტების“ მოძებნისა და დანახვისას. ეს ის გზაა, რომელზეც მთელი პროცესი, ადვილად შესაძლებელია, მარტოოდენ ფაქტიური კვლევა ძიების სარბიელად იქცეს და სწავიწროება არა მარტო იქ შეიქმნება, სადაც სასამართლო ფორმალ მოთხოვნათა სფეროს ფაქტიურ საფუძველზე ამოვსებას შეუდგება, არამედ იქ, სადაც „საჭირო ფორმალბა“ (ს.ს.ს.კ. 7 მ.) და ფაქტიურობის ძებნა ერთი მეორეს დაუპირისპირდება.

ცხადია, რომ ჩვენი პროცესი არ სდგას ფორმალ თეორიის ნიადაგზე. ეს ნიადაგი დადი ხანია დატოვებულია ბურჟუაზიულ სასამართლოს მიერაც კი. შეიძლება ითქვას, რომ ფორმალ თეორიის წინააღმდეგ ბრძოლამ იმდენად მძაფრი სახე მიიღო, რომ თითქმის უკიდურესობას მიაღწია და თავისუფალი დაწმენების პრინციპი მოკარბებულიად წამოაყენა წინ. ეს ბრძოლა კანონიერი იყო, მაგრამ საბჭოთა კანონმდებლობაში, განსხვავებულად ბურჟუაზიულისაგან, თავისუფლება არ შეიძლება კერძო ინიციატივის თავისუფლებას ნიშნავდეს. ამით ისმება საკითხი: რას ნიშნავს ფორმალბის წინააღმდეგ ბრძოლა საბჭოთა სამართალში და რა დამოკიდებულებაშია იგი სასამართლოს (ანუ მსამართლის ინიციატივასთან) „მატერიალურ ქეშმარიტების“ ე. ი. საქმის არსებითი მხარის გარკვევის დროს? სისხლ. სამ. საპრ. კოდ. 56 მუხ. ატყვევროულად აღიარებს, რომ „სასამართლო არავითარი ფორმალური დამამტკიცებელი საბუთით არ არის შეზღუდული“ და ამით ყოველივე მერყეობის გარეშე მოცემულია ფორმალბის საწინააღმდეგო პოზიცია. შეიძლება აქედან დავასკვნათ, რომ, მაშასადამე, საბჭოთა სამართალში „მატერიალურ ქეშმარიტების“ პრინციპზე დგას? საკითხის ასეთი დაყენება არ იქნება სწორი; საჭიროა შესწორება, რომელსაც პრაქტიკულად დიდი მნიშვნელობა აქვს.

რას უნდა ნიშნავდეს საბჭოთა პროცესის თვალსაზრისით მატერიალური ქეშმარიტება? თავისთავად ცხადია, რომ თვითონ ამ ქეშმარიტების „მატერიალური“ განმარტება შეუძლებელია ე. ი. არ შეიძლება აღინიშნოს შინაარსის მხრივ რაში უნდა მდგომარეობდეს მატერიალური ქეშმარიტება. მაშინ უნდა მოვხაზოთ ისეთი განმარტება, რომელიც ყოველ შესაძლებელ ფაქტიურ შემთხვევას ასევე ფაქტიურად შეიცავდეს. მეცნიერებამ დიდი ხანია გააკვირა, რომ ასეთი განმარტება „მატერიალურ ქეშმარიტების“ არ შეიძლება არსებობდეს და, მაშასადამე, მატერიალური ქეშმარიტებაც შეიძლება ფორმალურად იქნას განმარტებული ე. ი. უნდა მითითებულ იქნას წესებზე, რომელთა დაცვა უზრუნველყოფს სიმართლეს და სისწორეს, რამდენადაც ეს უკანასკნელი მართლმსაჯულების დასაყრდენს წარმოადგენს. სხვა გზა არ არსებობს და იმეც პროფ. ლიუბლინსკის დაგვარად განაცხადებს, რომ საბჭოთა პროცესი „მატერიალურ ქეშმარიტების პრინ-

ციპზე დგას“-ო ის არ იძლევა გარკვეულ პასუხს მეტად მნიშვნელოვან საკითხზე. „მატერიალური ქეშმარიტების“ განმარტება შეიძლება მხოლოდ მოთხოვნის სახით ე. ი. „რომ ქეშმარიტება, რაც შეიძლება ნათლად იქნას გამოკვეთული“ და სწორედ ასე წყვეტას საკითხს ჩვენი პროცესი (სისხლ. სამ. საპრ. კ. 257 მ.).

რამდენადაც ეს ასეა, ნათელია ისიც, რომ საბჭოთა პროცესი ფორმალბის წინააღმდეგ ხელსაღებით ბრძოლით კი არ საზრდობს. პირიქით, სწორედ იქ, სადაც ჩვენი პროცესი საქმის არსებითი მხარეების გარკვევას უსვამს ხაზს (იხ. სამ. სამ. საპრ. კ. 7 მ.) აღიარებს აგრეთვე „საჭირო ფორმალბის“ პრინციპს. მაშასადამე, ეს ორი მომენტი „საქმის არსებითი მხარე“ („მატერიალური ქეშმარიტება“) და „საჭირო ფორმალბა“ ერთი მეორეს არ ეწინააღმდეგება და არ უარყოფს. პირიქით, ისინი მთლიანი პროცესის განუცალკევებელი მომენტებია და ერთი უმეოროდ მართლმსაჯულებას აგენებდა. სწორედ ამის მიხედვით საბჭოთა პროცესს გადააქვს ცენტრი სასამართლოს ინიციატივის საკითხში და სწორედ ესაა მისთვის დამახასიათებელი. საბჭოთა კანონმდებლობა აქტიურია არა მარტო ნორმის საშუალებით გამოქვეყნებული ნებისყოფაში, იგი აქტიურია ნორმის შეფარდების საფუძველს დადგინებაშიაც. თუ საწარმოო ძალთა განვითარების და კლასობრივი თვალსაზრისის ნიადაგზე საბჭოთა კანონმდებლობამ სამოქალაქო მატერიალურ სამართალს ვაშოაცალა კერძო სამართლის ბალანსი და სახელმწიფოებრივ მიზანშეწონილობის პრინციპით იგიც საჯარო სამართლის სფეროს აჩიარა, მის ბაღდად პროცესში კიდევ უფრო ხაზგასმით სასამართლოს ინიციატივის პრინციპი დაამკვიდრა. ესაა მთავარი და არა „მატერიალური ქეშმარიტების პრინციპი“, რომელიც სქოლასტიურ დაპირისპირებათა არსენალიდან ამოღებული ცნება უფრო ვიდრე ახალ ვითარებისათვის საჭირო და გამოსადეგი პრინციპია.

მაშასადამე, „მატერიალური ქეშმარიტება“ არაა რაიმე დოგმა საბჭოთა პროცესისათვის, იგი უნდა განტვირთულ იქნას ყოველივე დოგმატიურობისაგან; იგი არის მოთხოვნა წმინდა პროცესუალური ხასიათის, რომლის მთავარი აზრია სასამართლოს ინიციატივის პირველადილზე წამოყენებაში. მის მოწინააღმდეგე ბანაკში სდგას მაგალ. ინგლის ამერიკული პროცესი, რომელსაც მსამართლის პირმოთენე პასიობით სურს შექმნას ფილისტერული შთაბეჭდილება მიუდგომლობისა და მართლმსაჯულების. ამის საწინააღმდეგო, საბჭოთა პროცესი მოითხოვს მსამართლისაგან, რომ ის „არ უნდა დასჯერდეს წარდგენილ ახსნა განმარტებას და მასალას“ და გამოიჩინოს საკუთარი ინიციატივა, როგორც საერთოდ ისე კერძოდ ყველა მშრომელს, რომელიც სასამართლოს მიმართავს, აქტიური დახმარება „უნდა გაუწიოს უფლები- (სა და კანონიერი ინტერესის დაცვისათვის“ (ს. ს. ს. კ. 7 მუხ.).

ეს არის დამახასიათებელი საბჭოთა პროცესისათვის და „მატერიალურ ქეშმარიტებაში“ საჭირო და სასარგებლოა არა დოგმატიკა, არამედ პროცესუალური მოთხოვნა სასამართლოს ინიციატივის გამოჩენისა, რომ „ქეშმარიტება, რაც შეიძლება ნათლად იქნეს გამოკვეთული“ (სისხლ. სამ. საპრ. კ. 257 მ.).

პროფ. შ. ნუცუბიძე.

მოკალური ზიანის ანაზღაურება *).

რუსეთის და უკრაინის სპეციალურ იურიდიულ ლიტერატურაში დროგამოშვებით იბეჭდება წერილები მოკალური ზიანის ანაზღაურებაზე, მაგრამ აზრთა სხვადასხვაობა ამ ს განზე ჯერ დაძლეული არ არის. როგორც ანაზღაურების მომხრენი, ისე მოწინააღმდეგენი პოულო-

*) დისკუსიის წესით.

ბენ არსებულ კანონებში საფუძველს თავის შეხედულების გამართლებისთვის, რაც არსებითად მხოლოდ იმის მაჩვენებელია, რომ ნამდვილათ საბჭოთა კანონმდებლობაში ეს საკითხი ღიათ არის დატოვებული და იმის გადაწყვეტა უნდა მოხდეს საბჭოთა სამართლის ზოგად მიზნების და მიმართულების მიხედვით. მართალია, რუსეთის და უკრაინის უზენაეს სასამართლოების საკასაციო კოლეგიების პრაქტიკა 1924 წლიდან გარკვეულათ აღიარებს, რომ მორალურ ზიანის ანაზღაურება საბჭოთა სამართლისთვის უცხო ინსტიტუტიაო, მაგრამ ეს გარემოება თავის თავით არ დააბრკოლებს საწინააღმდეგო პრაქტიკის შემოღებას, თუ კი ძირითადი შეხედულება საგანზე გამოირკვა საბოლოოთ იმ მიმართულებით, რომ მორალური ზიანი არ უნდა რჩებოდეს აუნაზღაურებელი.

იმისთვის რომ მორალურ ზიანის იურიდაული პრობლემა გაიხსნას, საჭიროა გამოირკვეს შემდეგი სამი საკითხი: ა) რას ეწოდება მორალური ზიანი და რამდენათ რეალურია იგი, ბ) რა საფუძველი აქვს ზიანის რეპარაციის საერთო და მორალურისას კერძოთ და გ) რამდენათ შესაძლებელია მორალურ ზიანის ანაზღაურება ფულადი საზღაურით და რამდენათ მიზანშეწონილია ამ უკანასკნელის შემოღება. აი სწორეთ ამ საკითხებზე გვექნება მსჯელობა ამ წერილში.

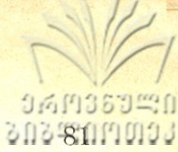
მორალური ზიანი უპირისპირდება მატერიალურ ანუ ქონებრივ ზიანს. მატერიალურია ზიანი არა მარტო იმ შემთხვევაში, როცა ზიანს ქონებისთვის ჯნების მიყენების ხასიათი აქვს, არამედ ყოველთვის, როცა ზიანი შეიძლება შეფასებულ იქნეს ფულზე სამოქალაქო ბრუნვის წესების თანახმად. ზიანი, რომელიც ფულადი ეკვივალენტით შეიძლება გამოთქმულ იქნეს, ყოველთვის მატერიალური ანუ ქონებრივი ზიანია, იმის განუკითხავათ, თუ რა თვისებები ახასიათებს იმ სიკეთეს, რომლის ვნების შედეგსაც წარმოადგენს, ეს ზიანი. სიკეთე შეიძლება მორალური იყოს, ამ სიკეთის ვნება კი ქონებრივ ზიანს წარმოადგენდეს, და პირიქით, სიკეთე შეიძლება მატერიალური იყოს, ხოლო იმის ვნებას კი მორალური ზიანი ჰქონდეს შედეგად. ნდობა ანუ კრედიტია, რომელიც აქვს პირს საქმიან წრეებში, წმინდა მორალური თვისების სიკეთეა, ხოლო ვნება, მიყენებული ამ სიკეთისთვის მაგ. ისეთი ცრუ ხმების გავრცელებით ამ პირისა და მისი ქონებრივი მდგომარეობის შესახებ, რაც მას კრედიტს შეურყევს და დაუკარგავს, მატერიალური ანუ ქონებრივი ზიანია. ნივთი, მიღებული სახსოვრათ მეგობრისაგან, მატერიალური სიკეთეა, ხოლო ამ ნივთის დაღუპვა იწვევს ხშირათ ზიანს, რომელიც საგრძნობელია დამკარგავისთვის არა იმდენათ ნივთის ფასის გამო, რამდენათაც იმ მოვლენათა გამო, რომელნიც შეაკვშირებული არიან შემცნებაში ამ ნივთთან, და ამიტომ ზიანიც მორალურია და არა მატერიალური. ზიანის მორალური ხასიათი დამოკიდებულია არა ვნებულ სიკეთის თვისებისაგან, არამედ ვნების შედეგის იმ თვისებისაგან, რაც ამ შედეგის ქონებრივ შეფასებას და ფულად ეკვივალენტში გამოხატვას შეუძლებლათ ხდის. ხშირათ ზიანი ერთსა და იმავე დროს მორალურიც არის და მატერიალურიც, მაგრამ ეს შეხედურა წარმოადგენს მათ გამოშვებვ გარემოებათა იგივეობას და არა თვით მატერიალურ და მორალურ ზიანის იგივეობას.

ხშირათ პიროვნებისთვის და ქონებისთვის ვნების მიყენებას უპირისპირებენ ერთმანეთს და ამ დაპირისპირების ნიადაგზე განარჩევენ მატერიალურ ზიანისაგან მორალურ ზიანს, თითქოს მორალური ზიანი და საპირადო ზიანი ერთმანეთს ჰფარავდნენ. ასეთი დაპირისპირებაა მოცემული სამ. სამ. კოდ. 403 მუხლში. როგორც ზემოთ მოცემულ განმარტებიდან ჩანს, ნამდვილათ საპირადო ზიანი და მორალური ზიანი ერთმანეთისაგან არსებითად განსხვავებული ცნებებია. საპირადოა ყოველი ზიანი, რომელიც კი ჩნდება პირადობისთვის ვნების მიყენებით, თუნდაც ეს ზიანი ფულზე გადაიტანებოდეს, ხოლო მორალუ-

რია ისეთი ზიანი, რაც ფულადი ეკვივალენტით არ გამოიხატება, თუნდაც გამოწვეული იყოს ქონების და პირადობისთვის ვნების მიყენებისაგან. საპირადო სიკეთეა, მაგ. ჯანმრთელობა და ფიზიკური შეუვალობა, თავისთავად ქონებას არ წარმოადგენენ და ფულადი რაოდენობით არ შეფასდებიან, მაგრამ იეროში, მიტანილი ამ სიკეთეზე, ხშირათ შრომის უნარს უსპობს ან უმცირებს პირს, ხოლო ეს კი შეკავშირებულია იმ შემოსავლის შემოკლებასთან, დაკარგვასთან, რასაც წინათ ადამიანი თავის შრომით შოულობდა. ზიანი, წარმომდგარი ჯანმთელობისთვის ვნების მიყენებისაგან, რამდენათაც ეს ზიანი გამოიხატება შემოსავლის დაკარგვით ან უმცირებით, ქონებრივი ანუ მატერიალურია და ანაზღაურდება სათანადო ფულადი თანხის გადახდევინებით, მაგრამ სრულიად უქვევლია, რაც ვინდ ზუსტის მათემატიკურის სისწორით იქნეს ნაანგარიშევი დაკარგულ შემოსავლის რაოდენობა, ეს მაინც ვერ შეავსებს დაკარგულ ჯანმთელობას. ამოუყვებელი დარჩება სწორეთ ის, რაც აღემატება მატერიალურ ზიანს და შეადგენს მორალურ ზიანს. ჯანმთელობის მნიშვნელობა არ ამოიწურება იმით, რომ ის შესაძლებლობას აძლევს ადამიანს იშრომოს და შრომის სასყიდელი მიიღოს. ჯანმთელობა აძლევს ადამიანს ამის გარეშე ცხოვრების საერთო საამურ ტონს, რომელიც შემოსავალს არ მოიცემა, მაგრამ მაინც სრულიად რეალურ ღირებულებას წარმოადგენს, იმდენათ ძლიერს და ძვირფასს, რომ ჯანმთელობისთვის მიყენებული ვნება საგრძნობელია და მტკივნეული თავის მორალური ზიანის შედეგით უფრო მეტათ და უფრო მწვავეთ, ვიდრე ქონებრივი ზიანის შედეგით.

ეს მაგალითი ამტკიცებს, რომ მორალური ზიანი არის არა მდგომარეობის ზნობრივი შეფასება, არამედ სრულიად რეალური ვნება, განაცადი ადამიანის სულიერ ორგანიზაციის მიერ და ხშირათ უფრო მტკივნეული, ვიდრე მატერიალური ზიანი. თუ საჭიროა უფრო რელიგიურათ იქნეს წარმოდგენილი მორალურ ზიანის რეალობა, შეიძლება ავიღოთ მაგ. შემთხვევანი ავტომობილის ან რკინის გზის მიერ ბავშვის დასრესისა, საგანგებოთ შემხადებული სითხით პირისახით დასახიჩრების, საპირადო მიღწეულობის გაქვეყნებისა, შურაცხუფის წერილის მიღებისა და სხვ. ბავშვის ჯერ კიდევ ხანგრძლივი მოვლა და აღზრდა ესაჭიროებოდა, მშობლები ამის ხარჯისაგან განთავისუფლდნენ, ქონებრივათ უბედური შემთხვევა არა თუ არავის რას აკლებს, პირიქით, შეემატებს მაგრამ ვის აღიქმის ეჭვი, რომ მშობლებისთვის ბავშვის დაღუპვა განსაკუთრებით თუ მათ სხვა ბავშვი არა ჰყავთ, მტკივნეული ზიანია. პირისახის დასახიჩრებას შეიძლება არ მოჰყვეს შრომის უნარის არავითარი უმცირება, მაგრამ ვინ იტყვებს, რომ ზიანი არ იყოს ის გარემოება, რომ დასახიჩრებულს ყველა ერიდება, განზე გაუბრძის, ხოლო თვით დასახიჩრებულმა კი იცის, რომ მისი სახის სანახაობა იწვევს ასეთ მოპყრობას და მთელ თავის სიცოცხლის განმავლობაში ვერაფრით ამას ვერ უშველის... გაგრძელება ამ მაგალითების ანალიზისა და სხვა მაგალითების დასახელება ზედმეტათ მიგვაჩნია. უიმისათაც სრულიად ნათელია, რომ მორალური ზიანი ისეთივე რეალობაა, როგორც მატერიალური, ხოლო ზოგჯერ უფრო მტკივნეულიც, ვიდრე ეს უკანასკნელი.

სამართალი რომ მატერიალურ ზიანის აღდგენას (რეპარაციას) უნდა აწესებდეს, ეს ეჭვ მიუკარებელი დებულებაა. იმდენათ ელემენტარული და უდავო, რომ ჩვეულებრივ არც კი ვინმე კითხულობს, რა საფუძველი აქვს და რა ამართლებს მას. რა თქმა უნდა, ამ საფუძველს იძლევა არა ობიექტიური არსებობა ქონების, ე. ი. საბოლოო ანგარიშით იმ ნივთების, რომლებითაც ადამიანს თავისი საჭიროებანი და მოთხოვნილებანი შეუძლიან დაიკმაყოფილოს, არამედ ამ ნივთების კუთვნილება პირისთვის. გამართლება მატერიალურ ზიანის ანაზღაურებისა მდგომარეობს არა ნივთებში, არა ქონებაში თავის თავათ,

არამედ პიროვნებაში, პირისთვის ნივთის კუთვნილებაში. გამოსავალი წერტილი მატერიალურ ზიანის ანაზღაურებისთვის არის არა ნივთი, არამედ პირი. სამართალი იკავს და იფარავს პირის იმ მდგომარეობას, რაც მას შესაძლებლობას აძლევს განახორციელოს ადამიანური ბედნიერება; ეს მდგომარეობა გულისხმობს სხვა და სხვა გარ სიკეთეს, რაც ადამიანს თავის განკარგულებაში აქვს. ამ სიკეთეთა ბუნება და რაობა ცვალებადია და განისაზღვრება კულტურულ წარმატების დონით. სია იმ სიკეთეთა, რაც ადამიანს შეუძლიან გამოიყენოს ბედნიერების მისაღწევად და გასამტკიცებლათ, კულტურულ წარმატების პროცესში ფართოდება, ხოლო დედაზრი ამ სიკეთეთა კუთვნილების დაცვისა სამართლის მიერ უცვლელათ რჩება და ეს დედა აზრი არის პირი, რომლის გულისთვისაც დაწესებულია, როგორც რომაელები ამბობდნენ, მთელი სამართალი (omne jus humanum causa constitutum est). გინაიდან მიყენებულ ვნების ანაზღაურების საფუძველს შეიძლება პირისთვის სიკეთეთა კუთვნილება, ამიტომ სრულიად ინდიფერენტული ვარემოება ის, თუ რა ხასიათი აქვს სიკეთეს, რომლის წართმევა ან შელახვაც წარმოადგენს ზიანს, ისე როგორც ინდიფერენტულია ის, თუ რა სპეციალური თვისებები აქვს სიკეთის შელახვით პირის მიერ განცილ ზიანს. მატერიალურია თუ იმმატერიალური სიკეთე და ზიანი, სამართალი თავის დანიშნულების უღალატებს, თუ არ დაიფარავს პირს იმ სიკეთეთა მფლობელობის მდგომარეობაში, რომლებითაც ადამიანი ჰქმნის და ამტკიცებს ადამიანურ ბედნიერებას. ამ ნაირათ, ურყველ დებულებათ შეიძლება იქნეს აღიარებული, რომ მორალური ზიანის რეპარაციას იგივე საფუძველი აქვს, რაც მატერიალურ ზიანისას. არავითარი სპეციალური გამართლება მორალურ ზიანის რეპარაციისთვის საჭირო არ არის. ეს გამართლება გამომდინარეობს თვით სამართლის უძირითადეს დანიშნულებიდან.

კაცობრიობის განვითარება დახასიათდება სხვათა შორის იმით, რომ კულტურის პირველ საფეხურებზე ადამიანი ყველა თავის წარმოდგენას, ფექტს და იდეას აძლევს გრძნობად საგნობრივობის სანახაობას, მაგრამ რაც უფრო წარმატებაში შედის, მით მეტათ თავისუფლდება იგი ამ პირველყოფილ გრძნობადობისგან და მისი მსოფლმხედველობა უფრო რეალისტური ხდება. რომაელების სამართალში ჰმედავდა მხოლოდ სხეულთ სხეულისთვის მიყენებულ ზიანს (damnum corpore corpori datum) და მხოლოდ ამ გრძნობადობის სამოსელში გახვეულ ზიანს სთვლიდა სამოქალაქო უფლებრივ რეპარაციის ღირსათ, მაგრამ ჩვენს დროში ზიანის ცნების მომწყვედვეა ასეთ ვიწრო ჩარჩოებში შეუწყნარებელი ანაქრონიზმი იქნებოდა. ჩვენს დროში არც კი ვინმე დაობს სერიოზულათ მორალურ ვნების რეპარაციის საფუძვლიანობის წინააღმდეგ; სადავო და საკამათო არა გამართლება მორალურ ზიანის რეპარაციის, არამედ შესაძლებლობა ამ რეპარაციის მიღწევისა სამართლისთვის იმ საშუალებებით, რაც მას გააჩნია.

ზიანის რეპარაციისთვის სამართლის განკარგულებაში მხოლოდ ორი საშუალებაა: აღდგენა იმ ფაქტიური მდგომარეობისა, რაც ვნების მიყენებამდე არსებობდა (ე. წ. რესტიტუციო), და ფულადი თანხის გადახდევინებით ანაზღაურება იმ დანაკლისის, რასაც განცილი ზიანი გულისხმობს (ე. წ. კომპენსაციო). რესტიტუციო მორალურ ზიანისთვის სრულიად მიუმარჯვებელია, მწუხარება, ტანჯვა, სულიერი დაკარდილობა, ერთხელ ადამიანის მიერ განცილილი ამოწმობა მის სულიერ აგებულებიდან და ამიტომ სამართალი მორალურ ზიანის მალამოთ რესტიტუციოს ვერ იხმარს. რჩება ფულადი ანაზღაურება და დავაც სწორეთ აქ სწარმოება: შეიძლება თუ არა ფულადი თანხის გადახდევინებით ანაზღაურებულ იქნეს მორალური ზიანი?

დასავლეთ ევროპის ქვეყნების სამართალი და პრაქტიკა ამ საკითხს ყველგან დადებითს პასუხს აძლევს, მაგრამ სხვა და სხვა მოცულობით. განიროვნა ფრანგულ-ინ-

გლისური სისტემა პრინციპიალურათ მორალურ ზიანის ფულადი ანაზღაურების დაშვებისა ყოველთვის სპეციალურათ კანონში ნაჩვენებ გამონაკლისების გარდა და გერმანული სისტემა ასეთი ანაზღაურების შესაძლებლობისა მხოლოდ იმ საგანგებო შემთხვევებში, რაც სპეციალურათ ნაჩვენებია კანონში. პირველი სისტემა მიღებული აქვს ინგლისს, საფრანგეთს, ესპანეთს და საერთოდ ლათინთა რასის ქვეყნებს, მეორე სისტემა მოქმედობს გერმანიაში, ავსტრიაში და ნაწილობრივ იტალიაში. საინტერესოა აღინიშნოს, როგორც ნიმუში სამართლის საკითხებისთვის კლასურ თვალსაზრისის მიმარჯვებისა, რომ ინგლისში აკრძალულია იმ მორალურ ზიანის ფულადი ანაზღაურება, რომელიც წამროსდგება მუშაობის შესრულების დროს მშრომელის ფიზიკურ დახეიბრების ან ჯანსალობის შელახვისაგან. გერმანიის სამოქალაქო სამართლის დებულებაში შეტანილია მხოლოდ ორი პარაგრაფი, რომელნიც შეიცავენ იმ შემთხვევათა ამომწურავ ჩამოთვლას, სადაც შესაძლოთ არის აღიარებული მორალური ზიანის ან, როგორც თვით ტექსტი ამბობს, არა ქონებრივ ზარალის ფულადი ანაზღაურება. ეს სპეციალური შემთხვევებია: სხეულის ან ჯანმთელობის შელახვა, ქალის მიმართ ისეთი დანაშაულობის ჩადენა, რაც ზნეობის გადალახვას წარმოადგენს ან მის დაყოლიებას ქორწინების გარეშე ცოლქმრულ ცხოვრებაზე მოტყუებით, მუქართ ან ხელჩევითობის ბოროტათ გამოყენებით (§ 847) და საქმროს მიერ გარეშე საპატიო მიზეზისა სასძლოს მიტოვება, თუ მათ შორის სასძლოს თანხმობით ცოლქმრული კავშირი არსებობდა (§ 1300). ინგლისში განარჩევენ მორალურ ზიანის ორნაირ ფულად ანაზღაურებას, ნომინალურს და სამაგალითოს (nominal and exemplary damages). ნომინალური ანაზღაურება არის მკირედი თანხის გადახდევინება მორალურათ დაზიანებულის სასარგებლოთ, ჩვეულებრივ ერთი ან რამდენიმე შილინგის რაოდენობით, თითქოს გადალახულ უფლებების აღიარების ნიშნათ; სამაგალითო ანაზღაურება კი საქმათ დიდ თანხას წარმოადგენს, ზოგჯერ რამდენიმე ათას გირვანქა სტერლინგს და მას თითქოს კერძო სასჯელის ხასიათი აქვს. ვანსაკუთრებით ფართეთ მიუმარჯვებენ მორალურ ზიანის ფულად ანაზღაურებას საფრანგეთის სასამართლოები, რომელთა პრაქტიკითაც შემუშავებულია მთელი სისტემა მორალურ ზიანის ანაზღაურების ნორმებისა.

ეს მოკლე მიმოხილვა ევროპიულ ქვეყნების სამართლისა ამტკიცებს, რომ მორალური ზიანის ანაზღაურება შეტანილია თანამედროვე სამოქალაქო სამართლის სისტემაში, როგორც ერთ-ერთი ისეთი ინსტიტუტი, რომელსაც გვერდი არ აქეცვია. თუ ისტორიულ წარსულში პოზიტივური სისტემები ამ ინსტიტუტს არა სცნობდნენ, ეს მხოლოდ იმის დამამტკიცებელია, რომ მორალურ ზიანის რეპარაციის აზრამდე ასამაღლებლათ მოითხოვება შედარებით მაღალი კულტურული დონე და სამართლის დანიშნულების ისეთი ფართო შემეცნება, რომელიც სამართლიერ მფარველობის ღირსათ სთვლის არა მარტო მატერიალურ და ქონებრივ ინტერესებს, არამედ აგრეთვე მორალურსაც.

რა თქმა უნდა, ფულადი ანაზღაურება მორალური ზიანის ეკვივალენტი არ არის. მორალი და ფული სულ სხვა და სხვა რიგის ცნებებია და მათი გათანაბრება შეუძლებელია. მაგრამ ფულად თანხის გადახდევინებას მორალურათ დაზიანებულის სასარგებლოთ მაინც განსაზღვრულ დაკმაყოფილების მნიშვნელობა აქვს. იმ ქვეყნების პრაქტიკა და თეორია, სადაც მორალურ ვნების ანაზღაურებას ფართე ასპარეზი აქვს მიჩენილი, აღნიშნავს, რომ ფულად თანხის გადახდევინებას ზოგჯერ საკომპენსაციო მნიშვნელობა აქვს, ზოგჯერ იმ უფლების დადასტურების მნიშვნელობა, რომლის შელახვაც იწვევს მორალურ ზიანს, ზოგჯერ გაფრთხილების და ზოგჯერ პირდაპირ კერძო მსჯავრის (ე. ი. კერძო სასჯელისა). (ob. R. Demogue, Traité des obligations en général, I, t-IV, p. 43—86). მორალურ

ზიანის რეპარაციისთვის მთლიანად შესაფერისი საშუალება არ არსებობს. ფულადი ანაზღაურება მხოლოდ სურროგატი და არა პირდაპირი სარეპარაციო იარაღი, მაგრამ უკეთეს საშუალებების უქონლობის პირობებში საკითხი ისმის ისე, რომ ან სრულიად უსანქციოთ უნდა იქნეს დატოვებული მორალური ზიანის მიყენება, ან მას სანქციით ფულადი თანხის გადახდა უნდა დაენიშნოს. უსანქციოთ რაიმე უფლების შელახვის დატოვება თვით ამ უფლების უარყოფას უდრის და ამიტომ უეჭველად მისაღებია ის შეხედულება, რომ უკეთეს საშუალების უქონლობის გამო სამართალი ფულადი თანხის გადახდებიანებით მაინც უნდა მთარეგლობდეს იმ უფლებებს, რომელთა გადალახვასაც მოსდევს მორალური ზიანი. მართალია, არ არსებობს არა-ვიტარო ობიექტიური საზომი იმის გამოსარკვევად, თუ რაოდენი თანხა უნდა იქნეს გადახდილი მორალურ ზიანის თითოეულ შემთხვევაში, ვინაიდან მორალი და ფული თანაზომიერი ოდნობანი არ არიან. მაგრამ სამართლისთვის ეს გარემოება დაუძლეველ დაბრკოლებას არ შეადგენს; გადასახდელ თანხის რაოდენობის განსაზღვრა ამ გვარ შემთხვევებში ენდობა სასამართლოს თავისუფალ მიხედულებას, რომელიც კანონმდებელი ჩვენს დროში ხშირად მიმართავს. როგორც ყველა ქვეყნის და ხალხის გამოცდილებით მტკიცდება, რაც უფრო მეტი ნდობით აღიჭურვება სასამართლო, მით მეტი სამართლიანობა მიიღწევა. თუ სასამართლოს თავისუფალი მიხედულება სანდო ყავარჯენია დანაშაულობისთვის შესაფერ სასჯელის ანუ სოციალურ დაცვის ღონისძიების ამოსარჩევად, რატომ არ უნდა იყოს შესაძლებელი იმავე სასამართლოს მიხედულებას მიენდოს მორალურ ზიანისთვის თითოეულ შემთხვევაში მდგომარეობის და გარემოებათა მიხედვით დანიშნოს რაოდენობა ასანაზღაურებელი თანხისა.

ჩვენ ვფიქრობთ, რომ მორალურ ზიანის ფულადი ანაზღაურება შემოღებული უნდა იქნეს, მაგრამ ეს იმას არა ნიშნავს, რომ ყოველგვარი უსიამოვნებისთვის ფულადი ანაზღაურების დაწესება მიგვაჩნდეს მიზანშეწონილად. პირიქით, მორალური ზიანის თითოეული ტიპური შემთხვევა შეფასებულ უნდა იქნეს მომქმედ სამართლის სისტემის საერთო მიზნების თვალსაზრისით და ანაზღაურდეს მხოლოდ ისეთი ზიანი, რაც დაცვის ღირსი მორალური სიკეთის შელახვისაგან წარმოსდგება. მორალური ზიანის ანაზღაურების ინსტიტუტი მისცემს ხელში სასამართლოს მძლავრ იარაღს უშუალო გავლენა იქონიოს მოქალაქეთა ცხოვრების იმ მხარეებზე, რომელთაც ყველაზე უფრო ინტენსიური ზასიათი აქვთ და რომელთა გამოვლინებასაც წარმოადგენს ე. წ. ყოფა-ცხოვრება. როგორც უკვე აღვნიშნეთ ამ წირილის დასაწყისში ჩვენი სამოქ. სამარ. კოდექსის 403 მ. არავითარ ფორმალურ დაბრკოლებას არ შეიცავს მორალურ ზიანის ანაზღაურების შემოღებისთვის, ხოლო შემოღებულ იქნება თუ არა იგი, ეს დამოკიდებულია ჩვენ სასამართლოებზე და სასამართლოთა მოღვაწეობის ხელმძღვანელებზე.

გრ. რცხილაძე

ბრალდებულის გატყდობა და გამოუტახლობა და ღიჯვის როლი ამ უბოთხვევებში.

დაყენებული საკითხის სწორი გადაწყვეტისათვის თავდაპირველად საჭიროა გამოირკვეს, რა მნიშვნელობა აქვს ბრალდებულის განმარტებას სასამართლოში და შემდეგ ზუსტად განისაზღვროს საბჭოთა დამცველის უფლება-მოვალეობა.

ჩვენს საბჭოთა იურიდიულ პრესაში ბევრი წერილია დასტამბული, როგორც დამცველთა როლის შესახებ სისხლის სასამართლოში, ისე ბრალდებულის გატყდობის

მნიშვნელობის შესახებ. ამ უკანასკნელ დროს, მეტად „საბჭოთა იუსტიციის კვირეულში“ ფრიად დიდი ყურადღება მიექცა დამცველის როლს, მაგრამ სამწუხაროდ სისხლის საბოლოო დასკვნა არ მოგვცა. ჩვენ აზრით ამის მიზეზი უმთავრესად ისაა, რომ დამცველის როლის საკითხის გადაწყვეტისას მხედველობაში არ გვხვდებოდა არც ბრალდებულის განმარტების მნიშვნელობას სასამართლოში, არც საბჭოთა დამცველის დანიშნულებას.

ბრალდებულის განმარტებას თუ მივხედავთ, საერთო წესით ბრალდებულობის უარყოფას წარმოადგენს ან გატყდობას.

რაც შეეხება ბრალდებულობის უარყოფას, იგი, თავისთავად ცხადია, ვერ გამოდგება ბრალდებულის საწინააღმდეგო საბუთად. ბრალდებულის გატყდობას კი, პირუტყვი, სისხლის სამართლის პროცესში ყოველთვის დიდი მნიშვნელობა ეძლეოდა.

საინკვიზიციო პროცესის დროს გატყდობა, როგორც ცნობილია, „მტკიცებათა დედოფლად“ ითვლებოდა და ამის გამო ბრალდებულის გატყდობის შემდეგ მტკიცებოდა აღარ იყო მიჩნეული სასამართლო გამოძიებაში ანაზღაურება. ეს პრინციპი მტკიცებულებად ცნობილობაში არა მარტო ფორმალურ მტკიცებათა ბატონობას ხანაში, არამედ მას მნიშვნელობა ჰქონდა დამხობილ წყობილების დროსაც კი, როდესაც ფორმალ მტკიცებათა თეორია თითქმის უკვე დრომოქმულად იყო მიჩნეული.

მეთვის სენატს მრავალ თავის გადაწყვეტილებებში განუჯახდებია, რომ დაუშვებელია ნაფიცართა მიერ გამოტყდობილ ბრალდებულთა განმარტება. ამის გამო მთელი რიგი იმის სასამართლოებშიც ძალიან ხშირად უკმაყოფილოდ დამცველს ისეთი ბრალდებულის გამართლებისათვის შუამდგომლობას, რომელიც გატყდობდა. უკმაყოფილო პირველ რეგოლიუციის წინ, 1904 წელს, ერთადერთად აღნიშნა, რომელიც ცდილობდა როგორმე გაქარწყლებინა სასამართლოში ბრალდებულის გატყდობის მნიშვნელობა, თავმჯდომარემ პირველად შეაჩერა, მაგრამ რადგან ადვოკატი განაგრძობდა თავისას, იგი სასამართლოს მიერ გაძევებული იქნა სხდომიდან. იმ დროს შემთხვევად აათორიაქა მთელი ქვეყნის იურისტებიც უკმაყოფილო სენატს იძულებული იყო გადაეხინჯა საკითხი და დედგინა გადაწყვეტილება, რომლის ძალით აღნიშნული იქნა დამცველის უფლება ბრალდებულის გატყდობის შესახებ შედავებისა.

ამჟამად ყველაფერი ეს ჩვენთვის სასაცილოც არაა და უკანაურიც, რადგან საკითხი ბრალდებულის გატყდობის მნიშვნელობის შესახებ დღეს მხოლოდ ერთ-ერთ იმ სადისკუსიო საკითხთა შორის, რომელიც ფრიად მხედველად არიან აღძრული სისხლის სამართლის ახალ მხედველობაში, იმ დროს კი მას საყურადღებო სახელმწიფო ბრივის და პოლიტიკურის პრობლემის მნიშვნელობის აკუთვნებდნენ. ჩვენს მომქმედ სასამართლოს თუ მივხედავთ, დავინახავთ, რომ მას საფუძვლად სულ ერთი მატერიული და არა ფორმალი სამართლის პრინციპი უდევს. რაც შეეხება გატყდობის ცნებას, ჩვენ ვხედავთ, რომ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსიდან თუ ტერმინი „გატყდობა“ განდევნილია.

ამ კოდექსის 28 მუხლით გათვალისწინებულია ბრალდებულის მიერ, ურომლისოდ გატყდობას არავითარი დამამტკიცებელი ძალა არა აქვს. და ნამდვილად ის სათავის რომ ბრალდებულის გატყდობის გამო ნამეტრად იქნეს მიჩნეული შემდგომი სასამართლო გამოძიების გარეობა. საჭიროა თავდაპირველად, რომ ბრალდებულს დაეთანხმოს საბრალმდებლო დასკვნაში აღნიშნულ გამოვლენებებს და მკორეც ის, რომ წარდგენილი ბრალდებულის საფუძვლიანობა აღიაროს, კანონში აღნიშნულ ყველა ბრალდების მიხედვით ბრალდებულის გატყდობას, ცხადია თითქმის აღარავითარი მნიშვნელობა არა აქვს. ამის

ნანხად ამხ. კენისი („საბჭოთა იუსტ. მოამბე“ 1924 წ. № 19) იმ დასკვნამდე მიდის, რომ ბრალდებულის გატყუდობა არ შეიძლება თავის-თავად დამამტკიცებელ საბუთად ჩაითვალოს საქმეში და ამიტომ თუ საქმეში ბრალდებულის მარტოდენი შიშველი გატყუდობა და სხვა დამამტკიცებელი საბუთი არ მოიპოვება, საბჭოთა სასამართლო ვალდებულია გამამართლებელი განაჩენი დაადგინოს. მეორე ავტორი წერილისა გატყუდობის შესახებ ამხ. გრადნიხსკი („საბჭ. იუსტ. მოამბე“ № 4 და 5 1925 წ.) არ იხიარებს ამხ. კენისის ასეთს უკიდურეს აზრს და ამტკიცებს, რომ ბრალდებულის გატყუდობა მაინც დამამტკიცებელ საბუთს წარმოადგენს, მაგრამ რომ მისი ღირებულება სულ სხვადასხვანაირია, რადგან ძალიან ხშირად ბრალდებულის გატყუდობა არ შეესაბამება სიმართლეს და საქმის ნამდვილ ვითარებას. ამიტომ, ავტორის აზრით, გატყუდობა უნდა ჩაითვალოს ჩვეულებრივ დამამტკიცებელ საბუთად. ხოლო როცა ბრალდებულის გატყუდობა ეწინააღმდეგება საქმეში ჩართულ სხვა დამამტკიცებელ საბუთებს, ძისამართლედ მოვალეა განსაკუთრებული სიფრთხილით მიუღდეს მას და შეაფასოს მისი მნიშვნელობა.

გატყუდობის მნიშვნელობის ასეთი შეფასება სრულიად გასაგებია, რადგან ბრალდებულის განმარტებას, ბრალის აღიარება იქნება ეს, თუ უარყოფა, სრულიად არა აქვს მთავარი მნიშვნელობა სასამართლო გამოძიებაში. ნათქვამს საუკეთესოდ აღსატურებს სისხ. სამ. საპრ. კოდექსის 281 მუხ., რომლითაც სასამართლოს თავისი შეხედულებით შეუძლია დაჰკითხოს ბრალდებული არა მარტო სასამართლო გამოძიების დასაწყისში, არამედ მოწმეთა დაკითხვის შემდეგაც.

ბრალდებულის გატყუდობას ასეთსავე მნიშვნელობას აძლევს პროფ. ლიუბლიხსკი (იხ. წიგნი „დამამტკიცებელი საბუთები სისხლის სასამართლოში“ გვ. 7) და აგრეთვე სხვა ჩვენი კომენტატორები.

მაშასადამე ბრალდებულის მიერ სასამართლოში მიტყუებული ჩვენება არ შეიძლება ჩაითვალოს არც წინასწარ განსაზღვრულ და არც უდავო დამამტკიცებელ საბუთად, — იგი წარმოადგენს ისეთ სასამართლო მასალას, რომელიც სასამართლოს მიერ თავისუფლად უნდა იქნეს შეფასებული.

იმ საკითხის გადასაწყვეტად, თუ როგორია დამცველის როლი, როგორც ბრალდებულის მიერ თავისი ბრალის აღიარების, ისე ბრალდებულის უარყოფის დროს, საჭიროა მტკიცედ დავადგინოთ დამცველის უფლება-მოვალეობა სასამართლოში. რევოლიუციის წინა დროის უფლებრივ შეგნებით ეს საკითხი ყოველთვის ერთისა და იმავე თვალსაზრისით სწყდებოდა, სახელდობრ — ვინაიდან სისხლის სამართლის პროცესს საფუძვლად პაექრობის (СОСТЯЗАНІЕ) პრინციპი უდევს, ბრალდებულებიც და დამცველიც მოწოდებული არიან ჭეშმარიტება გამოარკვეონ ცალმხრივი თვალსაზრისთა დაცვის ნეშეობით, რომელთაც თითოეული ან ბრალდების ინტერესებს ასაბუთებს ან დაცვისას. პროცესში მონაწილე მხარეთა დანიშნულების ასეთი გაგება იყო იმის მიზეზი, რომ წარსულ ეპოქაში შეიქმნა მტკიცე დებულება, რომ რაკი დამცველის მოვალეობას შეადგენდა ბრალდებულის ინტერესების დაცვა, აქედან გამომდინარეობდა აგრეთვე ისიც, რომ არავითარ შემთხვევაში დამცველს უფლება არ ჰქონდა რომელიმე გარემოება ბრალდების სასარგებლოდ გამოეყენებინა. დამცველის მიერ ამ პრინციპის დარღვევა ითვლებოდა ერთ-ერთ უმძიმეს სადისციპლინო დანაშაულოდ. ამიტომ დამცველს უფლება ჰქონდა შედაგებოდა ბრალდებულის გატყუდობას, მაგრამ სრულიად არ შეეძლო შედაგებოდა ბრალდებულის მიერ ბრალის უარყოფას და ემტკიცებინა, რომ ბრალდებულის ჩვენება ბათილდება საქმეში ჩართულ საბუთებით. სხვანაირად რომ ესთქვათ, თუ ბრალდებული უარყოფდა თავის ბრალეულობას, დამცველს არ შეეძლო მტკიცება, რომ დანაშაუ-

ლის ფაქტი დამტკიცებულია. თანამედროვე სასამართლოსი და დამცველთა კოლეგიის დღევანდელი სტრუქტურის პირობებში ასეთი თვალსაზრისი, მარტო შეუწყნარებელი და დაუშვებელი კი არ არის, არამედ პირდაპირ ველური.

მართალია, სისხ. სამ. საპრ. კოდექსის 23 მუხ. § 6 აღნიშნულია, რომ დამცველი მხარეა საქმეში, ხოლო ამავე კოდექსის 56 და 61 მუხლებით აკრძალულია დამცველისა და მოწმის ერთ პიროვნებაში შეთავსება ბრალდებულის დამცველის, როგორც მოწმის დაკითხვა, მაგრამ ეს მუხლები წინასწარ სრულიად არ სწყვეტს საკითხს დამცველის უფლება-მოვალეობის შესახებ პროცესში. ეს უფლება-მოვალეობა წინასწარ განსაზღვრულია საბჭოთა ადვოკატურის სტრუქტურის ზოგადი პრინციპებით. საკითხი, თუ რა მნიშვნელობა აქვს საბჭოთა ადვოკატურას, ჩვენთვის ახალი არ არის, მას უკვე მნიშვნელოვანი ლიტერატურა აქვს სადისკუსიო ხასიათისა. ჩვენ საჭიროდ მიგვაჩნია ოდნავ შევჩერდეთ ამ დისკუსიის შედეგებზე. ამხ. სკერსტი თავის წერილში („საბჭ. იუსტ. მოამბე“ 1924 წ. № 22) ამტკიცებს, რომ დამცველთა კოლეგიის წევრი უთუოდ საბჭოთა სახელმწიფოებრიობის ამოცანების მატარებელია და ამიტომ იგი უნდა სცდილობდეს გამომარკვიოს საქმის ყველა არსებითი გარემოება „როგორც ხელსაყარი იმ პირისათვის, რომელსაც იურიდიული დახმარება ეჭირება, აგრეთვე სრულიად ხელუყრელიც, რათა შესძლოს გამოირკვიოს გარემოებათა მთელი ფაქტიური ერთეულები და გამოიტანოს იურიდიულად სწორი და ზნეობრივად საღი დასკვნა“.

აგრეთვე ამხ. ფიშმანიც („მუშ. სასამ.“ 1924 წ. № 8—10) ჰფიქრობს, რომ დამცველის მთავარი მოვალეობაა „ჭეშმარიტების გამოჩვენება და კანონისა და მ/გ. სახელმწიფოს და მშრომელთა მასების ინტერესების დაცვა“.

რაც შეეხება რევოლიუციის წინა დროის პაექრობის პრინციპს მხარეთა, ის იმ სახით, როგორც წინათ იყო, სრულიად მიუღებელია ახალი წესწყობილებისათვის, რადგან, როგორც სამართლიანად ამტკიცებს ამხ. სანჩოვი („მუშ. სასამ.“ № 8—10, 1924 წ.). „დამცველიც და ბრალდებულებიც უპირველეს ყოვლისა არიან სასამართლოს თანაშემწენი ჭეშმარიტების გამოჩვენების საქმეში“.

თუ ეს ასეა, უნებლიეთ იბადება საკითხი: აქვს თუ არა დამცველს უფლება უარი სთქვას დაცვაზე იმ შემთხვევაში, თუ იგი დარწმუნდა, რომ ბრალდებული დამნაშავეა, რა სახით უნდა იქნეს ეს უარი განცხადებული და პროცესის რომელ მომენტში.

ყველა ამ საკითხის პასუხს ვპოულობთ „საბჭოთა იუსტიციის ყოველკვირეულში“ (1925 წ.) მოთავსებულ ოთხ წერილში.

პირველ წერილში („საბჭ. იუსტ. ყოველკვირეული“ № 23) ამხ. ელკინდი და კაუფმანი აღიარებენ, რომ „საბჭოთა დამცველი მოვალეა ისეთი დასკვნა მისცეს, რომელიც დაეხმარება სასამართლოს საბოლოოდ გამოარკვიოს საქმე“ და რომ „დამცველი კეთილსინდისიერად უხდა ეხმარებოდეს სასამართლოს ამ მიზნის მიღწევაში“, და თავისთვის მოულოდნელად მიდიან იმ დასკვნამდე, რომ თუ საქმეში არ აღმოჩნდა დასაცავი მომენტები, დამცველს უფლება აქვს უარი სთქვას დაცვაზე. როგორ უნდა გავიფიქროთ, რა არის დაცვაზე უარის თქმა ან რას ნიშნავს იგი წერილების ავტორები არაფერს ამბობენ.

მეორე წერილის ავტორი ამხ. დ. კაკიტელაშვილი („ყოველკვირეულის“ № 29) კიდევ უფრო შორს მიდის და ამტკიცებს, რომ „დამცველს, საქმის ინტერესის თვალსაზრისით, უფლება უნდა ჰქონდეს სასამართლო გამოძიების მთელს მანძილზე თვით ჩაძოცილდეს საქმეს“ და მაშასადამე დამცველს, თუ იგი დარწმუნდება, რომ ბრალდებული დამნაშავეა, უფლება აქვს პროცესის მსვლელობაში უარი სთქვას დაცვაზე, გავიდეს დარბაზიდან და მიატოვოს ბრალდებული ბედის ანაზღაურად.

ჩვენი პროცესისათვის ამ მართლაც ერეტიკულმა თვალსაზრისმა გამოიწვია საკმაო და დამსახურებული წინააღმდეგობა ანხ. სტროვისა და ლევისის მხრივ («ყოველკვირეულის» №№ 34 და 35), რომლებმაც ცხადით დაამტკიცეს, რომ დამცველს უფლება არა აქვს მიატოვოს პროცესი მის დამთავრებამდე, რადგანაც სასამართლო გამოძიების უკანასკნელ წუთამდე არ შეიძლება გამოირკვეს საქმის ქეშმარიტი ვითარება, დამცველი თავის საგუშაგოზედ უნდა იდგეს და ეცადოს გამოარკვიოს საქმის ყველა ის გარემოება, რაც კი სასარგებლო იქნება ბრალდებულისათვის, და თუ მაინც ამის მიუხედავად საქმის ქეშმარიტი ვითარება არა ბრალდებულის სასარგებლოდ დასურათდება, დამცველს უფლება აქვს ყური არ ათხოვოს ბრალდებულის მიერ ბრალეულობის უარყოფას და დანაშაულის ფაქტი დამტკიცებულად აღიაროს, რაც მას არ ართმევს უფლებას ბრალდებულის ბედის შესამსუბუქებლად გამოსთქვას ესა თუ ის მოსაზრება, თუ, რასაკვირველია, საამისო საფუძველი ექნება.

ყველა აღნიშნული მოსაზრება სრულიად სწორია. დამცველი სისხლის სასამართლოში საზოგადოებრივ-უფლებრივს დანიშნულებას ასრულებს და უნდა იდგეს საგუშაგოზედ პროცესის უკანასკნელ წუთამდე. მისთვის ბრალდებულის გატყდომა ან ბრალეულობის უარყოფა სავალდებულო არ არის და მას შეუძლია თუ, რასაკვირველია, საქმეში საამისო საკმაო დამამტკიცებელი მასალა მოიპოვება, ბრალდებულის ჩვენება გააბათილოს, ვინაიდან, ერთის მხრივ, საბჭოთა კანონი ბრალდებულის ჩვენებას, გატყდომის თუ გამოუტყელობის დამოუკიდებლად, სრულიად არ აკუთვნებს უდავო დამამტკიცებელ საბუთის მნიშვნელობას, არამედ პირუტყლმა იგი საექვოდ მიიჩნია, ხოლო, მეორეს მხრივ დამცველს პროცესში უნდა ახსოვდეს, რომ მატერიალ სიმართლეს ყოველთვის პირველი ადგილი უნდა ეჭიროს. ამის სანიშნოდ ჩვენ გვაგონდება ერთი ფრიალ საინტერესო პროცესი. სისხლის სამართალში მიცემული იყო ორი პატიმარი იმის გამო, რომ მათ საპატიმროს კოაპერატივიდან ფართლეული მოიპარეს. ერთ ამ პატიმართაგანს წინათ გადაწყვეტილი ჰქონდა პირველი დანაშაულისათვის თავისუფლების აღკვეთა ხუთის წლით და მეორე საქმის (ფართლეულობის მოპარვის შესახებ) განხილვის დროს კიდევ ოთხი წლის პატიმრობა დარჩენიდა; მეორე კი განთავისუფლებული უნდა ყოფილიყო, მაგრამ სწორედ წინა დღით მოხდა ქურდობა, თითველ ბრალდებულს დანიშნული ჰყავდა დამცველი. პირველი ბრალდებული გატყდა დანაშაულში და მთელი ბრალი თავის თავზედ მიიღო, მეორემ კი უარჰყო ბრალი და ყველაფერი პირველს დააბრალა. ძველი რევოლიუციის წინა დროის წესით პირველის დამცველს, რაკი ბრალდებული გატყდა მხოლოდ ის და დარჩებოდა, რომ აღედგრა სასამართლოს წინაშე ტრაფარეტული შუამდგომლობა ბრალდებულის ბედის შესუბუქების შესახებ, ხოლო მეორის დამცველს კი უნდა უარეყო ბრალდებულის ბრალეულობა და ყველაფერი გადაებრალებინა პირველისათვის. სასამართლო გამოძიებამ კი გამოარკვია, რომ ქურდობა მხოლოდ მეორე ბრალდებულს ჩაუდენია და პირველს ამაში არავითარი მონაწილეობა არ მიუღია, ხოლო ბრალი უკისრნია იმიტომ, რომ სასყიდელი მიუღია მეორე ბრალდებულისაგან, რომელსაც თავისუფლება ელოდა, მაშინ როცა პირველი მაინც უნდა მჯდარიყო საპატიმროში ძველი დანაშაულისათვის. როგორ უნდა მოქცეულიყვნენ საბჭოთა დამცველნი ამ წმინდა სასკოლო, მაგრამ ცხოვრების მიერ შეთხზულ საქმეში?

პირველის დამცველს უნდა გაებათილებინა მისი გატყდომა და მოეთხოვა მისი გამართლება, ხოლო მეორის დამცველი კი უნდა შედავებოდა მის გამოუტყელობას და პირველისათვის ბრალის დაწამებას და აღეარებინა, რომ ქურდობა ჩაიდინა მხოლოდ მეორე ბრალდებულმა. სხვაგანაირად საბჭოთა დამცველი ვერც მოიქცევა, რადგან მის მოღვაწეობაში ხელმძღვანელი ვარსკვლავი

მატერიალ ქეშმარიტება უნდა იყოს და მარტოოდენ ქეშმარიტების პატიოსანი სამსახური.

ყველაფერი ზემოაღნიშნული აუცილებლად გვეხატება ვალიაროთ, რომ თანამედროვე უფლებრივი მართლის მიხედვით, სრულიად საწინააღმდეგოდ დრო-მოწილი წესწყობილებისა, ბრალდებულის დამცველს შეუძლია არა მარტო ბრალდებულის გატყდომას შეეცილოს, მედ შეუძლია შეეცილოს ბრალდებულის გამოუტყელობა და მის მიერ ბრალეულობის უარყოფას.

ა. კუსიკოვი.

ადვოკატურა*)

ადვოკატურას თავისი ისტორია აქვს; ის არ ახალი ორგანიზაცია, მისი არსებობის აუცილებლობა ტორიულად დადგენილი ფაქტია.

ადვოკატურამ მნიშვნელოვანი განვითარება მიიღველს კლასიკურ ქვეყნებში, განსაკუთრებით კი რომაულ ძველი რუსეთის იმპერიის სინამდვილეში ადვოკატურა, როგორც საგანგებო ინსტიტუტი, შემოღებულ იქნა 1867 წელს.

საბჭოთა ფორმის სახელმწიფოს არსებობის პერიოდში იყო ისეთი ხანა, როდესაც ადვოკატურა, როგორ ორგანიზაცია, უარყოფილი იყო, მიუხედავად სასამართლოების არსებობისა რევოლიუციური ტრიბუნალებისათვის.

სრულიად ლოდიური იყო ისიც, რომ სახელმწიფოებრივი ცხოვრების ჰორიზონტზე არც პროკურორთა ფიგურა სჩანდა.

მაგრამ ამ მოვლენას ადგილი ჰქონდა ოქტომბრული რევოლიუციის პირველ ხანაში, როდესაც ჯერ კიდევ სსრკ-ში არ იყო დამთავრებული სისხლიანი ეპოქა სამოქალაქო ომისა, როდესაც სრულიად ახალსა და ჯანსაღს ფუძველზედ აშენებული სახელმწიფოს სერხემალის სიმბოლე აღდა და მ.ს.ი გამაგრების ნერვოულ პროცესს ხელუშლიდა, როგორც შინაურ, ისე გარეშე მტერთან წამოებული ომის მძიმე ატმოსფერა.

განვლო დრომ... ისტორიის კანონმა თავისი სიტყვარკვეულად და მკაფიოდ მოჰკვეთა. საბჭოთა რესპუბლიკების ტერიტორიაზე სიმშვიდე დამყარდა, რაც სწრაფოდ იქნა გამოყენებული სახელმწიფოს გამაგრება და დალაგებისათვის.

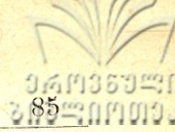
გამოჩნდენ ნაცნობი ატრიბუტები სახელმწიფოს მათ შორის ადვოკატურა დამცველთა კოლეგიის სახე როგორც დამხმარე ინსტიტუტი სასამართლოსი.

ამ წერილში ჩვენ გვინდა გამოვარკვიოთ ერთი მნიშვნელოვანი საკითხი, არა ერთხელ დასმული იურიდიულიტერატურაში.

საკითხი შემდეგია: უნდა მიიღოს თუ არა დამცველთა კოლეგიის წევრმა ყოველი საქმე, რომელსაც მას ენტი შესთავაზებს?—თანადროულს პირობებში, როდესაც ადვოკატურის არსებობის აუცილებლობა დაკანონებული ფაქტია, ჩვენ მიზანშეწონილად მიგვაჩნია აღნიშნული საკითხის წამოყენება, რადგანაც ჯერ კიდევ არ არის გასთილებული და უარყოფილი მეტად ცუდი, მახინჯი ყალბი შეხედულება ადვოკატურაზე.

„ვექილი სასამართლოში—მოქალაქის დაქირავებული მოადგილეა, რომელიც მოქმედობს მხოლოდ ნიეთი ინტერესით“—ამ შაბლონურმა აზრმა ფართო გასავლენი მოიპოვა საზოგადოებაში და ღრმად გაიდგა ფესვების არ ახსოვს რუსეთში ცნობილი სატირიკოსის მკერინის მიერ ატყეხილი კორიანტელი სპასოვიჩის გამოკვლევა გამო კრონბერგის საქმეზედ და ამ კორიანტელის გავლენა

*| დისკუსიის წესით. რედაქცია სთხოვს იუსტიციის მინისტრს გამოსთქვან ქურნალის საშუალებით თავისი აზრი.

ინერგული ბრძოლის სახით ვეჭილებს წინააღმდეგ, როგორც დაქირავებული მანეკენებისა?

მისი არ ახსოვს უსაზღვრო ყუინა არსენიევის გარეშე მისანიკოვების საქმესთან დაკავშირებით, როდესაც თქვენმა პიროვნების გამოხსოვს, როგორც დამცველისა, ახსნის იქნა ჰონორარის სიდიდით, რამაც გამოიწვია არსენიევის გასვლა კორპორაციიდან?

მისი არ ახსოვს რუსეთის მონარქისტების ვალაშკრების ვეჭილების წინააღმდეგ და მარკოვის ფორმულები: "იურიდიული ფილოს მონაა, მამპანურით მოქმედი უმართლო საქმის მოგების მიმდევ და კარგად ჩაცმული ცოლის მოსყიდვად"? მაგრამ ყველაზე უფრო საინტერესო იყო დამცველის აზრი, რომელმაც ვეჭილს უწოდა „დაქირავებული სინდისი“ და დასძინა: „ვეჭილისათვის ძნელია სიყალბის თავიდან აცილება და პატიოსნების დაცვა“. მაგრამ ვინც მოიგონებს რობესპიერის სიტყვებს ვეჭილების შესახებ, ის დარწმუნდება შემოთმომყვანილი შეხედულებათა უფარვისობაზე.

რობესპიერმა სთქვა: „მხოლოდ ამ პროფესიაში იყვნენ დამცველები, რომელნიც სინდისით და სისხლით ეძებდნენ მართლმართლებას, მხოლოდ აქ იყო შესაძლებელი მოქალაქეობრივი კეთილშობილების დაცვა, აქ ჰპოვდებოდა ნიჭი საზოგადოებას ხალხის ინტერესების დაცვისათვის“.

იურიდიულ ლიტერატურაში იქვსა და დავას არ იწვევს ის აზრი, რომ ვეჭილი სასამართლოში არის დამცველის საზოგადოების ინტერესისა.

ვეჭილი სასამართლოში დამცველია საზოგადოების წევრის ინტერესისა და ყოველი საქმის დაცვის დროს ის ხელმძღვანელობს უმთავრესად საზოგადოებრივ ინტერესს. დაუბრუნდით პირველ საკითხს.

რომის კანონმდებლობაში ვარკვეულად არის გამოთქმული პასუხი დასმულ საკითხზე.

„იუსტიციის კანონით ადვოკატებს ევალებოდათ, ევლდ საქმის გარეგან დაიწყებოდა, ფიცის მიცემა, რომ ისინი მხარს დაუჭერდნენ მხოლოდ ქეშმარიტს, სწორსა და სამართლიანს მოთხოვნას მათი კლიენტებისას და არ დააკვირდნენ საქმის წარმოების შეწყვეტას სასამართლოს გამოძიების პროცესშიც კი, თუ დარწმუნდებოდნენ მოთხოვნის უზნებობაზე“.

ასეთი იყო ფიცის ფორმულა, შემუშავებული რომის კანონმდებელთა მიერ.

ბევლად, ბელგეთის კანონმდებლობაც შეეხო ამ საგანს, რომელიც აქისრებდა ვეჭილს დაცვას მხოლოდ ისეთ საქმისა „რომელსაც სამართლიანად სცნობდა მისი სინდისი და გრძნობა“.

სხვა სახელმწიფოებში ამ საგანზე არავითარი ფორმულა არ ყოფილა ჩამოყალიბებული, დამცველს ეკისრებოდა თავისი მოვალეობის კეთილშობილურად შესრულება და პროფესიული ეთიკის საკითხის გადაწყვეტა სადისციპლინო ზედამხედველობის ორგანოების ფუნქციას შეადგენდა...

იურიდიულ ლიტერატურაში ამ საგანზე დავამომიმიდინარეობა, ორი თეორია დაამკვიდრა.

როგორია პირველი თეორიის ფორმულა?

„თუ კლიენტის მოთხოვნა ან თვით საქმის შინაარსი დაკავშირებულია უზნებობასთან, თუ საქმე წარმოების პერიოდში ჰორგუნავს სამართლებს, ვეჭილი ვალდებულია საქმის მიღებაზე უარი უთხრას კლიენტს, წინააღმდეგ შემთხვევაში უნდა მოხდეს უსაფუძვლო შებრძოლება სამართლებსთან და ამ შებრძოლების ფაქტიური მწარმოებლის — ვეჭილის — ღირსება უნდა დაზარალდეს“.

არსენიევის წიგნში „რუსული ადვოკატურის შესახებ“ ამ თეორიის სიძლიერე და სისწორე გამაგრებულია შემდეგი სახით: „სასამართლო, რომელიც ადგენს განაჩენს კანონის აზრით, ვალდებულია იხელმძღვანელოს ეს კანონი მაშინაც, როდესაც თვით ეს ხელმძღვანელობა არღვევს სამართლებს და ქეშმარიტებას; მაგრამ ვეჭილი, რომელიც ვეჭილი სიახლოვეთაა დაკავშირებული საქმის ვითარებას-

თან, იცნობს მხარეების ურთიერთობას, რომელიც არაფრით არ არის შეზღუდული საქმის მიღებასა თუ არ მიღებაში, თავისი უარით ხელს შეუწყობს სიმართლებსა და კანონს შორის სამწუხარო შეტაკების რაოდენობის შემცირებას“.

არსენიევის გზით მიდიან რუსეთში ჯანშიევი — „უმართლო საქმეების წარმოება“ და პლატინოვი — „რუსული ადვოკატურა“ (ეს უკანასკნელი ეხება მხოლოდ სამოქალაქო საქმეებს).

პირველი თეორიის ფორმულა თავისი ხანგრძლივი არსებობით იმზირება კლასიკური სიძველის მწერლის კენტილიანის ნაწერებიდან, რომლის გავლენას ვერ ასცდნენ საფრანგეთის, იტალიის, ბელგეთის და ავსტრიის მწერლები: მოლო-საფრანგეთში, დიუბენი-ბელგეთში, ცინარდელი-იტალიაში და სხვები. როგორია მეორე თეორიის ფორმულა?

„ვეჭილმა არ უნდა უთხრას უარი კლიენტს არც ზნეობრივად უმართლო და არც იურიდიულად უიმედო მოთხოვნებს“. ბენტამი სწერს: „ვეჭილი მსაჯული არ არის, მის მოვალეობას შეადგენს საქმის ერთი მხარის განვითარება, დამტკიცება და არა გამორკვევა სიმართლისა და უმართლობის. ამიტომ, თუ მოსამართლისათვის კანონი სიმართლებზე მალა სდგას, ვეჭილისათვის მით უმეტეს. ამასთანავე უნდა ითქვას, რომ ძალიან ხშირად ვეჭილს არ შეუძლია დარწმუნებით სთქვას — მართალია მისი კლიენტი თუ არა“.

ამავე საგანზე სწერს პიკარი თავის ბროშურაში „პარადოქსი ადვოკატებზე“.

ამავე თეორიას იცავს ვლადიმეროვი თავის წიგნში „სახელმძღვანელო სისხლის სამართლის საქმეების დაცვისათვის“ და ფონიციკი „დაცვა სისხლის სამართლის პროცესში. აი, ორი ერთი მეორის დიამეტრულად საწინააღმდეგო მიმართულება იურიდიულ ლიტერატურაში. რომელია უფრო სწორი და მისაღები?

ჩვენი შეხედულებით პირველი თეორიის დაცვა აუცილებელია მხოლოდ სამოქალაქო საქმეების მიღების დროს, მაგრამ რაც შეეხება სისხლის სამართლის საქმეს აქ კი პირველი თეორიის ნიადაგზე შეუძლებელია დადგომა, რადგან დამცველი, რომელიც უარით ისტუმრებს პასუხისგებაში მიცემულ მოქალაქეს, გვერდს უქცევს და ცხადად ჰალატობს მის პარდაპირს მოვალეობას. ყალბია და უფარვისი სისხლის სამართლის საქმეების დაყოფა ორ კატეგორიად: სუფთა და ჭუჭყიან საქმეებად. ასეთი დაყოფა ვერ იქნება გამართლებული ვერც თეორიულად და ვერც პრაქტიკულად და დიდ შეცდომას სჩადიან ისინი, ვინც ასეთ დაყოფას აკანონებენ.

სრულიად მართალია ცნობილი აკადემიკოსი კონი, რომელმაც კათეგორიულად უარჰყო ასეთი დაყოფა და სთქვა: „нет чистых и грязных дел“.

როდესაც ჩვენ ვამბობთ, რომ ყოველი ბრალდებულის დაცვა შესაძლებელია, ჩვენ მხედველობაში გვაქვს მეორე მთავარი საკითხი მეცნიერული ხასიათისა სახელდობრ დანაშაულის ფაქტორების პრობლემა. ეს საკითხი მწვავედ იდგა იურიდიულ ლიტერატურაში, მას დიდი წარსული აქვს, არა ერთსა და ორ მეცნიერს, ექიმს თუ იურისტს მოუსურვებია ამ პრობლემის დამთავრებული განმარტებისა და გამოკვლევის მოცემა, მაგრამ ეს საკითხი ამ ჟამადაც დავის საგანია და ვინ იცის მიიღებს თუ არა დაინტერესებული კულტურული კაცობრიობა საბოლოო პასუხს.

ჩვენ გვერდს ვუქცევთ კლასიკოსების სკოლას მისი მშრალი ინტერესით იურიდიული დისციპლინისადმი და დამნაშავეს პიროვნების სრული უგულვებელყოფით; აგრეთვე დოგმატიკურ სკოლას, რომელმაც საკაცობრიო საკითხს ადამიანში არსებული თითქოს „ბოროტი ნებისყოფის“ აღმოჩენით უპასუხა; ზედმეტია მორალისტიკისა და ფრენოლოგიების დოგმებზე საუბარიც; საჭიროა მხოლოდ იტალიელი ფსიხიატრის ლომბროზოს სკოლის მოგონება.

რას ამბობდა ანთროპოლოგიური სკოლა?

„არსებობს ტიპი დაბადებით ბოროტმოქმედისა, ე. ი. ისეთი ადამიანის, რომელსაც არ შეუძლია არ ჩაიღი-ნოს ბოროტმოქმედება, რადგანაც ამ ქმედობას იწვევს მისი ანატომიური, ფიზიოლოგიური და ხნობრივი თვისებების პათოლოგია. ამიტომ ყოველი ბოროტმოქმედების მიზეზი უნდა ვეძიოთ მხოლოდ და მხოლოდ ადამიანში, მის რთულს ანატომიურ ორგანიზაციაში. გარდა ამ ინდივიდუალური ფაქტორებისა სხვა ფაქტორები არ არსებობს“.

ასეთი იყო ანთროპოლოგიური სკოლის ახალი სიტყვა.

ლომრბოზო მოითხოვდა სასამართლოსა და ნაფიც მსაჯულთა ინსტრუქციის გაუქმებას და ექიმ ექსპერტებს, სპეციალისტ-პსიქიატრების ახალ სასამართლოს შეზღუდვას. არა ერთხელ იზიგმა თავისი გამარჯვება ანთროპოლოგიურმა სკოლამ, მაგრამ ზეიმის ატმოსფერო დროებითი იყო, რადგანაც კაცობრიობის ინტერესის სრული დაკმაყოფილება ვერ შესძლო თავისი გამოკვლევით გატაცებულმა იტალიელმა ფსიხიატრმა, რომელმაც შეძლევ თავი მოიდრიკა ახალი მეცნიერული თეორიის წინაშე. ახალი სიტყვა კი სთქვა სოციოლოგიურმა სკოლამ. „ყოველი ბოროტმოქმედება, როგორც მსუბუქი, ისე მძიმე, არის შედეგი ორი ფაქტორისა: ბიოლოგიურის და სოციალურის“. სწერდა ენრიკო ფერრი, სოციოლოგიური სკოლის მამათმთავარი.

ენრიკო ფერრის დებულება გაზიარებული არის ლისტის მიერ, რომელიც ამბობს: „დაკვირვება გვიჩვენებს, რომ ყოველ ბოროტმოქმედებას იწვევს ორი ჯგუფი მიზეზებისა — ინდივიდუალური თვისებები დანაშაულისა და სოციალი პირობები“.

და თუ სოციოლოგიური სკოლა უმთავრეს ფაქტორად სთვლიდა ბიოლოგიურ მოვლენებს, სოციალისტურმა სკოლამ მთავარი ფაქტორი დანაშაულისა აღმოაჩინა სოციალი წყობილების უვარგისობაში, რომლის შეცვლისათვის საჭირო იყო არა რეფორმები, არამედ რევოლუცია.

მასასადამე, დანაშაულის ფაქტორების გამორკვევა ჩვენ პირდაპირ იმას გვიკარნახებს, რომ ორი ფაქტორის მსხვერპლს, დანაშაულის ჩამდენს, დაცვაზედ უარს ვერ ვიტყვივით.

ხშირად იტყვიან: რა საზიზღარი ბოროტმოქმედებაა, ნუ თუ მას დაიცავს გინმე, როდესაც მთელი საზოგადოება ბრალდებულის წინააღმდეგია?!!.

და როდესაც ასეთი საზიზღარი ბოროტმოქმედების ჩამდენს გამოუჩნდება დამკველი, მას ხშირად საყვედურს ეუბნებიან, ეკამათებია, შეურაცკყოფენ.

აქვს თუ არა ამ საყვედურს საფუძველი? რასაკვირველია არა.

როგორიც უნდა იყოს დანაშაული, რამდენი სისხლიც უნდა იყოს დაქციული, მაინც აუცილებელია უბედური ადამიანის შესახებ ცოცხალი და სამართლიანი სიტყვის თქმა.

კონი ამბობს: „არ არის ისე დაცემული და ისეთი ბოროტმოქმედი ადამიანი, რომელშიც სრულიად დაჩრდილოლი იყოს ადამიანის სახე და რომლის შესახებ შეუძლებელი იყოს შეღავათზე სიტყვის თქმა“.

რუსეთში კარგად ცნობილი ვექილი კაზარინოვი ოლდა შტიინის საქმეზე ასე ამბობდა სასამართლოში: „ბრალდებული ჩაეფლო დანაშაულის მორიგში, ყოველგვარი კეთილშობილება მას ჩამოშორდა, მოსამართლეთა გული საგსეა სიბრაზით და გამამტყუნებელი განაჩენი უკვე მზადაა. ასეთი საქმე, ცხადია, არ არის სიმპატიური, მაგრამ იმის ფიქრი, რომ დაცვა ან მონაწილეობა ასეთ საქმეში შავ ჩრდილად ედება დამკვილს, რომ ასეთი საქმის მიღება შეუძლებელია — ეს იქნება სრული შეურუნებლობა დამკვილის როლისა და მოვალეობისა. სწორედ ასეთ საქმეშია საჭირო ძლიერი დაცვა, რომელმაც უნდა აღადგინოს ბრალდებულსა და საზოგადოების შო-

რის შეწყვეტელი ურთიერთობა, კავშირი, მან უნდა ადგინოს ყველას, რომ ბრალდებული ადამიანია, მას აქვს მისი სახე, რომ ის არის მსხვერპლი უბედური შემთხვევას, ეკონომიური საფუძვლების უვარგისობის, გააღვიძრვასში გრძნობა მონანიებისა, რწმენა და სიყვარული ადამიანისადმი, შეამსუბუქოს მისი ბედი“.

და იქ, სადაც სასჯელის მიზანს შეადგენს არა შერისიძება, არამედ სწორი გზიდან გადავარდნილი ადამიანის გასწორება, განსაკუთრებით საყვარდებულთა დაცვა იმ შეხედულებისა, რომელიც გამოთქმულია პირველთეორიის ფორმულაში. ამთა ფიქრი ლომბროზოს სწული ტიპების გასწორებაზე და არც იტალიელ პროფესორს უფიქრა ამის შესახებ, რამდენადაც ის ყოველგვარ ბოროტმოქმედების გამომწვევ მიზეზს თვით დანაშაულის ჩამდენის პიროვნებაში ეძებდა — ამით განისაზღვრისი მეცნიერული კვლევის საგანი.

მაგრამ ჩვენ ამ გზით ვერ ვივლით, რადგანაც ანთროპოლოგიური მიმართულების გზა ფრიად ვიწროა და სახიფათო.

ჩვენთვის ყოველი ბრალდებული არის უბედური ადამიანი, შემთხვევით გასული საზოგადოებრივი ცხოვრების პატიოსანი წრიდან, რომელსაც დახმარება სჭირდება და ამ დახმარებისათვის ვაწეულ შრომის ფასად ვიქმენი უნდა მიიღოს უფლება, რომ სთქვას: „მე დავიცავ უბედური ადამიანი“.

მონ. ღვამიჩავა.

სტრუქტურული მასალისათვის.

ზოგადი მოსაზრებანი.

„ქართული ტერმინოლოგიის შექმნა, ამბობს პროფ. გ. ახვლედიანი (ლ. ცაგარლის „სამხედრო ლექსიკონის“ წინასიტყვაობა), ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი საკითხთაგანია ქართული მეცნიერებისა და ტექნიკისათვის კერძოდ, ხოლო საზოგადოებრივი ცხოვრებისათვის საერთოდ: მისი უქონლობა არა თუ შეატყობს, არამედ სახიფათო მდგომარეობშიდაც ჩააყენებს ერთსაც და მეორესაც“.

და ჩვენ თამამად შეგვიძლია ვსთქვათ, რომ შესაფერი ტერმინოლოგიის უქონლობა არაგის მუშაობას ისე აფერხებს, როგორც სასამართლოს მუშაკთა მუშაობას ჩვენს საკანონმდებლო ტექნიკას, საქმეთა წარმოებას და სხვ. იგივე დაბრკოლება სხვა დარგის მუშაკთაც უძნელებდა მუშაობას, მაგრამ ამ ყამად ეს დაბრკოლება ასეთი ისე დაძლეულია, ვინადგან ჩვენს სახელმწიფოებრივ და საზოგადოებრივი ცხოვრების თითქმის ყველა დარგში უკვე რამდენიმე წელიწადია სწარმოებს მუშაობა ტერმინოლოგიის შესაქმნელად და დღეს ჩვენ უკვე გვაქვს ლექსიკონები სამხედრო-ტექნიკური, ტექნიკური. მესაქონლეობის, სარკინისგზო და სხ. მხოლოდ ჩვენ, იურისტები ვართ ჩამორჩენილნი და არაფერს ვაკეთებთ ამ უმნიშვნელოვანესი საქმის მოსაწესრიგებლად და ამ ჩიენი ჩამორჩენილობის დალი საქმაოდ გმხნევა მკილს ჩვენს მუშაობას საერთოდ — ჩვენს „მართლმწერას და სწორ ენას“. ჩვენს საკანონმდებლო აქტებს, მოკვლევისა და გამომძიების და აგრეთვე სასამართლოს სხდომების ოქმებს, საბრალმძიებლო დანასკვებს, სასამართლოების მიერ დადგენილ განაჩენებსა და გადაწყვეტილებებს, საკასაციო დადგენილებებს, ინსტრუქციებს და სხ.

ამიტომ „საბჭოთა სამართლის“ რედაქციამ განისაზღვა იურიდიული ტერმინოლოგიის მასალების მოგროვება და გამოქვეყნება, რათა შემდგომ მთელი შეგროვილი მასალა მცოდნე პირთა კომისიამ გადასინჯოს, გაცხროლოს და ტერმინოლოგიის ლექსიკონი შექმნას, ხოლო რედაქციის ამ კეთილი განზრახულების განსახორციელებლად საჭიროა, რომ ყველა, ვისაც ამ საქმისათვის გულუ შესტიკვა, ტერმინოლოგიური მასალის მოგროვებით და

მოწოდებით, თავისი ცოდნით და გამოცდილებით დაეხმაროს რედაქციას—მოსამართლეები, გამომძიებლები, ვექილები, სამილიციო და ყოველგვარი სხვა დაწესებულებების თანამშრომელი. განსაკუთრებით დიდი შემწეობის აღმოჩენა შეუძლიათ ჩვენი ჟურნალის იმ მკითხველთ, რომელნიც პროვინციაში—მაზრებსა და დაბა-სოფლებში მუშაობენ, სადაც მათ ხალხთან უმეშვეო კავშირი აქვს, მისი ცოცხალი ენა ესმით, იციან, თუ რა ცნების გამოსათქმელად ხალხი რა სიტყვას ხმარობს და სხვ. ყოველგვარი მასალა, თუნდა ერთი ან ორ სიტყვას შეიცავდეს, რედაქციის მიერ ძალდობით იქნება მიღებული და დასტამბული შენიშვნებისა და განმარტებათა დართვით, თუ ამას რედაქცია საჭიროდ მიიჩნევს.

სანამ თვით ტერმინოლოგიის მასალის ბეჭდვას შეუდგებოდეთ, საჭიროდ მიგვაჩნია მკითხველთ საყურადღებოთ მივაწოდოთ ჩვენი ზოგადი ზოგადი ხასიათის მოსაზრება შესახებ იმისა, თუ ტერმინოლოგიის ლექსიკონს საფუძვლად რა სახელმძღვანელო პრინციპები უნდა დაედგას.

ა) უწინარეს ყოვლისა ტერმინების „გამოგონებას“ უნდა ვერიდოთ, რამდენადაც ეს შესაძლებელია, ე. ი. უკიდურესი შემთხვევების გარეშე, და არ გავიმეოროთ, არამედ გამოვიყენოთ სხვა ლექსიკონების შემდგენელთა შეცდომები.

ბ) ტერმინების საუკეთესო პირველწყაროდ ქართული სამართლის ძეგლები უნდა მივიჩნიოთ და ის ტერმინი, რომელიც ამ ძეგლებში იხმარება, ჩვენც სახმარებლად შემოვიღოთ, თუ იგი თანამედროვე სამართლის ინსტიტუტს ან ცნებას გამოხატავს.

ჩვენ ამ თავითვე ვიცით, რომ ზოგნი ამ ჩვენს მოსაზრებას არ გაიზიარებენ—აქაო და ქართული სამართლის ძეგლების ტერმინები და ფორმები დღეს ცოცხალ ხმარებაში აღარ არის, დაძველებულია, მკვდარია და ეხლა კვლავ მათი შემოღება საჩოთირო იქნებაო. მაგრამ ასეთების საყურადღებოდ ერთი ის უნდა ვსთქვათ, რომ ბევრს საჩოთიროდ მიაჩნდა და შეიძლება დღესაც მიაჩნია ყოველი ქართული სიტყვა, რომელსაც ქართველის სმენა დიდი ხანია გადასჩვევია და რომელიც გავროვნებულ დაწესებულებათა პრაქტიკაში სახმარებლად უკვე შემოღებულია და ჩვენი აზროვნება და სმენა მას თანდათან შესჩვევია; მეორეც ის, რომ თუმცა მრავალი ტერმინი მართლაც თითქო მკვდარია (მხოლოდ თითქო) და ცოცხალ ხმარებაში აღარ არის, მაგრამ უნდა გვახსოვდეს, რომ თვით ქართული სამართალი ას ჩვიდმეტი წლის განმავლობაში არ იყო „ცოცხალ ხმარებაში“, და რად უნდა გვიკვირდეს, რომ ტერმინოლოგიაც თითქო მოკვდა. დღეს კი, როცა თავისუფალ საქართველოში ქართულ სასამართლოში ქართველი მოსამართლე „ჰქმნის მართალსა სამართალსა“ საქართველოს სახელით და მისი უხენაესი ხელისუფლების მიერ დადგენილი კანონების თანახმად, რად არ უნდა ვიხმაროთ იარაღად ქართული სამართლის

ძეგლების ტერმინოლოგია, რად არ უნდა ავამუშავოთ საერთოდ ქართული ენის მოქნილი, მრავალძარღვიანი და მდიდარი ლექსიკა.

გ) იმ შემთხვევებში, როცა შესაფერს ქართულ ტერმინს ვერ ვიპოვებთ, „თხზვასა, გამოგონებას და თარგმნას“ როდი უნდა მივუპყროთ ხელი, არამედ შემოვიღოთ და ვიხმაროთ საერთაშორისო ტერმინი.

დ) საერთაშორისო ტერმინი შეიძლება ქართული ტერმინის პარალელურადაც იხმარებოდეს.

ე) საერთაშორისო ტერმინების და საერთო ნასესხები სიტყვების შემოღებისას ქართული გრამატიკის წესები სიტყვათა წარმოების შესახებ მტკიცედ უნდა იქნეს დაცული.

ვ) ტერმინის შეთხზვა ან თარგმნა მარტოდენ იმ შემთხვევაში იქნება გამართლებული, თუ არც ქართული ტერმინი მოგვეპოვება და არც საერთაშორისო ტერმინი არის გამოსადეგი, მაგრამ „შეთხზული და თარგმნილი“ ტერმინი ერთის მხრით ქართულ გრამატიკასთან უნდა იქნეს შეხამებული და მეორეს მხრით ნათლად უნდა გამოხატავდეს იმ ცნებას, რის გამოსახატავად ის შეთხზულია ან თარგმნილი.

ზ) უნდა განიღვენოს ხმარებიდან ყველა უვარგისა, თუნდ პრაქტიკით დამკვიდრებულიც, უკუღმართი, არაქართულად ნაწარმოები ტერმინი და მის ნაცვლად სწორი ტერმინი უნდა შემოვიღოთ.

თ) განსაკუთრებული ყურადღება საქართველოს სხვადასხვა კუთხის ცოცხალ ხალხურ ენას უნდა მივაქციოთ და იქიდან ამოვკრიფოთ უხვად გაბნეული და ჩვენ მიერ საქმიად დავიწყებული მრავალი მარჯვე სიტყვა, ტერმინი და ფორმა.

ი) სიტყვების დამახინჯებასთან ერთად, ტერმინოლოგიის გაუკუღმართებასთან ბრძოლა შედარებით ადვილი საქმეა—უძნელესია ბრძოლა კონსტრუქციის უკუღმართობასთან, რაც საერთოდ დღევანდელ ქართულ მწერლობასა და მეტყველებას ახასიათებს და რაც განსაკუთრებით ემჩნევა ჩვენს საყოველღეო პრაქტიკას. ხოლო თუ კონსტრუქცია—ეს ენის ხერხემალი დამახინჯებულია, იქ მარტოდენ ქართული სიტყვებით ფონს ვერ გავალთ: ქართული კონსტრუქციის წესების დაუცველად შეიკოწიწებული სიტყვები ქართული მეტყველება მაინც არ იქნება და არა.

ამიტომ ტერმინოლოგიის მასალასთან ერთად გზა და გზა ჩვენ ერთის მხრით აღვნიშნავთ, თუ შემოღებულთაგან რომელი ტერმინი უნდა განიღვენოს ხმარებიდან და რატომ ან რომელი უნდა შესწორდეს, და მეორეს მხრით ეს თუ ის სიტყვა როგორ და რა სახით უკავშირდება წინადადებაში სხვა სიტყვებს, ე. ი. ეს თუ ის სიტყვა და განსაკუთრებით კი ზმნა რომელ ბრუნვას თხოულობს.

პ. ქავთარაძე.

პ რ ა კ ტ ი კ ო ს ი ს შ ე ნ ი შ ვ ნ ე ბ ი .*)

რა შედეგი უნდა მოჰყვას სათანადო წესის დაუცვალობით მიწის იჯარით გაცემას?

ეს საკითხი, ერთის შეხედვით, თითქო სრულიად მარტივი და ადვილი გასაგები, ბუნდოვანებით შეიმოსა და გაურკვეველი გახდა მას შემდეგ, რაც შეცვლილ იქნა მიწის კოდ. 25 მუხლის რედაქცია.

ამ მუხლის რედაქციამ, რომლითაც აკრძალულია საერთოდ მიწის სარგებლობის უფლების გასხვისება, სამართლოს ბევრი მუშაკი იმ შეხედულებაზე დააყენა, რომ მიწის იჯარით გაცემა თითქო დანაშაულებრივი ქმედობა იყოს და არა ერთი საქმე აღძრულა დასავლეთ სა-

ქართველოში მიწის იჯარით გაცემის შესახებ, არა ერთი გამამტყუნებელი განაჩენი ყოფილა დადგენილი და მსჯავრდადებულთ ს. ს. კოდ. 192 მუხლის შეფარდებით სოც. დაცვის ღონისძიება გადაწყვიტათ.

და მართლაც ერთის შეხედვით ეს საკვირველიც არ არის: მიწის კოდ. 25 მუხლი მეტად გაურკვეველია და მის რედაქციას შეეძლო ასეთი შეხედულება წარმოეშვა.

ამ მუხლის პირველი ნაწილის რედაქცია შემდეგია: „მიწის ყიდვა-გაყიდვა“, ანდერძით გადაცემა, გაჩუქება, დავირავება და საერთოდ მიწის გასხვისება (მიწის სარგებლობის უფლება) აკრძალულია“.

აქ ჩამოთვლილია მიწის გასხვისების სახეები—ყიდვა-გაყიდვა, ანდერძით გადაცემა, გაჩუქება და აგრეთვე

*) დისკუსიის წესით.

დაგირაგება, რაც კანონმდებლის აზრით გასხვისებას უდრის, და ყველა ჩამოთვლილი ქმედობა გამოცხადებულია დანაშაულებრივ ქმედობად, რომელიც სისხლის სამართლის წესით იღვევება. მაგრამ კანონმდებელი აქ არ შეჩერდა, თითქო მიზობს, რომ არ გამორჩეს მიწის გასხვისების სხვა რომელიმე სახე, და დასძენს: აკრძალულია „საერთოდ მიწის გასხვისება“ და ფრჩხილებშია ჩასმული „მიწის სარგებლობის უფლება“. ამან კი ის აზრი დაჰბადა, თითქო მიწის გასხვისება იგივეა, რაც მიწის სარგებლობის უფლების გასხვისება და, რადგან მიწის იჯარით ვაცემა სხვა არა არის რა, თუ არა მიწის სარგებლობის უფლების დროებითი გასხვისება, ამიტომ ზოგიერთის აზრით მიწის იჯარა ღვენილ უნდა იქნეს სისხ. სამართლის წესით. ჩემი შეხედულებით ეს აზრი გაუგებრობა-ხედაა დამყარებული და იგი ისეთ რასმე ახვევს კანონმდებელს, რაც ამ შემთხვევაში უკანასკნელს აზრადაც ვერ მოუვიდოდა.

მიწის იჯარით ვაცემა რომ აკრძალული არ არის და, პირუტყლმა, რომ იგი სათანადო პირობებისა და წესის დაცვით ნებადართულია, ამას გვეუბნება მიწის კოდ. 26, 27, 30 მუხლები. და ამ კოდ. 25 მუხლის აზრით მიწის იჯარა რომ დანაშაულებრივი ქმედობა იყოს, როგორც ამას ბევრი ფიქრობს, მაშინ ამ მუხლსა და ჩამოთვლილ მუხლებს შორის აშკარა წინააღმდეგობა იქნებოდა და ასეთს უაზრობაში კანონმდებელი არ ჩავარდებოდა.

მაშასადამე, მიწის იჯარით ვაცემა რომ დანაშაულებრივ ქმედობად იყოს მიჩნეული, ამას კანონმდებელი გარკვეულად და პირდაპირ იტყოდა, მას კი ეს არსად არ უთქვამს.

მაგრამ საკითხი მაინც არ ამოიწურება და მიწის იჯარასთან დაკავშირებით არ შეიძლება, რომ სხვა და სხვა საკითხი არ აღიძვრას, და ეს საკითხები კი ერთგვარ გარკვევას მოითხოვს.

ამრიგად, თუმცა დანაშაულებრივი ქმედობა არ არის მიწის იჯარით ვაცემა და იგი სისხ. სამართლის წესით ღვენილი ვერ იქნება, მაგრამ როგორ უნდა მოვიქცეთ იმ შემთხვევაში: 1) როცა მიწა ისეთი პირის მიერ არის ვაცემული, რომელსაც საამისო უფლება ჰქონდა, მაგრამ მას ასეთი ვარიგების დადების დროს კანონით ნაჩვენები ფორმა და წესი არ დაუტავს, ანდა 2) როგორ უნდა მოვიქცეთ იმ შემთხვევაში, როცა მიწის იჯარით ვაცემი პირი მიწის ვაცემის უფლებას მოკლებულია, როცა არის ყოფილი ვაცემული, რომელსაც, თანახმად მიწ. კოდ. 26 მუხ. უკანასკნელი ნაწილისა, ასეთი ვარიგების დადება აკრძალული აქვს?

პირველ შემთხვევაში ჩვენ საქმე გვაქვს ისეთ ვარიგებასთან, რომელიც თუმცა კანონით ნებადართულია, მაგრამ კანონით დაწესებული ფორმა და წესი ამ ვარიგების დადებისა დაცული არ ყოფილა. მაშასადამე, ნებადართული ვარიგების დადებისათვის მხარეები სისხ. სამართლის წესით ღვენილი ვერ იქნებიან, მაგრამ, თანახმად სამოქ. სამ. კოდ. 29 მუხლისა, კანონით დაწესებული ფორმის დაცვის გარეშე დადებული ვარიგება ბათილია, იგი ვერ წარმოიშობს ვერავითარ უფლება-მოვალეობას; ასეთი ვარიგება ვაბათილებულ უნდა იქნეს სასამართლოს მიერ და ვაბათილების შედეგი ის იქნება, რომ, თანახმად სამოქ. სამ. კოდ. 151 მუხლისა, მხარეები ჩაყენებულ იქნებიან პირვანდელ მდგომარეობაში, ე. ი. თითოეული მხარე ვალდებული იქნება დაუბრუნოს მეორეს ყველაფერი, რაც ვარიგებით მიუღია.

და მართლაც უცნაური და კანონის აშკარა საწინააღმდეგო იქნებოდა, რომ ქვრივი დედაკაცი, რომელსაც მუშა ხელი არ ჰყავს, პასუხისმგებლობაში ყოფილიყო მიცემული იმისათვის, რომ მან დაწესებული ფორმის დაუცველად მიწა იჯარით ვაცემა და ამიტომ მას სოც. დაცვის ღონისძიება შეფარდებოდა და, თანახმად მიწ. კოდ. 25 მუხლისა, მიწაც ჩამორთმეოდა და ეს მიწა ფონდში ვადარიცხული ყოფილიყო.

თუ ეს პირველი საკითხი მარტივია და შედარებულ ნაკლებ აზრთა სხვაობას იწვევს, სამაგიეროდ მეორე საკითხი უფრო რთულია და დიდს ვაუგებრობასაც იწვევს.

სახელდობრ, ეს ის ზამოთაღნიშნული მეორე საკითხია—თუ როგორ მოვექცეთ იმ პირს, რომელსაც უფლება არ ჰქონდა, მაგრამ მაინც ვაცემა იჯარით მიწა?

რა ბედი უნდა ეწვიოს ასეთ ვარიგებას, ან ეს პირი სისხლის სამართლის წესით ვასუხს ხომ არ აგებს?

ასეთი პირის მიერ მიწის იჯარით ვაცემა, თანახმად მიწ. კოდ. 26 მუხლის უკანასკნელი ნაწილისა, რომ აკრძალულია, ეს აშკარა და ბათელია, ხოლო კანონის საწინააღმდეგო და აკრძალული ვარიგების დადება კიდევ ნიშნავს სისხ. სამართლის ქმედობის ჩადენას და ასეთი ვარიგების დადები ღვენილ ვერ იქნება, თუ ეს პირი პირ არ არის კანონით ვათვალისწინებული, მაგრამ ასეთ რამ არსად კანონში ნათქვამი არ არის.

ამგვარადვე ვერ იქნებოდა ღვენილი სამ. კოდ. 1 მუხლის საწინააღმდეგო დადებული ვარიგება მუშა-სამსახურის მიერ ვანაკვეთზე შეტი ბინის ქირის შეპირების შესახებ, რომ ასეთი ვარიგების მონაწილე ბინის მფლობელისათვის სისხ. სამ. კოდ. 139 მუხლით ვასუხისმგებლობა პირდაპირ არ ყოფილიყო დაწესებული.

ამ რიგად, თუმცა არა-უფლებამოსილი პირის მიერ მიწის იჯარით ვაცემა სისხ. სამ. წესით არ იღვენილ მაგრამ ასეთი ვარიგების დადება კანონით აკრძალულია და ამიტომ ასეთი ვარიგება ბათელია, მაგრამ ვაბათილების შედეგი სულ სხვაგვარი უნდა იქნეს, ვიდრე ზემოაღნიშნულ პირველ შემთხვევაში.

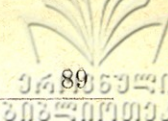
ჩვენ ვიცით, რომ, თანახმად სამოქ. სამ. კოდ. მუხლისა, ბათელია კანონის საწინააღმდეგო მიზნით დადებული ვარიგება და, თანახმად ამავე კოდ. 147 მუხლის ვაბათილების შედეგი ის არის, რომ არც ერთ მხარე უფლება არ აქვს მოითხოვოს მეორისაგან უკან დაბრუნებისა, რაც ხელშეკრულებით შესრულებული იყო, და უფუძვლოდ შექმნილი სიძლიდრე ვადარიცხულ უნდა იქნეს სახელმწიფოს სასარგებლოდ.

ნათქვამით ის ვვინდა დავასკვნათ: 1) რომ მიწის იჯარით ვაცემა სისხ. სამართლის წესით არ იღვენილ 2) მიწის იჯარით ვაცემა ისეთი პირის მიერ, რომელსაც თუმცა საამისო უფლება ჰქონდა, მაგრამ იჯარის დადებისათვის საჭირო ფორმა და დაუტავს, ანდა მიწის იჯარით ვაცემა ისეთი პირის მიერ, რომელსაც კანონით ასეთი ვარიგების დადება აკრძალული აქვს, ორივე შემთხვევაში ვეც ვარიგების ვაბათილებას, მაგრამ პირველ შემთხვევაში თანახმად სამოქ. სამ. კოდ. 29 და 151 მუხლებისა, მხარეები ჩაყენებულ უნდა იქნენ პირვანდელ მდგომარეობაში ხოლო მეორე შემთხვევაში, თანახმად ამავე კოდ. 30 და 147 მუხლებისა, იჯარის ვაბათილებას შედეგათ უნდა ვიპყვეს იჯარით ვაცემული მიწის ჩამორთმევა და ფონდში ვადარიცხვა და იჯარით მიწის ვამცემისაგან საიჯარო უფლის ვადახდევინება სახელმწიფოს სასარგებლოდ.

ასეთი ზომის მიღება, რომელიც სრულიად შეთანხმებული არის არსებულ კანონებთან, საკმაოდ ვამაფორმებული იქნება იმ პირთათვის, რომლებსაც კანონით აკრძალული აქვთ, მაგრამ მაინც ვაცემენ იჯარით მიწას.

დასასრულ სასურველად მიმაჩნია—იუსტისაკომისიის უზენაესმა სასამართლომ სათანადო ვანმარტება ვამოსწავლინოს საკითხის შესახებ, რომ ვაუგებრობას ადგილი არ იქნეს და სასამართლოების პრაქტიკამაც თავი დაანებოს იმ აზრთა სხვაობას, რომელიც ხშირია სხენებულ საკითხის ვადამცვეტის დროს.

კ. ბეჟუაშვილი.

საქმის არსებითი მხარის განხილვა სისხლ. სამ. საკასაციო ინსტანციაში და ს. ს. ს. კოლ. 319 მუხლი.

არა ერთხელ გავგიგონია საკასაციო ინსტანციის თავმჯდომარისაგან მხარისადმი მიმართული სიტყვები: „ეს ხომ საქმის არსებითი მხარეა“, „ილაპარაკეთ საბაბზე“. ამისათვის ინტერესს მოკლებული არ არის გაშუქება საკითხისა, თუ როდის არის ვალდებული საკასაციო ინსტანცია შევიდეს საქმის არსებითი მხარის განხილვაში და სად არის საზღვარი, რომლის გადალახვის უფლება მას არა აქვს. წინეთ, „აპელაციურ“ ხანაში, როდესაც საქმე არსებითად ორჯერ იჩიოდა და მესამეჯერ კი განიხილებოდა წმინდა საკასაციო წესით, ეს საკითხი არც წაშლივართოდა, რადგან მაშინდელი საკასაციო ორგანო სრულებით არ შედიოდა საქმის არსებითი მხარის განხილვაში და კასატორს შეეძლო მხოლოდ მითითება იმ კანონებზე, რომლებიც დარღვეული იქნებოდა სასამართლოს მიერ საქმის განხილვისა და განაჩენის გამოტანის დროს. ჩვენმა კონსტიტუციონალმა კი უარყო აპელაციური წარმოება, როგორც საქმის გამჭიანურებელი და ფართო მასებისათვის ძნელად ხელმისაწვდომი, და შემოიღო განაჩენის განსაზღვრების შერეული წესი (Смешанный порядок обжалования уголовных приговоров). ეს ასეც უნდა ყოფილიყო, რათა ადგილი არ ქონოდა ფორმალური საბაბის მიხედვით უსამართლო განაჩენის დადასტურებას და მართლ-მსაჯულების ინტერესების დარღვევას და გვერდის ახვევას. სისხლ. სამ. საპრ. კოლ. 319 მუხლის რედაქცია შემდეგია: „სასამართლომ თავისი განაჩენი უნდა დაამყაროს მართოდ იმ ცნობებს, რაც საქმეშია და განხილულ იქნა სამსჯავრო სხდომაზე. დამამტკიცებელ საბუთს მოსამართლე შეაფასებს თავისი შინაგანი

რწმენით, რაც უნდა ემყარებოდეს საქმის ყოველ გარემოებას, ერთობლივ აღებულს“.

თანახვად 1 პ. 412, 413 მუხ. ს. ს. ს. კ. გაუქმებულ უნდა იქნეს განაჩენი, თუ წინასწარი ან სასამართლოს გამოძიებით გამოურკვეველი დარჩა ისეთი გარემოება, რომლის გამოურკვევას აუცილებლად გავლენა უნდა მოეხდინა განაჩენზე, მაგ.: არ არის გამოურკვეული მკვლელობის მოტივი, ანგარების მიზანი, ხნოვანობა ბრალდებულისა, როდესაც საქმეში არის ცნობები, რომ ის არის 18 წელზე ნაკლები და სხვა. ხოლო როდესაც გამოძიება არის სრული და სისწორით ჩატარებული, სასამართლომ უნდა გადაარჩიოს უფარგისი და ვარგისი მტკიცებანი და ეს უქანასკნელი მტკიცებანი გამოიყენოს თავისი გამამტყუნებელ თუ გამამართლებელ განაჩენისათვის. აი სწორედ აქ საკასაციო ინსტანციამ უნდა გადაათვალიეროს, გამოარკვეა და მიიღო თუ არა სასამართლომ მხედველობაში საქმის ყველა გარემოება. საკასაციო ორგანოებმა სიფრთხილით უნდა გამოიტანონ დადგენილებანი, რომლებიც, ს. ს. ს. კ. 319 მუხ. დარღვევის გამოაუქმებენ განაჩენს მხოლოდ იმიტომ, რომ ასეთი დამყარებულია მარტო დახარალებულის ან ერთი მოწმის ჩვენებაზე, რაც არ არის დადასტურებული სხვა ობიექტური მასალით; ასეთი დადგენილებიდან გამოდის, რომ თუ ეს სხვა ობიექტური მასალა ვერ აღმოჩნდა, დახარალებულის ან მოწმის ჩვენება მარტო ვერ შექმნის გამამტყუნებელ განაჩენს; მაგრამ საქმე იმდენად გამამტყუნებელი მასალის რაოდენობაზე არ არის დამოკიდებული, რამდენად მის ხარისხზე, სიძლიერებზე, რასაც სასამართლო, რომელსაც ცოცხალ მასალასთან აქვს საქმე, უფრო ადვილად დაინახავს ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში.

არის ისეთი შემთხვევაც, როდესაც სასამართლო არ ემყარება მთლიანად ან ნაწილობრივ იმ მასალას, რო-

სასამართლო და სხობრება.

მართი „მრავალტანჯული“ საქმის ისტორია.

პირველი თხოვნა ძიების შესახებ შემოსულია საბინაო სასამართლოში 17 იანვარს 1924 წელს № 1058.

საქმე დაინიშნა 1924 წ. 26 მარტს. უწყება ჩაბარდა მოპასუხეს—მშენებელთა კავშირს. სასამართლომ დაადგინა გადაიღოს სხვა დროისათვის და მოხდეს დათვალიერება. ამავე წლის მაისის 17-ს, უწყება ჩაბარებულია მოპასუხეზე. სასამართლომ დაადგინა: კავშირის შუამდგომლობის გამო საქმე გადაიდოს შემდეგისათვის. ამავე წლის ივნისის 10-ს დაინიშნა საქმე, უწყება ჩაბარდა მოპასუხეს. მშენებელთა კავშირი შუამდგომლობს საქმის გადადებას, მიზეზათ აყენებს „იურისკონსულტის მოუცლელობას“ დაინიშნულ დღისათვის. სასამართლომ დაადგინა: საქმე გადაიდოს განსახილველად სხვა დროისათვის, დაინიშნა საქმე ამავე წლის ივნისის 24-ს. კავშირმა ჩაბარა უწყება. სასამართლოს მიერ მიღებულ იქნა მხედველობაში მშენებელთა კავშირის შუამდგომლობა საქმის გადადები სათვის. მიზეზათ მოყვანილია უწყების დაგვიანებით ჩაბარება. საქმე გადაიდო შემდეგისათვის.

ამავე წლის 2 ივლისს სასამართლომ თავის სურვილისამებრ საქმე გადასდო შემდეგისათვის—12 ივლისისათვის. მოპასუხეებს უწყება ჩაბარებული აქვთ. სასამართლომ დაადგინა: მოხდეს სადღო ბინის ადგილობრივი დათვალიერება მისი ხარისხის გამოსარკვევად და შესაფასებლად.

დათვალიერების დღედ დაინიშნა 16 სექტემბერი. უწყება ჩაბარებული აქვთ. ბინა დათვალიერებულ იქნა. საქმე დაინიშნა 22 სექტემბრისათვის. უწყება ჩაბარებულ-

ლი აქვთ. მოპასუხე არ გამოცხადდა. სასამართლოს მიერ გადადებულ იქნა საქმე თავის სურვილისამებრ 26 სექტემბრისათვის. სასამართლომ მიიღო რა მხედველობაში, რომ ძიება მიმართულია სახელმწიფო დაწესებულების მიმართ, რომ საქმის გარჩევისათვის აუცილებელია მათი დასწრება, დაადგინა: საქმის გარჩევა გადაიდოს შემდეგისათვის. საქმე დაინიშნა 23 ოქტომბრისათვის.

23 ოქტომბერს სასამართლომ დაადგინა: გადახდეს მშენებელთა კავშირს, აღნიშნული ბინის სამი ოთახის ქირა-თანახვად ტფილისის ქალაქის საბჭოს დებულებისათვის კვადრ. არშინზე 10 კაპ. თვეში—140 არშინში 14 მანეთი—1923 წლის 1 მაისიდან 1924 წ. 1 ნოემბრამდე სულ 18 თვის 252 მანეთი ასლან კალანდაძის სასარგებლოდ. კავშირმა შეიტანა საკასაციო საჩივარი ოლქის სასამართლოში. გაირჩა საქმე 1924 წ. 17 დეკემბერს. საქმე გაუქმებულ იქნა და მიენდო გასარჩევად საბინაო სასამართლოს. საქმე დაინიშნა 19 თებერვალს 1925 წელს. საქმე გადადებულ იქნა, დაინიშნა ამავე წლის 1 აპრილს უწყება ჩაბარებულია. მშენებელთა კავშირი ითხოვს საქმის გადადებას მათი „კიდევ მოუცლელობის“ გამო. სასამართლომ დაადგინა: საქმე გადაიდოს შემდეგისათვის უწყების დაგვიანებით ჩაბარების გამო. საქმე დაინიშნა ამავე წლის 28 აპრილს, უწყება ჩაბარებულია, მშენებელთა კავშირის რწმუნებულმა სთხოვა სასამართლოს მესამე პიჯად ქალაქის აღმასკომის მოწვევა. სასამართლომ დაადგინა: საქმე გადაიდოს შემდეგისათვის, მოხდეს ბინის ადგილობრივი დათვალიერება. საქმე დაინიშნა (დათვალიერება ბინის) 24 ივლისს 1925 წ. მშენებელთა კავშირმა შეიტანა განცხადება საქმის გადადების შესახებ უწყების ჩაბარების დაგვიანების გამო. 24 ივლისს დათვალიერების შემდეგ საქმე გადადებულ იქნა. საქმე დაინიშნა 9 ნოემბერს (ამავე წელს). უწყება ჩაბარებული აქვს მო-

მელიც მან სასამართლოს გამოძიების პროცესში დააგროვა, თავის განაჩენს არ ასაბუთებს და აგებს მას მხოლოდ მშრალ ლოლიკურ დასკვნებზე და მოსაზრებებზე, რაც არ გამომდინარეობს საქმეში არსებულ ფაქტიურ მასალიდან; ამ შემთხვევაში, რადგან განაჩენი არის პროცესის უკანასკნელი აკორდი, არის ისეთი მთავარი და დიდმნიშვნელოვანი საბუთი, რომელიც ქმნის და ართმევს მხარეებს უფლებებს, საკასაციო ორგანო, ს. ს. ს. კ. 319 მუხ. დარღვევის გამო, ვერ დატოვებს მას ძალაში. მაგრამ განაჩენი საქაოლ დასაბუთებულია, ის აკმაყოფილებს ს. ს. ს. კ. 334 მუხ. მოთხოვნას, ხოლო როდესაც გადაათვალიერებთ სასამართლოს ოქმს, იქ ვერ დაინახავთ იმას, რაზედაც გვიამბობს ეს განაჩენი. ჩვენ არ გამოვუდგებთ იმის გამორკვევას, თუ რისთვის ხდება ეს, — არის ეს ოქმის შემდგენელი მდივნის დაუდევრობა, თუ — სასამართლოს ფანტაზიის შედეგი, მხოლოდ ფაქტი ფაქტად რჩება და ვერც აქ აუვლის გვერდს საკასაციო ორგანო იმავე 319 მუხ. და ვერ დატოვებს ასეთ განაჩენს ძალაში.

სასამართლომ განაჩენის ისტორიულ ნაწილში ჩამოაყალიბა სამსჯავრო სხდომაზე დაგროვილი მთელი საჭირო მასალა, რომლის მიხედვით საკასაციო სასამართლო განაჩენის სარეზოლიუციო ნაწილში მოეღის სათანადო დასკვნას, მაგრამ მოულოდნელად ის დაინახავს სულ საწინააღმდეგო დასკვნას. აქაც ადგილი აქვს დარღვევას 319 მუხლისას, რადგან განაჩენი არ ემყარება საქმეში არსებულ და სამსჯავრო სხდომაზე განხილულ ცნობებს.

ასეთია მთავარი მომენტები, რომლებიც მიგვიბრუნებენ, თუ როდის არის დარღვეული ს. ს. ს. კ. 319 მუხ., როდის შეიძლება შეეხოს საკასაციო ორგანო საქმის არსებით მხარეს და სად არის საზღვარი, რომლის გადალახვა საკასაციო ორგანოს გადააქცევს პირველი ინსტანციის სასამართლოს ორგანოა.

3. წიგნივაჭე.

პასუხეს. სასამართლომ დაადგინა: საქმე გადაიღოს და გამოწვეულ იქნეს დარაბების გამგე, საქმე დაინიშნა მ დეკემბერს, უწყება ჩაბარებული აქვს მოპასუხეს; სასამართლომ დაადგინა: საქმე გადაიღოს შემდგვისათვის და დაინიშნოს პირველ რიგში. საქმე დაინიშნა 29 დეკემბერს უწყება ჩაბარებულია. სასამართლომ დაადგინა საქმის გადადგა, ვინაიდან გამორკვეული არ არის რომელი ბინა ექუთვნის კალანდაძეს და რომელი აღმასკომს.

საქმე დაინიშნა 1926 წლის იანვრის 9-ს. უწყება ჩაბარებული აქვთ. სასამართლომ დაადგინა: ვინაიდან არ არის აღმასკომის სახელზე გავზავნილი მიმართვა ცნობების მოწოდების შესახებ, საქმე გადაიღოს 23 იანვრისათვის. უწყება ჩაბარებული აქვთ. სასამართლომ დაადგინა: საქმე გადაიღოს სხვა დროისათვის. საქმე დაინიშნა 16 თებერვალს, უწყება ჩაბარებული აქვთ. ვინაიდან აღმასკომის რწმუნებული არ გამოცხადდა, სასამართლომ საქმე შემდგვისათვის გადასდო. საქმე დაინიშნა 20 თებერვალს. უწყება ჩაბარებული აქვთ. აღმასკომის რწმუნებულმა მოითხოვა საქმე მოისპოს წარმოებით. სასამართლომ დაადგინა ააევე. კასაცია გადაიტანა კალანდაძემ, საქმე გაირჩა 31 მარტს. საქმე დარღვეულ იქნა. ხელახლად განარჩევად გადაეცა საბინაო სასამართლოს. საქმე დაინიშნა 2 ივნისს. უწყებები ჩაბარებულია. მოპასუხე არ გამოცხადდა. მშენებელთა კავშირს გადაუწყვიტეს 595 მან. საკასაციო საჩივრის ვადა მშენებელთა კავშირის მიერ გაშვებულ იქნა. სასამართლოს მიერ მიეცა მას ვადა. საქმე დაინიშნა 13 ივლისს.

ახალი ბინის ქირის შესახებ შეტანილ იქნა საჩივარი 1927 წ. 29 მარტს. საქმე დაინიშნა 30 მარტს. სილარიბის უფლების შესახებ, სასამართლომ დაადგინა: მიენიჭოს სილარიბის უფლება. საქმე დაინიშნა აპრილის 27-ს, კავშირის რწმუნებული მოითხოვს საქმის გადადგას,

ოქმის სასამართლოს რეორგანიზაციის თან დაკავშირებით.

სასამართლოს რეორგანიზაციას აქვს როგორც დებითი, ისე უარყოფითი მხარეები, რაც საკმაოდ გავრცელებული იყო უკვე ჩატარებულ დისკუსიაში. ხელისუფლებამ ალბად დაინახა ძასში მეტი დადებითი მხარე სწორედ ამიტომ გაატარა ცხოვრებაში ეს რეორგანიზაცია.

ამ მხრივ უმთავრეს დადებით მხარედ მე ვსთქვამ 1) სასამართლოს მოსახლეობასთან დაახლოვებას, 2) საქმეების მეტის სიჩქარით განხილვას და 3) ერთი საკასაციო ინსტანციის შექმნას, რითაც შესაძლებელი ერთიანი ხელმძღვანელობა — ერთიანი განმარტებანიონისა.

მაგრამ საინტერესოა არა ამ რეორგანიზაციის დებითი, არამედ უარყოფითი მხარეების გარკვევა, რათა ვინაიდან ავიცილოთ მოსალოდნელი ცუდი შედეგი.

უმთავრეს უარყოფით მხარედ მიმაჩნია სასამართლო ორგანოებზე გავლენის მოხდენა, რასაც ზოგიერთ შემთხვევაში ჯერ კიდევ აქვს ადგილი.

რომ ჩვენი სასამართლო კლასური (როგორც ბუჟუაზიული სასამართლო, მხოლოდ იმ განსხვავებით, რა ბუჟუაზია ამას მალავს), რომ ჩვენი სასამართლოს ორგანოები უნდა ატარებდნენ თავის ყოველდღიურ მუშაობაში პარტიისა და ხელისუფლების პოლიტიკას, ანალოგიური სიტყვის გაგრძელება ზედმეტად მიმაჩნია, მაგრამ ეს და ხდებოდეს არა ადგილობრივი ხელისუფლების ან სი ამა თუ იმ წარმომადგენელის სახით, რომელსაც შეეძლიან საბჭოთა კანონმდებლობის თავისებურად გაგება ხან წალმა, ხან უკულმა, არამედ სასამართლოს ზედმეტი ორგანოებისავე მეშვეობით.

ავრთვევ პერსონალურად შერჩეულ უნდა იყოს

ვინაიდან ბინას აქვს შეკეთება 700 მანეთის. სასამართლომ დაადგინა-საქმის გადადგა. წარდგენილ უნდა იქნეს ყველა საბუთი ბინის შეკეთების შესახებ. საქმე დაინიშნა 18 ივნისს. მოპასუხის რწმუნებული ითხოვს საქმის გადადგას შემდგვისათვის, ვინაიდან კავშირის თავმჯდომარე, რომელსაც აბარია ყოველგვარი საბუთები, გადასდის ქალაქ გარეთ. სასამართლომ დაადგინა: საქმე გადაიღოს შემდგვისათვის, წარმოდგენილ იქნეს საბუთები მოქ. საძ. საპრ. კოდ. მე-100 მუხლის თანახმად. საქმე დაინიშნა 19 აგვისტოს. მოპასუხე არ გამოცხადდა. მართლმად დაადგინა: საქმე დაინიშნოს შემდგვისათვის. მოპასუხეებს მოეთხოვოს ახსნა-განმარტება მე-100 მუხლის თანახმად. საქმე დაინიშნა 24 სექტემბერს. სასამართლომ ავადმყოფობის გამო სასამართლომ საქმე გადასდო შემდგვისათვის. საქმე დაინიშნა 14 ოქტომბერს. უწყება ჩაბარებულია. მოპასუხე არ გამოცხადდა. სასამართლომ დაადგინა: საქმე გადაიღოს თანახმად მე-100 მუხლის თანახმად. საქმე დაინიშნა და აღმასკომმა შუამდგომლობა აღმასკომის რწმუნებულს ორჯერ. რესპუბლიკის პროკურორის ხელზე შეტანილი საჩივარი 7 იანვარს 1927 წ. № 225 აღმასკომის რწმუნებულის ჯუღელის და მშენებელთა კავშირის მიერ ზედამხედველობის წესით გადათვლიერების შესახებ დატოვებულია უშედეგოთ. დანართი: საქმე № 225 — 26 წელი.

29 ივნისს 27 წ. იუსტ. კომისარ. № 9359 ტულვის აღმასკომის რწმ. მიხ. ჯუღელის საჩივარი ზედამხედველობის წესით დატოვებულია უშედეგოთ. უკანასკნელ 1928 წ. იანვრის ბოლო რიცხვებში საქმე გამოთხოვილი იქნა უზენაის სასამართლოს თავმჯდომარის მოადგილე მიერ თანახმად ტფილისის აღმასკომის იურისკონსულტ. მ. ჯუღელის განცხადებისა და ისიც მისივე რეზოლუციით დატოვებულია უშედეგოთ.

სეთი ამხანაგები, რომლებიც, შესძლებენ აღნიშნული პოლიტიკის ცხოვრებაში გატარებას, უნდა მოხდეს სასამართლო ორგანოებში მომუშავე ამხანაგების სტაბილიზაცია, მათი გადამზადება კვალიფიკაციის აწივის მიზნით, რადგან ჩვენი კანონმდებლობა დღითიდღე იზრდება და რთულდება.

სწორედ ამიტომ არის საჭირო პარტიისა და ხელისუფლების უმაღლესი ორგანოების დირექტივები ადგილებზე, რათა არავინ არ ჩაერიოს სასამართლოს ორგანოების მუშაობაში, რომ ამით არ დამახინჯდეს პროლეტარულ მართლმსაჯულების და საერთოდ რევოლუციური კანონიერების მტკიცედ გატარების საქმე.

ისმება საკითხი, არის თუ არა ამ მხრივ ყველაფერი რიგზედ მაზრებში? აქვს თუ არა ადგილი ადგილობრივი ხელისუფლების ან მისი წარმომადგენლის მიერ სასამართლო ორგანოების მუშაობაში ჩარევას? სამწუხაროდ უნდა ითქვას, რომ აქვს. ხშირად ეს ჩარევა ხდება პირდაპირ, აშკარად, უმეტეს შემთხვევაში კი არა პირდაპირი არაა, რეორგანიზაციის შემდეგ მოსალოდნელია თუ არა ამ მხრივ მდგომარეობის გაუმჯობესება? ეს დამოკიდებულია იმაზედ, თუ ვინ იქნებიან პერსონალურად სასამართლო ორგანოებში მომუშავე ამხანაგები და რამდენად ოსტატის სახალხო კომისარიატი შესძლებს გატარებას პარტიისა და ხელისუფლების უმაღლეს ორგანოების გადაწყვეტილებისას—საკითხს სასამართლო ორგანოების მუშაობაში არ ჩარევის შესახებ.

ვიცი, რომ პროკურატურას დაკისრებული აქვს სახელმწიფოს სახელით ზედამხედველობა გაუწიოს ხელისუფლების ყველა ორგანოს, საზოგადოებრივსა და კერძო ორგანიზაციებს და კერძო პირთა მოქმედებას კანონიერების თვალსაზრისით, ყველა დაწესებულებას, ორგანიზაციასა და თანამდებობის პირს მოსახლეობის მხრივ. სასამართლო ორგანოები და მასალები. (ამ მოთხოვნის ასრულება

დასახელებულ დაწესებულებათა და პირთათვის სავალდებულოა თანხმად სასამართლოს წყობ. დებ. 88-89—და 97 მ. ს.), თვალყური ადევნოს, რამდენად სისწორით ტარდება უმაღლესი ხელისუფლების მიერ გამოცემული კანონების ადგილებზე, რომ ადგილი არ ჰქონდეს თვითნებობას, ებრძოდეს ყოველგვარ ბოროტ-მოქმედებას და საერთოდ უხელმძღვანელოს რევოლუციური კანონიერებისა და წესრიგის განმტკიცებას.

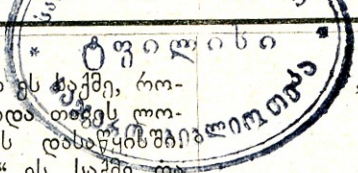
აქვს თუ არა ყოველივე ეს შეთვისებული ადგილობრივ ხელისუფლებას? სამწუხაროდ არა.

როდესაც პროკურატურა ამა თუ იმ საკითხში ეთანხმება სამ. აღმასკომის ან რომელიმე მის განყოფილებას, თემამასკომებს და სხვ. და როდესაც აუქმებს ან ასწორებს სათანადო წესით მათ უკანონო განკარგულებას, აღმასკომები სვამენ საკითხს, რომ პროკურატურა არ მუშაობს ადგილობრივ ხელისუფლებასთან თანხმობით.

ზედმეტია ლაპარაკი აგრეთვე იმაზე, რომ პროკურატურა ადგილობრივ ხელისუფლებასთან შეთანხმებით უნდა მუშაობდეს, უნდა ჰქონდეს ამხანაგური—საქმიანი დამოკიდებულება და საჭირო კონტაქტი.

მაგრამ აღმასკომებს კონტაქტი ესმით ისე რომ ყოველივე მათი განკარგულება—მოქმედება და წინადადება მისაღებია პროკურატურისათვის. რაც ხშირად ეწინააღმდეგება არსებულ ნორმებს. ასეთია მათი კურსი და ეს კი შეუძლებელია მანამ, სანამ პროკურორი მაზრაში პროკურორია და არა აღმასკომის ინსტრუქტორი.

ერთ ერთ მაზრაში, პროკურატურის დაარსების დღიდან, შეიცვალა ექვსი პროკურორი. ნუ თუ შესაძლებელია რომ ექვს ამხანაგში ვერც ერთმა ვერ შესძლო საქმიანი კონტაქტის დამყარება ადგილობრივ ხელისუფლებასთან? რასაკვირველია არა და რომ ეს ასეა, ამას ვხედავთ მოწმობს, რომ მოხსნილი ამხანაგების მეტი ნაწილი დღემდე მუშაობს უფრო საპასუხისგებლო ადგილებზე ამა-

ასე და ამგვარად, როგორც ვხედავთ ეს საქმე, რომელიც დაიწყო 1924 წელს დივის მივიდა თანხეს ლოკურ დასკვნამდე მხოლოდ 1928 წლის დასაწყისშიკოტხი წლის განმავლობაში „იტანჯებოდა“ ეს საქმე და მასთან ერთად მხარეები და დაეადებული სასამართლოს აპარატი. ეს ფაქტი საუკეთესო მლალადებელია სათანადო დასკვნებისა.

ბ. მეგრელიშვილი.

ბიუროკრატიზმის ნაშთები.

ბიუროკრატიზმის აღმოფხვრაზე ბევრს ვლაპარაკობთ და ვწერთ, ვინაიდან ჩვენს დაწესებულებებში მაგრად აქვს ამ სენს ფეხი მოკიდებული. მასთან საბრძოლველად ერთადერთი გზაა: მხილება ყველა სახის და ჯურის ბიუროკრატიზმისა და მისი გამოტანა საჯაროდ პრესის საშუალებით.

ამ მიზნით მე მსურს ჩვენი ჟურნალის მკითხველებს უამბო ერთი ეპიზოდი.

ერთ დღეს შემოდის ქ. სიღნაღის სახალხო სასამართლოსთან არსებულ იურიდიულ ბიუროში ღარიბი ქალი უფასო რჩევა დარიგების მისაღებად. მორიგე წვირი დამცველთა კოლეგიისა აზხ. ნ. გ. მოუსმენს მთხოვნის და ირკვევა ასეთი გარემოება: ეს ქალი სონა არაქელოვისა გაპყრია კანონიერად ქმარს, ხოლო რადგან ქმარს საქთვრებელიდან არაფერი მიუცია, აპრობს საჩივრის დაწყებას ქმრის წინააღმდეგ საერთო შრომით შეძენილ ქონებიდან ნაწილის გამოყოფაზე. დამცველმა ურჩია ქალს წინასწარ მიემართა მმაჩის გამგისთვის და გამოეჩანა მისგან ასლი განქორწინების აქტისა. საამისო თხოვნაც დაუწერა. მოგვყავს აქ შეუცვლელად სრული ტექსტი ამ თხოვნისა:

„სიღნაღის მმაჩის გამგეს.
სონა მიხეილის ასულის
არაქელოვის

თ ხ მ გ ბ ა.

გთხოვთ-მიბოძოთ ამონაწერი, რომ მე ჩემს ქმართან მიხო ნასყიდას-ძე ოსკინოვთან განქორწინებული ვარ. 17/1 28 წ.

სონა არაქელოვი“.

ორი საათის შემდეგ ქალი დაბრუნდა ბიუროში და განუცხადა დამცველს: „მმაჩის გამგემ არ მიიღო თხოვნა, უკანვე გადმომიგდო, ცუდათ არის დაწერილი“.

დამცველმა მოგვემართა ამხანაგებს: მიჩვენეთ, რაშია ჩემი შეცდომა და რაღა დაუმატო ახალი ჩემს „დაწუნებულ“ თხოვნასაო.

სამწუხაროდ ვერც ჩვენ გავიგეთ თუ რისთვის დაიწუნა ეს თხოვნა მმაჩის გამგემ.

შეიქნა ფრიალ უხერხული მდგომარეობა: იურიდიულ ბიუროს ვერ დაუწერია სულ უბრალო და მარტივი თხოვნა, რომ მმაჩის კანცელარიიდან მიიღოს ქალმა განქორწინების მოწმობა.

მორიგე დამცველმა ურჩია ქალს რომ წასულიყო ისევ მმაჩის გამგესთან და ეთხოვა წაეწერა თხოვნაზე თუ რა დამატება იყო საჭირო. კიდევ გადის ორი საათი. დაბრუნდა ქალი და მოიტანა „დაწუნებული“ თხოვნა მმაჩის გამგის წარწერით: „ჩემი გაყრილობის ოქმის ასლი გთხოვთ მომცეთ“.

მორიგე ჩაუჯდება მაგიდას და სწერს ახალს „შესწორებულ თხოვნას“ რომელშიც სკელოს წინანდელ ფრაზას: „მიბოძეთ ამონაწერი, რომ მე განქორწინებული ვარ“ ახალი ფრაზით: „ჩვენი გაყრილობის ოქმის ასლი მომიცით“.

როგორც ლოკომიტს, გიგზავნით „დაწუნებულ“ თხოვნას მმაჩის გამგის წარწერით*).

მთხ. ნახიძე.

*) დოკუმენტი წაროდგენილია რედაქციაში.

ვე პროკურატურაში. ასეთ შემთხვევებს უთუოდ სხვა მაზრებშიც ექნებოდა ადგილი.

იმევე მაზრაში ა.წ. მაისის თვეში მოწვეულ იუსტიციის მუშაკთა თათბირზე გამოქვეყნებულ იქნა რეზოლიუცია, სადაც სხვათა შორის პროკურატურას ეძლეოდა წინადადება გაეძლიერებინა ზედამხედველობა აღმასკომებზე, მაზრალმასკომის წარმომადგენელი — პრეზიდენტის წევრი განცვიფრდა სიტყვა „ზედამხედველობის“ გავონებაზე და წამოიძახა: „რა უფლება აქვს პროკურატურას აღმასკომის ზედამხედველობა გაუწიოს, პროკურატურა ხომ ცაკი არ არის“-ო

მაზრ-აღმასკომის პრეზიდენტის წევრთა შორის გაიხმოდა: მაზრ-აღმასკომს აქვს განყოფილებები: ჯანმრთელობის, მიწად-მოქმედების, განათლების და მამავალში ექნება იუსტიციის ბანყოფილებაცაო. მხედველობაში ჰქონდათ მიმდინარე რეორგანიზაცია.

არ ვიცი, როგორ ესმის ამ ამხანაგებს იუსტიციის განყოფილება?! მხოლოდ ის კი ამკარაა, რომ ასეთი განცხადება გაუგებრობის შედეგია.

როცა პროკურატურამ წინადადება მისცა მაზრის მილიციას ერთ-ერთი უკანონოდ დაპატიმრებულ მოქალაქის განთავისუფლების შესახებ — დაპატიმრება მილიციას მოეხდინა სამ-აღმასკომის კომუნალურ განყოფილების გამგის წინადადებით, უკანასკნელმა განაცხადა: „რა უფლება ჰქონდა პროკურატურას ჩვენ მიერ დაპატიმრებულ კაცის განთავისუფლებისა“-ო, და ისიც დასძინა, რომ ხელისუფლება არის სამ აღმასკომი და პროკურატურა მას ემორჩილებაო.

მაზრის მილიცია აღშფოთდა იმის გამო, რომ გამოძიებელმა მას წინადადება მისცა შეესრულებინა მისი განკარგულება და განაცხადა „რა უკლება აქვს გამოძიებელს ჩვენ რამე დაგვაგალოს“-ო. ეტყობა, მილიციასაც აღმასკომისათვის წაუბნაძეს.

იყო შემთხვევა, მაზრის მილიციის უფროსის თანაშემწემ არ შეასრულა მაზრის პროკურორის წინადადება და მოკვლევა შეუსრულებელი უჩანვე დაუბრუნა და სხვა. ასეთ შემთხვევებს უთუოდ სხვა მაზრებშიც ექნებოდა ადგილი. მილიციას არ სჯერა, რომ ის აღმასრულებელი ორგანოა და სასამართლო ორგანოების წინადადება მისთვის სავალდებულოა. ყოველ შემთხვევაში ასე მესმის სასამართლო ორგანოების ავტორიტეტი.

როდესაც ადგილებზედ ფაქტიურად შექმნილია ასეთი პირობები და ხელისუფლებას აღმასკომების სახით ადგილებზე ფისხილოდგურადაც ასეთი წარმოდგენა აქვს პროკურატურის და საერთოდ სასამართლო ორგანოებზედ, მე ვიტყვი, რომ მაზრაში, სადაც ასეთი მდგომარეობაა და მაზრის პროკურორი აღმასკომებთან ისეთი „კონტაქტით“, მუშაობენ როგორც ეს აღმასკომებს ესმით, იქ არაფერი არ კეთდება საპროკურორო ზედამხედველობის დარგში. ასეთი მდგომარეობა სასამართლოში მომუშავე ამხანაგებს რასაკვირველია იძულებულ ჰყოფს ან თავი დაანებონ სამსახურს, ან იმუშაონ თავისი სინიდიისა და შიგნების წინააღმდეგ.

სამწუხაროდ უნდა აღინიშნოს აგრეთვე, რომ აღმასკომები ადგილებზე არ უწევენ სათანადო დახმარებას სასამართლო ორგანოებს. ამის ცოცხალი მაგალითია შემდეგი: გ/წ. 7 ოქტომბერს ერთ სამ-აღმასკომის პრეზიდენტმა განხილა 1927-28 წლის მაზრის ბიუჯეტი.

როგორც სამ-ფინ-განის წარმომადგენლის მოხსენებიდან გამოირკვა, სამ-აღმასკომს ფინსახკომიდან დავალებული აქვს შეადგინოს უდფეციტო ბიუჯეტი, შეამციროს საერთოდ აღმინისტრაციული ხარჯები, როგორც ყოველგან, 20 პროც. და სხვა. ამევე მოხსენებიდან გამოირკვა აგრეთვე, რომ სამ-აღმასკომს დავალებული ჰქონია სასამართლო ორგანოების ხარჯების შემცირება მხოლოდ 10 პროც. სამ-აღმასკომი არ დაკმაყოფილდა სასამართლო ორგანოების ხარჯების 10 პროც-ით შემცირებას და ფაქტიურად შეამცირა დაახლოვებით 13—14-პროც-მდე, რაც

გამოიხატა შემდეგში: ყველა სახსასამართლოს მოქმედების თანაშემწეები. ამრიგად სახსასამართლოებში ბიან მარტო მოსამართლე და მდივანი.

იმ დროს, როდესაც სახსასამართლოები ისედაც უაღრესად დატვირთული არიან საქმეებით — (მაგალითად ქარელის სახსასამართლოს თავის წარმოებაში აქვს 5 საქმე, წითელ-ქალაქისას 1000 საქმეზე მეტი, სურამისას — 1392 და სხვა), შტატის შემცირება კიდევ უფრო ამწვავებს მდგომარეობას, რაც თავისი მხრივ საქმეების გაჭიანურების გამო უკმაყოფილებას გამოიწვევს მისი ლეობაში.

ფიზიკურად ყოველად შეუძლებელია და წარმოუდგენელი სახსასამართლოში მარტო ერთმა მდივანმა შესწავლა სასამართლოს სხდომებზედ მონაწილეობის მიღება, (სხდომა კი თვეში იმართება არა ნაკლებ 20 გზობისა), შევადგინო ყოველგვარი მაუწყებლები, აწარმოოს ფულის გარიში, რეესტრები. რეგისტრაცია, სწეროს უწყებები (დღეში იწერება არა ნაკლებ 80 უწყებისა), გასცეს მასრულებელი ფურცლები და სხ. მდივანი იძულებული იქნება სასამართლოს სხდომაზე გასვლის დროს დაუბნოს სასამართლოს კანცელარია.

ვამბობთ ყოველივე ამას არა იმისთვის რომ ვიბრალო დავდოთ, არამედ იმისათვის, რომ ეს ჩვენი უარესად დიდი ნაკლი გამოსწორებულ იქნეს. ამას მთავრად რეგოლიუციაური კანონიერების სათანადოთ გარეგნობის ინტერესები, რაზედაც ყოველთვის მიგვიითხუშა ღმრთისი პარტიული და საბჭოთა ორგანოები.

ა. კალანდაძე.

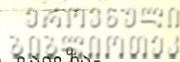
კოლიზია თუ გაუგებრობა?

დღეს ყველასათვის ცხადია, რომ ბინის კრიზისი უკიდურესად გამწვავებულია. ამისა და რეგოლიუცია შემდეგები უმეტესწილად გაგვინათს ახდენს ბინის საკითხზე. მოგახსენებთ, რომ „სიმშვილით კაცი ძვირათ მთავრდება“ მაგრამ უბინობით სიკვდილის შანსები კი უსმეტია.

ევროპის სხვადასხვა სახელმწიფოში სპეციალური სტატისტიკოსები ბინის კრიზისით შექმნილ კრიზისულ ძლიერ ზრდას აღნიშნავენ. ამ „კულტურას“ სამწუხაროდ ჩვენც ვეზიარეთ. დღეს ჩვენი სასამართლოები ყველა დატვირთულია საბინაო დვით აღძრული საქმეებით. სწორედ ამის გამო არის დროული 1927 წ. 15 იანვრის ა. კ. ზ. ს. კ. ს. დადგენილება № 5, სისხლის სამართლის კოდექსისათვის, მუხ. 1391 დამატების შესახებ, მელიც ამბობს: „მდგომარის მიერ, სახლის პატრონის ბადაურთველად, სხვა პირთათვის ბინის ან ოთახის გადაცემა ქირით. ან საერთოდ რაიმე ქონებრივი გამოწინის მიზნით გამოიწვევს ჯარიმას, არა უმეტეს დრე შეპირებულ ქირისა, ან ქონებრივ გამორჩენის დენობისა, — ერთი ხუთად; ხოლო უკეთეს შემთხვევებში, ამ ქირისა თუ ქონებრივი გამორჩენის რაოდენობის გამოკვეთა, — ჯარიმას არა უმეტეს 500 მანეთისა“.

წარსული 1927 წ. აპრილში ერთმა სახლის მფლობელმა, რომელსაც თვითონაც არ აქვს საკმაო ბინა სახლში, აღძრა საჩივრი, რომ მის ბინაში სკანდინავიური კოლი და ქმარი, კავშირის წევრები, სულ ორი სკანდინავიური უკავიათ 102 ადლი ბინა ე. ი. ორი დიდი ოთახი, ოთახს, 60 ადლიანს აძლევენ „ნახლებნიკებს“ და თვეს ახდებიან 30—35 მანეთს; ამით დაქირავებული კავშირის წევრი და თვით სასამართლოს თანამშრომელი იწვევა ჩემი ბინის ექსპლოატაციასო და თხოვლობა მეტა ჩამოერთვას ან ზედმეტის ნახევარი მაინც ჩამოერთვას და მომეცეს უბინაო საწყალ დედაკაცსო.

სასამართლომ მას უარი უთხრა: შენ შენთვის მია ბინა გაქვს, დაქირავებული კი ზედმეტში ზედ ქირას გადაიხდისო.

ამავე სახლის პატრონმა, თვით კავშირის წევრმა, რომლის ოჯახი დღეს 5 სულისაგან შესდგება და რომელსაც უკავია 30 კვ. ადლიანი ოთახი, იმავე 1927 წლის დეკემბერში, იჩივლა ხუთი სული ვიხრჩობით ერთ ოთახში, არც ჰაგიენურად და არც ეთიკურად დასაშვები არ არის, ერთ ოთახში ამდენი სულის ცხოვრება. ჩემი მდგური კი ოთახს აქირავებს, 4 სული არა ოჯახის წევრი ჰყავს და ოთახის ქირას ახდევინებსო.

საქმის გარჩევის დროს სამსჯავრო სხდომაზედ მოსამართლე ჰკითხავს, სახლის პატრონის დამცველს: აბა მანკინეთ თუნდა ერთი მუხლიც, რომელიც უკრძალავდეს დაქირავებულს ოთახის გაქირავებას.

დამცველი აქვეყნებს ს.ს.კ. 139¹ მუხლის დამატებას და ფიქრობს რომ „მოსამართლემ იცის კანონი“ („jura novit Curia“ მოგეხსენებათ, ანაღაც ძალაშია). მაგრამ მოსამართლე თავის მხრით აქვეყნებს სამოქ. სამ. კოდ. 168 მუხლს: „დაქირავებულს უფლება აქვს, უკეთუ ხელშეკრულებაში სხვა რა არ არის გათვალისწინებული, თავისით დაქირავებული ქონება, მთლიანად ან ნაწილობრივ, ხოლო იგი პასუხს აგებს დაქირავებულის წინაშე“ და მკ.

დამცველი მოსამართლეს არ ეთანხმება, მაგრამ მოსამართლეც არ ეთანხმება დამცველს... მოგეხსენებათ, კამეჩის მოჭიდავე ხარს რქა არ შერჩებაო“ და სასამართლომ დაადგინა: „მძიებელს უარი ეთქვას, ს. ს. კ. 139¹ მუხლის თანახმად ეძიოს თავისი უფლებაო“.

ახლა საკითხავია, მაშ, კოდექსის რომელი მუხლით ეძიოს ამ შემთხვევაში სახლის პატრონმა თავის კანონიერი უფლება?! ნუ თუ სამოქ. სამ. 168 მუხ. თანახმად?! ჩინის ფიქრით დღეს ს.ს.კ. 168 მუხ. ბინის საკითხს ვერ შეუფარდებთ. თუ სხენებულ მოსამართლესავით მოვიტყვევებ, 168 მუხლი არა თუ 139¹ მუხლს ვაგვიტყვებს. დღევანდელ პირობებში ის ყოველივე იურიდიულ და მორალურ საფუძველს მოკლებული იქნება და გზაზე გადაეობება მიჩანს შეწონილ საბინაო პოლიტიკასაც, ეს მისცემს საშუალებას ყველა არაკეთილსინდისიერ დაქირავებულს წარმოეგოს თითქმის ჩალის ფასად დაქირავებული ბინის აფერხსნისილი სპეკულიაცია.

კაპიტონ ბაქრაძე.

მოკვლევის საკითხები.

მოკვლევის ორგანოები და სისხ. სამ. საპრ. კოდექსის 105 და 106 მუხლები.

ეს ორი მუხლია სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში, რომელიც აძლევს მიმართულს მომკვლევ ორგანოების მიერ შეკრეფილ მასალას. მიუხედავად იმისა, რომ უკვე ითხ წელზე მეტია, რაც სისხ. სამ. საპრ. კოდექსშია შემოღებული, ეს ორი მუხლი, თავის თავად ფორმალურად და ვასაგები, მაინც დღემდე სისწორით არ ტარდება ცხოვრებაში და მათ დარღვევას ფრიად დიდი ადგილი უჭირავს მომკვლევ ორგანოთა მუშაობაში. რას მოითხოვს, სახელდობრ, სისხ. სამ. საპრ. კოდექსის 105 მუხ.? საერთო დებულება ამ მუხლისა ის არის, რომ მოკვლევა არ შეიძლება ერთ თვეზე მეტ ხანს გაგრძელდეს. (ცხადია, რომ ეს მუხლი ეხება მარტოოდენ იმ საქმებს, რომლებზედაც წინასწარი გამოძიება სავალდებულო არ არის, ვინაიდან ასეთი საქმეების შესახებ კანონის მოთხოვნა, თანახმად ს. ს. კ. 106 მუხ., სხვა არის), ხოლო მოკვლევის წარმართვის დროს კი იგივე მუხლი მოითხოვს, რომ დაცულ იქნეს შემდეგი წესა:

1). უკეთუ საქმეში დანაშაულის ნიშნები არ არის და დანაშაუმი არ იქნა აღმოჩენილი, აგრეთვე, უკეთუ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 4 მუხლში აღნიშნული საფუძველი მოიპოვება, მთელი მონაკვლევით

სალა და დადგენილება საქმის მოსპობის შესახებ გვეზღვნება პროკურორს;

2) უკეთუ მოკვლევით აღმოჩენილი მასალა იმ საქმის გამო, რომლის წინასწარი გამოძიებაც სავალდებულო არ არის, ვისმე ისეთ დანაშაულში ახელს, რისთვისაც, სისხლის სამართლის კოდექსით, სოციალური დაცვის ღონისძიებად შეიძლება გადაწყვეტილ იქნეს თავისუფლების აღკვეთა ერთ წლამდე, მოკვლევის ორგანო მთლად მონაკვლევ მასალას, დასაბუთებულ დადგენილებასთან ერთად, წარმართავს უშუალოდ იმ სასამართლოში, რომელსაც ეს საქმე ექვემდებარება;

3) უკეთუ მოკვლევით გამოჩვენებული და დამტკიცებული დანაშაულისათვის გათვალისწინებული სოციალური დაცვის ღონისძიება აღნიშნულ საზღვარს (1 წელს) აღემატება ან და სოციალური დაცვის ღონისძიების ვადა სისხლის სამართლის კოდექსით რაიმე განსაზღვრულ ვადაზე ნაკლები არ არის, მოკვლევის ორგანო მთლად მოკვლევით შეკრეფილ მასალას, დასაბუთებულ დადგენილებასთან ერთად, გაუგზავნის თავისი უბნის გამომძიებელს.

ვიმორებ, შინაარსით და თავისი მოთხოვით მოხსენებული მუხლი არაერთად გაუგებრობას არ იწვევს, მაგრამ პრაქტიკაში მის დარღვევას ძალიან ხშირად აქვს ადგილი, რასაც, ამედიად, დამიდრატურებს ყველა ის მუშაკი, რომელიც დაკავშირებულია ამ დარგში მომკვლევ ორგანოებთან. ახლა საინტერესოა ვიცოდეთ, ასეთი არა ნორმალურ მოვლენის შედეგად რას ვღებულობთ ვლებულობთ სწორედ იმას, რასაც დღეს სასტიკად ვებრძვით, სახკლდობრ, საქმეების გაკვირვებას და დაყოვნებას. აი, თუნდაც ასეთი ძაგალითი: მოკვლევა, რომელიც თანახმად ს. ს. კ. 105 მუხ. 3. უნდა წარმართულიყო სათანადო უბნის სახალხო გამომძიებელთან, ამის მაგიერ, თანახმად ამავე მუხლის 2 პ., გაეგზავნა სახ. სასამართლოს. პირველი შეხედვით, თითქო დიდი არაფერი მომხდარა, მაგრამ როდესაც თქვენ წარმოიდგენთ, რომ ამ მოკვლევის წარმართვას აუცილებელივ თან სდევს სხვა და სხვა წიგნებში ჩაწერა და ამოწერა, შემდეგ დაბრუნება, როგორც არა წესიერად გაგზავნილის, ახ და გადაცემა სხვა ორგანოსათვის კუთვნილებისამებრ,—ცხადი იქნება, რომ ეს გარემოება, ერთის მხრივ, მეტად გააქვიანურებს თვით საქმის მსვლელობას, მხოლოდ მეორე მხრივ კი, სრულიად ტყუილ-უბრალოდ გვხანჯავინებს დროსა და შრომას, თუ ახლა ამას დაურთავთ კიდევ ისეთს გარემოებას, რომ ხშირად ამ მოკვლევებს თან მისდევენ პატიმრები და შესაძლებელია ერთი რაიონიდან მეორეში ხანდახან კარგა დაშორებითაც, რაც ადვილად შესაძლებელია განსაკუთრებით ძაზრებში,—მაშინ ხომ უფრო ნათელი იქნება, რამდენად არა სასურველ შედეგებს გვაძლევს ზემოთ ხსენებული მუხლის მოთხოვნის ესა თუ ის დარღვევა.

ავილით ახლა სისხ. სამ. საპრ. კოდექსის 106 მუხლი, რომელიც მოითხოვს, რომ უკეთუ მოკვლევის დროს აღმოჩნდება ისეთი გარემოება, რომლის წინასწარი გამოძიება სავალდებულოა, მოკვლევის ორგანო, ვიდრე გამოძიებელი საქმეს შეუდგებოდეს, შეასრულებს 99 მუხლით გათვალისწინებულ ყველა მოქმედებას; ამის შემდეგ მოკვლევის ორგანო მთლად მოკვლევის მასალას დაუყოვნებლივ გამომძიებელს გადასცემს მოკვლევის საწარმოებლად 105 მუხლით დაწესებული ერთი თვის ვადის გარეშე“.

მიუხედავად ამ მუხლის აგრეთვე მეტად გარკვეულ მოთხოვნისა, აქაც ჩვენ ვხვდებით პრაქტიკაში ხშირ დარღვევებს, რაც უშთავრესად გამოიხატება მასში, რომ იმის მაგიერ, რომ მომკვლევ ორგანომ შეასრულოს მარტოდენ ის მოვალეობანი, რომელიც მას დაკისრებული აქვს აღნიშნული მუხლის მიხედვით, ე. ი. შეასრულოს ს. ს. კ. 99 მუხ. და შემდეგ დაუყოვნებლივ გადასცეს შეკრეფილი მასალა სათანადო გამომძიებელს,—იგი, მომკვლევი ორგანო, ახდენს სრულ მოკვლევას ისევე, როგორც ეს მას დავალდებული აქვს კანონით სახ. სასამართლოს ქვემდებარე საქმეებზე, რომელ საქმეებზედაც წინასწარი გამოძიება

ქ რ ო ნ ი კ ა.

საქართველოს ცაკის მესამე სესიის მიერ მიღებულ მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილებანი.

სრ. საქ. საბჭ. მე-4 - მოწვევის ცენტრ. აღმ. მ-3 სესია 1928 წ. იანვრის 23—28-ს ბათომში გაკეთრებით ცოცხლად ჩატარდა. ეს აიხსნება არა მარტო იმ მნიშვნელოვანი საკითხებით, რომელნიც იქნენ გაკეთრების სესიაზე, არამედ აკრთვე იმით, რომ სრ. საქ. ცაკის წევრებმა გამოიჩინეს გაცილებით უფრო ტი ინტერესი და მომზადება წარსულ სესიებთან შედარებით. გახსაკუთრებული ინტერესი გამოიწვია ქორწინების, ოჯახისა და მეურვეობის კოდექსისა და სისხ. კოდ. პროექტებმა, თანაც უკანასკნელში — ყოფა-ცხოვრების ნიადაგზე ჩადენილმა დანაშაულმა. იუსტ. სახ. აშხ. ვარძიელის დეტალურმა და დასაბუთებულმა მოხსენებამ ამ კოდექსების შესახებ გამოიწვია გაცილებით უფრო კამათი. ქორწინების კოდ. პროექტის განხილვის დროს კამათი სწარმოებდა უმთავრესად ფაქტიური ქორწინებისა და ქორწინების სავალდებულო რეგისტრაციის შესახებ, ხოლო სისხ. სამ. კოდ. პროექტში მთავარი ყურადღება მიექცა მრავალცოლიანობას, როგორც ყოფა-ცხოვრების ნიადაგზე წარმოშობილ დანაშაულს და სისხ. კოდ. ახალ მუხლებს, განსაკუთრებით კი მუხლს „მეორე შობის“ შესახებ. აშხ. ვარძიელის უკანასკნელი სიტყვებით ორივე პროექტი გადაეცა განსაკუთრებულ ყურადღებას, თვითუფი კომისია შესდგებოდა 17 კაცისაგან, რომელთაგან მხოლოდ ოთხი იყო სისხ. სამ. კოდ. პროექტის მიმართული და დამტკიცებულ იქნა ზოგიერთი ცვლილება. მიღებულ იქნა აგრეთვე ქორწინების, ოჯახისა და მეურვეობის კოდ. პროექტი, ხოლო მისი საბოლოოდ დამტკიცება და გამოცემა მიენდო სრ. საქ. საბჭ. ცაკის პრეზიუმის გადაწყვეტილებით.

„სასამართლო მმართველობის განყოფილება“

იუსტიციის სახალხო კომისიის აშხ. ი. ვარძიელის 1928 წ. 20 იანვრის ბრძანებით სასამართლოს მომწოდებელად მნიშვნელოვანი განყოფილება შეიქმნა „სასამართლოს მმართველობის განყოფილება“ და დატოვდა.

ტფილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ათი წლის

საქართველოს ცაკთან დაარსებულია სპეციალური კომისია, რომელსაც დავალებული აქვს ტფილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ათი წლის თავის დღესასწაულზე ჩატარება. დღესასწაულის ჩატარების დღედ დანიშნულია 26 თებერვალი. შემდეგ ნოქერში მოთავსებული უნივერსიტეტის უნივერსიტეტის ცხოვრებიდან.

ტფილისის სახ. უნივერსიტეტის იურიდიულ წრეში

ა. წ. 15 თებერვილიდან განახლდება ტფილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიულ წრეში მუშაობა. გრძელდება წევრების ჩაწერა.

რედაქციისაგან.

უადგილობის გამო ამ ნომრისათვის აწარმოებულ მასალა: ს. ს. რ. კ., ა. კ. და საქ. რ. კანონმდებლობის მიმოხილვა, აშხ. მირიანაშვილის წერილი, უზენაესი პლენუმის ახსნა განმარტებანი მიწის კოდექსის მუხლებზე და სხვ. გადაიღო შემდეგი ნომრისათვის. შემდეგი ნომრისათვის გადაიღებული — 32 გვერდი.

შეცდომის გასწორება.

ჩვენი ჟურნალის მესამე ნომერში აშხ. კ. მირიანაშვილის წერილში გაპარულია შემდეგი კორექტორული ცვლილებები: სწერია: მიწის სარგებლობის უფლების მფლობელის საფონდო წესით არ შეიძლება. (გვ. 56, პირველი სტრიქონი) უნდა იყოს: მიწის სარგებლობით უფლების მფლობელის საფონდო წესით არ არის. სწერია: მაგრამ გარეშე აღნიშნული შემთხვევისა და ერთის მხრით კორექტისა. უნდა იყოს: მაგრამ როცა გარეშე აღნიშნული შემთხვევისა და ერთის მხრით ემფიტეუტისა და

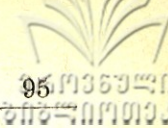
სავალდებულო არ არის. აქაც, ერთის შეხედვით, თითქო მნიშვნელოვანი დარღვევას ადგილი არა აქვს, მაგრამ, როდესაც ჩვენ ვიცით, რომ კანონის მიხედვით, თანახმად ს. ს. ს. კ. 108 მუხლისა, ასეთ საქმეებზე სულ ერთია აუცილებელი უნდა მოხდეს წინასწარი გამოძიება, რასაკვირველია, მაშინ ცხადი იქნება, რომ რაც უფრო ადრე გადაეცემა მოკვლევით შეკრებილი მასალები გამოძიებულს, საქმისათვის ეს უფრო გამოსადეგი და ნაყოფიერია. ამით აგრეთვე ჩვენ ავიცდებით ისეთ მოვლენას, რომელსაც ჩვენ ხშირად ვხვდებით პრაქტიკაში, — სახელდობრ, გამოძიების მიერ განმეორებით გამოწვევას და ყველა იმ პირების დაკითხვას, რომელნიც უკვე დაკითხულნი იყვნენ მომკვლვეი ორგანოს მიერ ამა თუ იმ სახით. მართალია, ს. ს. ს. კ. 109 მუხლი უფლებას აძლევს გამოძიებულს, თუ კი იგი სცნობს, რომ მის მიერ მიღებული მონაცვლევები მასალა საკმაოდ სრულია და საქმე საკმაოდ გამოკვლეულია, წინასწარი გამოძიება არ მოახდინოს და დასჯილ იქნას ცალკე საგამომძიებლო მოქმედებას, მაგრამ დაშვებები, რომ ასეთ შემთხვევებს ჩვენ ძალიან იშვიათად ვხვდებით და არა მარტო იმ შემთხვევაში, — რომ გამოძიებულები ხაკლებად სარგებლობენ ამ მუხლით, არამედ უმთავრესად იმის გამო, რომ ჩვენი მომკვლვეი ორგანოები ჯერ-ჯერობით კიდევ მოისუსტებენ და მათ მიერ მოხდენილი მოკვლევები ხშირად არ არიან საკმარისი ამა თუ იმ დასკვნის გამოსატანად.

ახლა ჩვენთვის საჭიროა ვიცოდეთ ის უმთავრესი მიზეზები, რომელთა გამო ხდება ხოლმე ხშირი დარღვევები შემოთხვევითი მუხლების. უპირველეს ყოვლისა, რასაკვირველია, ამის მიზეზად უნდა ჩაითვალოს ის გარემოება, რომ ის პირნი, რომელთაც უხდებათ მოკვლევების წარმოება და წარმართვა, ჯერ კიდევ საკმაოდ არ იცნობენ მათთვის სავალდებულო სისხლის სამ. საპროცესო კოდექსის მუხლებს და, სახელდობრ, 105 და 106 მ. მ. მოთხოვნებს. გარდა ამისა, ცხადია, სუსტია ზედამხედველობაც და ხელმძღვანელობაც იმ ორგანოების, რომელთაც აწევთ ეს მოვალეობანი, განსაკუთრებით კი პროკურატორის. ჩემის აზრით ამ დარღვევებს არ ეძლეოდათ აქამდის სათანადო მნიშვნელობა და როდესაც ასეთი არანორმალური მოვლენა აშკარავდებოდა ამა თუ იმ ორგანოს მიერ, არ ღებულობდნენ ზომებს მათ გამოსასწორებლად, თუნდაც უბრალო მითითებით იმ ორგანოებისადმი, რომლებმაც დაუშვეს ესა თუ იმ შემოთხვევითი მუხლის დარღვევა.

აი, ამიტომ დრო არის ეხლა მაინც მიექცეს ასეთ არანორმალურ მოვლენას ჯეროვნული ყურადღება, მით უმეტეს, რომ ამის გამოსწორება არც ისე ძნელია, თუ კი, ერთის მხრივ, თვით მომკვლვეი ორგანოები მეტი ყურადღებით მოეპყრობიან ასეთ მნიშვნელოვან საკითხს, როგორც არის მოკვლევების სწორი წარმართვა, ხოლო მეორეს მხრივ კი, თუ გაძლიერებული იქნება ზედამხედველობა და ხელმძღვანელობა ამ დარგში პროკურატორის მიერ. სახ. მოსამართლეებს და გამოძიებულებს კი მართებთ ყველა ცალკე შემთხვევაში, როდესაც აღმოჩენენ მომკვლევ ორგანოების მხრივ ამა თუ იმ შემოთხვევით მუხლების დარღვევას, მისცნ ხოლმე მათ საჭირო მითითება — განმარტებანი.

თუ კი ჩვენ ყველა ამ ზომებს გავატარებთ ცხოვრებაში, თუ სრულიად არა, შევამცირობთ მაინც სულ მოკლე ხანში იმ დეფექტებს, რომლებიც ზემოთ იყო აღნიშნული.

გ. ტატიშვილი.

გიგლიოგრაფია.

პლ. ვაჩიშვილი: „სამართლის ზოგადი თეორია.“ გვ. 221 გფილისის სახ. უნივერსიტეტის გამოცემა. 1926 წ.

სარეცენზიო შრომის გამოცვლას, რომელიც ეკუთვნის ტფილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სამართლის თეორიის კადედრის ლექტორს, არ შეიძლება სიამოვნებით არ შევხედეთ, რადგან ჩვენი თეორიული იურიდიული ლიტერატურა საერთოდ და კერძოდ კი იმ პირობების შესახებ, რომელთაც ეხება ავტორი, უკიდურესად დაბალია. წიგნი უმთავრესად შეიცავს ისეთ ძირითად საკითხების მთლიან ლოგიკურ სისტემაში მოყვანას და დამუშავებას, რომელთა გაცნობა აუცილებელია სპეციალ იურიდიულ დისციპლინათა შესწავლილებისთვის. ავტორს განხილული აქვს შემდეგი ოთხი საკითხი: ა) სამართლის ცნების შინაარსი, რომლის განმარტებასთან დაკავშირებულია რამდენიმე ცნობილ ბურჟუაზიულ იურისტის თეორიის გადმოცემა (რ. იურიდის, ვინდშეიდის და სხ.) ბ) სამართლის დახასიათება სუბიექტურ და ობიექტურ მომენტების მიხედვით გ) სამართლის დაყოფა ანუ კლასიფიკაცია კერძოდ და საჯაროდ დარგებად და დ) მომდევნო პოზიტიური სამართლის პრაქტიკული გამოყენების მელო-

როგორც წიგნის წინასიტყვაობიდანაც ჩანს თავისი შრომა ავტორს შედგენილი აქვს, როგორც სახელმძღვანელო, რათა ჩვენი იურიდიული სოციალ-ეკონომიური ფაქულტეტის სტუდენტებისათვის მიეწოდებია ქართულ ენაზე სამართლის ზოგადი თეორიის კურსი. ამ გარემოებას რასაკვირველია არ შეეძლო თავისი განსაკუთრებული დალი არ დაესვა წიგნის შინაარსზე, რაც იქიდან ჩანს, რომ წიგნი თავის უმეტეს ნაწილში წარმოადგენს სხვადასხვა ბურჟუაზიულ იურისტ თეორეტიკოსების აზრების კომპილაციას. წიგნი ბევრს მოიგება, რომ ავტორს სახელმძღვანელოში გადმოცემულ მაგალიტს გვერდით, საკუთარი ნააზრევით შეეტანა. ავტორი თითქმის ყოველ პრინციპიული მნიშვნელობის კითხვაზე საკუთარ პასუხის გაცემისაგან თავს იკავებს. ასეთია მაგალითად ისეთი მნიშვნელოვანი პრობლემა სამართლის თეორიის თვალსაზრისით, როგორცაა სადემოკრატიული პრინციპების დამყარება, სამართლის მოვლენების გასამიჯნავად მონათესავე სოციალური მოვლენებიდან და განსაკუთრებით კი უნების სფეროდან. საჭიროდ მიგვაჩანია შევჩერდეთ იმ ზოგიერთ ლოგიკურ შეცდომებსა და წინააღმდეგობაზე, რომელთაც წიგნში გვხვებით. მაგალითად ავტორი წიგნის 42-49 და 67-76 გვ. გვ. ცდილობს დამატკიცოს მიუღებლობა ინტერესის და ნებისყოფის თეორიის სამართლის არსის გაგებისათვის და ამ ორ ელემენტს აცხადებს სამართლის ცნებისათვის ფაქულტატიურად, ხოლო რამდენიმე გვე-

რდის შემდეგ ერთხელ უარყოფილ ელემენტების შეერთებით სურს მიაღწიოს სამართლის ცნების გადაჭრას. ცხადია A და B შეცდომების შეერთებით ახალ შეცდომის მეტს ვერაფერს მივიღებთ.

ავტორი სამართლის სუბიექტის პრობლემის განხილვისას ასევე უხვევს გვერდს ლოგიკის წესს გვარისა და სახის დამოკიდებულების შესახებ. ის ნიშნები რომელთაც ავტორი აღნიშნავს სამართლის სუბიექტის, როგორც გვარის ცნებისათვის არ ვრცელდება მაგალითად-იურიდიულ პირობებზე, როგორც ერთ-ერთ სახეზე.

ზემოთ-ჩამოთვლილ საკითხთაგან, განსაკუთრებით საინტერესოა საკითხი სამართლის კლასიფიკაციის ანუ დაყოფის შესახებ კერძოდ და საჯაროდ დარგებად. სამწუხაროდ ავტორი ამ თავში კმაყოფილდება საკმაოდ ცნობილ თეორიების გადმოცემით და არ აქვს განხილული ის უკანასკნელი მიმდინარეობა სამართლის მეცნიერების დარგში, რომლის ძირითად თეზისს წარმოადგენს ამ დაყოფის სრული მოხსნა. ავტორი იმ აზრს იცავს, რომ საჭიროა დარჩეს სამართლის დაყოფა კერძოდ და საჯაროდ დარგებად, ხოლო საკლასიფიკაციო საფუძვლად მას მიჩნეული აქვს იურიდიული მიმართების ცენტრალისტური და დეცენტრალისტური ნიშანი. მაგრამ ამ თვალსაზრისის მიღების დროს საერთაშორისო სამართალი უნდა გამოირიცხოს იქნეს სამართლის სფეროდან საერთოდ. ეს კი ეწინააღმდეგება თვით ავტორის დებულებას სადაც ის ამბობს: „თანამედროვე სამართალში არის მრავალი ნორმა რომელთაც არა აქვთ იძულებითი ხასიათი და მიუხედავად ამისა ისინი წარმოადგენენ იურიდიულ ნორმებს; მაგ; საერთაშორისო სამართალში ნორმები, რომელნიც აწესრიგებენ საფოსტო ურთიერთობებს, ფულის ტრიალს და სხვა“ (გვ. 65). თუ საერთაშორისო სამართლის ნორმებს არ ახასიათებს იძულების მომენტი, ცხადია მათი მიმართებანიც არ შეიძლება დახასიათებულ იქნენ, როგორც ცენტრალისტურნი.

მიუხედავად აღნიშნულ ნაკლისა-წიგნი უსათუოდ სასარგებლოა და თავის დანიშნულებას, როგორც სახელმძღვანელო უთუოდ აშართლებს. დადებით მომენტად უნდა ჩაითვალოს მთელი წიგნის საერთოდ და კერძოდ კი დოგმატიური ნაწილის პოპულიარული დახვეწილი ენით გადმოცემა, მაშინ როდესაც ქართულ ენაზე მეცნიერული იურიდიული ტერმინოლოგია ჯერ კიდევ ჩამოყალიბების პროცესში იმყოფება. ავტორი გვპირდება შრომის მეორე ნაწილს: „ისტორიული მატერიალისმის მოძღვრება სამართლის არსზე“. წიგნი სუფთადაა გამოცემული და დართული აქვს ავტორთა საძიებელი. სამწუხაროდ წიგნში ბევრი კორექტორული შეცდომებია.

ი. ძ—ძე.

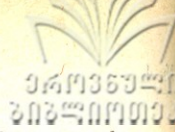
„საბჭოთა სამართალი“-ს რედაქციის სახელით

საქართველოს განსაზღვრების და საბჭოთა იუსტიციის უზიდო ფლის თავის

და აგრეთვე სახელმწიფო უნივერსიტეტის ათი ფლის თავის გამო

მორიგი მეხუთე ნომერი გამოვა

32 გვერდი.

შინაარსი: საქართველოს ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის ცირკულარები. — იუსტიციის სახალხო კომისარიატის ინსტრუქცია. — იუსტიციის სახალხო კომისარიატის ცირკულარები № 2, (თეზისებით და განაწესით), 4. — იუსტიციის სახალხო კომისარიატის საკანონმდებლო განყოფილების განმარტება.

სრულიად საქართველოს ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის ცირკულარები

ამომრჩეველთა წინაშე საბჭოთა საანგარიშო კამპანიის ჩატარების შესახებ.

აფხაზეთის მოკავშირე ს. ს. რ., აჭარისტანის ავტ. ს. ს. რ., სამხრეთ ოსეთის ავტ. ოლქის ცენტრალურ აღმასრულებელ კომიტეტებს, ყველა მაზრაღმასკომებს და ფოთის ქალაქის საბჭოს.

საბჭოთა საარჩევნო კამპანიის 1928 წლის შემოდგომისათვის გადადებისთან დაკავშირებით, საარჩევნო კამპანიისათვის უკვე შესრულებული წინასწარი მოსამზადებელი მუშაობა გამოყენებულ უნდა იქნას საბჭოების ფართო საანგარიშო კამპანიის ჩასატარებლად.

აღნიშნულ კამპანიის წარმატებით ჩატარების მიზნით სრულიად საქართველოს ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის პრეზიდიუმი წინადადებას გაძლევს:

1. საბჭოთა საარჩევნო კამპანიასთან დაკავშირებით ჩატარებული წინასწარი მოსამზადებელი ორგანიზაციული მუშაობა საანგარიშო კამპანიისა გამოყენებული იქნას ფართო საანგარიშო კამპანიის ჩატარებისათვის ა.წ. 15 თებერვლიდან ვიდრე 15 აპრილამდე როგორც მთლიანი ანგარიშები დეპუტატების ამომრჩეველთა წინაშე.

2. საანგარიშო კამპანია უნდა შეიცავდეს სამაზრო აღმასრულებელ კომიტეტების ანგარიშგებას ძირითად საბჭოთა ორგანიზაციისა (საბჭოების) და აგრეთვე უშუალოდ მუშაობა-გლეხურ მასის წინაშე, — ხოლო ანგარიშგება (ქალაქის, თემის და სოფლის) საბჭოებისა და საბჭოს დეპუტატებისა, ამომრჩეველთა ფართო მასის წინაშე.

3. კამპანია ჩატარებულ უნდა იქნას ღარიბ გლეხკაცობის, მოჯამაგირეების, ქალთა ორგანიზაციის, პროფესიონალური, კოლექტიური, გლეხკაცობის, წითელი ჯარის და სხვ. საზოგადოებრივი ორგანიზაციითა აქტიური მონაწილეობით.

4. ანგარიშები უნდა გამოხატავდეს საანგარიშო პერიოდში ჩატარებულ მუშაობას, სათანადო საბჭოთა ყრილობების დადგენილებათა და ამომრჩეველთა განაწესების („ნაკაზების“) შესრულების თვალსაზრისით.

5. საანგარიშო კამპანია უნდა მიმდინარეობდეს ფართო საბჭოთა დემოკრატიის პრინციპისა და ს. კ. პ. (ბ) მე-15 ყრილობის მიერ დასახულ ამოცანათა მიხედვით სახელმწიფო აპარატის გაჯანსაღებისა და სოფლად მუშაობის გაუმჯობესების სფეროში (საბჭოების გამოცოცხლება, სასოფლო მეურნეობის კოლექტივიზაცია და სხვა).

6. აუცილებელია საბჭოს ყველა დეპუტატების მიერ ამომრჩეველთა წინაშე ჩატარება; იქ, სადაც ტენიკური პირობების მიხედვით შესაძლებელია წარმოებულ იქნას გამოცემა მოკლე, წასაკითხავად ილი წერილობითი ანგარიშებისა საბჭოების მოღვაწეობის შესახებ, კედლის გაზეთისა, ბლოკნოტისა და სხვა სახით.

7. საანგარიშო კამპანიის დროს ფართოდ უნდა იქნას გამოყენებული ამომრჩეველთა უფლება დეპუტატების გამოწვევის შესახებ, რომელიც მათ (ამომრჩევლებს) მინიჭებული აქვთ კონსტიტუციით.

8. განსაკუთრებული ყურადღება მიექცეს საანგარიშო კრებებზე ღარიბ გლეხობის, მოჯამაგირეების, ქალების, დემობილიზირებული წითელარმიელების, პროფკავშირების, კოლექტივის, გლეხკაცობის, რისთვისაც უნდა სწავრობდეს აღნიშნულ ორგანიზაციითა წევრების წინასწარი თათბირი საანგარიშო კამპანიის მიმწველობის და მასთან დაკავშირებულ საკითხების გასარჩევად.

9. ყველა საანგარიშო მოსწინებების ირგვლივ უნდა გამოტანულ იქნეს წინადადება, რომელიც შეიცავს მუშაობის შეფასებას არსებულ ნაკლებობებზე მითითებას და პრაქტიკულ ღონისძიებებს შემდეგ მუშაობისათვის.

10. საანგარიშო კამპანიის წარმატებით ჩატარებისა და მასზედ ხელმძღვანელობისათვის სათანადო მზარბზედ (ავტ. ერთეულებში) და თემებზედ მიმაგრებულ იქნას პასუხისმგებელი წარმომადგენლები (პრეზიდიუმის ან აღმასკომის წევრები, განყოფილებათა გამგეები, ინსტრუქტორები და სხვა).

11. საანგარიშო კამპანიის ორგანიზაციულად მოწყობისა და მიმდინარეობის მთელ პერიოდში, ფართოდ უნდა იქნას გამოყენებული როგორც ადგილობრივი, ისე ცენტრალური პრესა და აგრეთვე ჩამოთვლილ უნდა იქნას კამპანიაში მუშაობის ორგანიზაციის მთელი ქსელი.

12. კამპანიის შედეგების სწორ და ყოველმხრივ აღრიცხვის აქვს ღირსშესანიშნავი მნიშვნელობა ხელისუფლების ორგანოების მო-

მავლში წარმატებით პრაქტიკულ მუშაობისათვის, რისთვისაც სრულიად საქართველოს ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტი დროულად უნდა იგზავნებოდეს სტატისტიკური და ინფორმაციული მუშაობის არსებულ ფორმების მიხედვით.

ს. ს. კ. ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის თავჯდომარე: **ფ. მანხარაძე.**

ს. ს. კ. ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის მდივანი: **შ. მათიკაშვილი.**

სახალხო მსაჯულთა არჩევნების შესახებ

მოკავშირე აფხაზეთის ს. ს. რესპუბლიკისა, აჭარისტანის ავტ. ს. ს. რესპუბლიკისა და სამხრეთ ოსეთის ავტ. ოლქის ცენტრალურ აღმასრულებელ კომიტეტებს, ყველა სამაზრო აღმასრულებელ კომიტეტს და ფოთის ქალაქის საბჭოს.

სრულიად საქართველოს საბჭოთა ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის მიერ სახალხო მსაჯულთა გადარჩევის შესახებ 1927 წლის დეკემბრის 29-ის თარიღით და 4 №-ით გამოცემული კრიკულარის შესაცვლელად — დადგენილ იქნეს სახალხო მსაჯულთა არჩევნების შემდეგი წესი:

1. სამაზრო და სახალხო სასამართლოების სახალხო მსაჯულთა არჩევნები მოხდეს საბჭოებისა და დეპუტატების მიერ ამომრჩევლების წინაშე საანგარიშო კამპანიის ჩატარებასთან ერთად.

2. სახალხო მსაჯულთა არჩევნების ჩასატარებლად 1928 წლისათვის — უნდა შეუდგეთ რესპუბლიკანური, სამაზრო და სამაზრო-საქალაქო კომისიების მოწყობას; თვითთული კომისია შესდგება ხუთი წევრისაგან მაზრის აღმასრულებელი კომიტეტის პრეზიდიუმის წევრის თავეჯდომარეობით და მაზრის მოსამართლის (ავტონომიური თუ მთლიანი) — უზენაეს სამამართლოების წარმომადგენელი, პროკურორის და პროფესიონალური ორგანიზაციის ორი წარმომადგენლის წევრობით.

3. მთელი საორგანიზაციო და მოსამზადებელი კამპანია უნდა დამთავრდეს ამა წლის თებერვლის 15-სათვის, ხოლო თვით არჩევნები სახალხო მსაჯულებისა უნდა დაიწყოს საანგარიშო კამპანიისთან ერთად.

4. შეუდგებიან რა თავის მუშაობას, კომისიებმა უნდა მოამზადონ სახალხო მსაჯულთა რიცხვის განაწილება კანონით დადგენილი ნორმის მიხედვით, შემდეგი ანგარიშით:

ა) ქ. თბილისისა, ფოთისა და ბათუმში — 65 პროც. მუშებისაგან 5 პროც. გლეხებისაგან, 15 პროც. სამხედრო ნაწილისაგან და 15 პროც. სამსახურეებისაგან;

ბ) დანარჩენ მაზრებში და არა სამაზრო ქალაქებში — სოფლისკაცთა, ქათურასა, ხაშორისა, ბორჯომისა, გორისა, სამტრედიისა, თელავისა და ბუზურგეთში: 50 პროც. მუშებისაგან, 15 პროც. სამხედრო ნაწილისაგან და 10 პროც. მოსამსახურეთაგან;

გ) დანარჩენ ადგილებში: 65 პროც. გლეხებისაგან, 15 პროც. მუშებისაგან, 10 პროც. სამხედრო ნაწილებისაგან და 10 პროც. მოსამსახურეებისაგან.

შენიშვნა. იმ ადგილას, სადაც სამხედრო ნაწილი არ არის, ამ უკანასკნელთათვის დაწესებული სახალხო მსაჯულთა პროცენტი განაწილება მუშებსა და გლეხებს შორის.

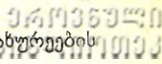
5. თემში სახალხო მსაჯულთა საარჩევნო კამპანიის ჩატარება დაევალება თემის საბჭოს, რომელსაც მიიღებს რა სახალხო მსაჯულთა საარჩევნო კომისიისაგან სახალხო მსაჯულთა რიცხვის დასაფასება, განაწილებს მათ სოფლებს შორის.

6. სახალხო მსაჯულად შეიძლება არჩეულ იქნეს ყველა მოქალაქე ორივე სქესისა, რომელსაც აქვს საარჩევნო უფლება, გარდა პირთა:

ა) ვინც გამორიცხულია საზოგადოებრივი და პროფესიონალური ორგანიზაციიდან სახელის შემბლაღვი მოქმედებისა და ყოველკაცისათვის და

ბ) ვინც სასამართლოს მიერ გამტყუნებულია სახელშემბლაღვი დანაშაულის ჩადენისათვის.

7. გარდა ამისა (კრიკულარის მე-6 მუხლით გათვალისწინებული მოთხოვნისა, მაზრის სასამართლოს სახალხო მსაჯულს, სახალხო სასამართლოს მსაჯულისაგან განსახსენებლად უნდა ჰქონდეს საბჭოთა, პროფესიონალური და საზოგადოებრივი ორგანიზაციის მუშაობის ერთი წლის სტაჟი მაინც.

- 8. საარჩევნო კამპანიის ჩატარების დროს განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს სახალხო მსაჯულებათ მუშა და გლეხი ქალების, მოჯამაგირეების და მოჯამაგირე ქალების არჩევას.
- 9. გარდა ამისა სასამართლოებში უზრუნველყოფილ უნდა იქნეს ერთნულ უმცირესობათაგან არჩეული სახალხო მსაჯულები.
- 10. სახალხო მსაჯულთა არჩევნები უნდა მოხდეს საბჭოებისა და დებუტატების საანგარიშო კრებებზე ამომრჩევლების წინაშე.
- 11. კომისიები გამოიყენებენ აღმასრულებელი კომიტეტების ტენიტორ აპარატს.
- 12. იუსტიციის სახალხო კომისარიატს ევალება გამოსცეს სახალხო ინსტრუქცია ამა ცირკულარის განსავითარებლად.

ს.ს. საქ. ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის თავმჯდომარე: **მ. მახარაძე.**

ს.ს. საქ. ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის მდივანი: **მ. მათიკაშვილი.**

1923 წ. თებერვლის 2.

იუსტიციის სახალხო კომისარიატის ინსტრუქცია და ცირკულარები.

ინსტრუქცია იუსტიციის სახალხო კომისარიატისა.

მაზრის და მაზრა-ქალაქის კომისიებისათვის სახალხო მსაჯულთა არჩევნების ჩასატარებლად 1928 წელში.

იუსტიციის სახალხო კომისარიატი წინადადობას აძლევს მაზრის და მაზრა-ქალაქის კომისიებს სახალხო მსაჯულთა არჩევნების ჩატარების დროს ინელმძღვანელონ შემდეგი წესით:

1. ვინაიდან საორგანიზაციო, მოსამზადებელი და საარჩევნო მუშაობა უნდა იქნეს შეფარდებული იმ ვადებთან, რომელიც დაწესებული არის საბჭოების საანგარიშო კომისიისათვის, მაზრის და მაზრა-ქალაქის კომისიები, მოწყობისთანავე იმ ვადის თანახმად, რომელიც არსებობს ამ საგანზე აწარმოებენ კონტაქტიურ მუშაობას თემალმას-კრებებთან და პროფესიონალურ და პარტიულ ორგანიზაციებთან და სახელმწიფო დაწესებულებებთან.
2. მაზრის და მაზრა-ქალაქის კომისიები მას შემდეგ, როდესაც დასრულებული იქნება სახალხო მსაჯულთა რიცხვის შესახებ, რაც საჭიროა 1928 წელში სასამართლოების მუშაობისათვის პროცენტულ შეფარდების გამონაგარიშებისთანავე მოახდენენ დანაწილებას თვითნებურ უბნის სახალხო სასამართლოსათვის საჭირო სახალხო მსაჯულთა რიცხვის თემებს შორის.
3. მაზრის და მაზრა-ქალაქის კომისიები გამოიანგარიშებენ სახალხო მსაჯულთა რაოდენობას, რომლის არჩევაც საჭიროა თვითნებურ უბნიდან პროპორციონალურად მისი ამომრჩევლთა რაოდენობის მიხედვით, რასაც აცნობებენ თემალმასკომს, რომელიც ჩაატარებს არჩევნებს, ამასთან კომისიები იღებენ მხედველობაში როგორც პროცენტულ შეფარდებას აგრეთვე სახალხო მსაჯულთა იმ რაოდენობას რაც ამა თუ იმ სასამართლო უბანს ესაკუთრება.
4. სახალხო მსაჯულთა განაწილების დროს თემებს შორის კომისიებმა მხედველობაში უნდა მიიღონ ზოგიერთ თემების სიშორე სასამართლოდგან და ამ თემებში სასამართლოს სესიების მოწყობის დატვირთვი შესაძლებლობა, ასეთ დასურვებზე თემებიდან საჭიროა საკითხების საშუალო სასამართლოს სიაში არა ნაკლებ 4 მსაჯულისა და სახალხო სასამართლოს სიაში არა ნაკლებ 10 მსაჯულისა.
5. საჭიროა განემარტოს თემალმასკომებს და პროფორგანოებს, რომ სახალხო მსაჯულთა კანდიდატთა სიების შედგენის დროს სიაში აუცილებლოდ შეტანილ უნდა იქნეს სახალხო მსაჯულნი, როგორც სახალხო სასამართლოსათვის აგრეთვე სამაზრო სასამართლოსათვის, სამაზრო კომისიის მიერ განსაზღვრულ რაოდენობით.

შენიშვნა. სახალხო მსაჯულნი სამაზრო სასამართლო-სათვის აირჩევიან იმ მოქალაქეთაგან, რომელთაც აქვთ ერთი წლისაზე არა ნაკლები სტაჟი სახელმწიფო, პროფესიონალური ან საზოგადოებრივი ორგანიზაციებში მუშაობისა; მათ შორის საკითხურად სამოქალაქო საქმეების განხილვაში მონაწილეობისათვის არჩეულ უნდა იქნეს არა ნაკლებ 25 კაცისა იმ პირთაგან, რომელნიც მუშაობენ სამეურნეო (სახელმწიფო და კოოპერატივ) საწარმოში.

6. მუშების შესახებ მაზრის და მაზრა-ქალაქის კომისიები განიანგარიშებენ მუშათა რაოდენ რიცხვზე უნდა იქნეს არჩეული თითო სახალხო მსაჯული. ამისათვის კომისიებს უნდა ქონდეს მხედველობაში საერთო რიცხვი სახალხო მსაჯულებისა, რომელნიც უნდა იქნეს არჩეული მუშების მიერ პროცენტულ შეფარდების მიხედვით, და საერთო რიცხვი პროფკავშირების წევრებისა.

ამის შემდეგ კომისიები გამოიანგარიშებენ სახალხო მსაჯულთა რიცხვს, რომელიც უნდა აირჩიოს თვითნებულმა პროფკავშირმა პროფკავშირების წევრთა რიცხვის მიხედვით და ეს რიცხვი ეცნობება თვითნებულ პროფკავშირს სათანადო დაუწყებლობის გაგზავნით.

7. პროფკავშირების მაუწყებლის მიღებისთანავე თვითონ გამოიანგარიშებენ წარმომებში მომუშავე მუშათა და მოსამსახურეთა რიცხვის მიხედვით რამდენი სახ. მსაჯული საჭიროა არჩეულ იქნეს და თუ იმ წარმომებში და დაწესებულებებში, რაზედაც აცნობებენ მხარხანცაგობებს და ადგილკომის წინადადების მიცემით, რათა სა-

ხალხო მსაჯულთა არჩევნები მოხდეს მუშების და მოსამსახურეების საერთო კრებაზე.

8. სამხედრო ნაწილების შესახებ კომისიები არ კრებენ ცნობებს სამხედრო ნაწილების რიცხობრივ შემადგენლობის შესახებ, მხოლოდ შეატყობინებენ პოლიტგანყოფილებას, ან ცალკე სამხედრო ერთეულს, რამდენი სახალხო მსაჯული უნდა იქნეს არჩეული სამხედრო ნაწილების მიერ თვითნებულ საარჩევნო უბნის ტერიტორიაზე.

პოლიტგანყოფილება თავის მხრივ გამოიანგარიშებს მსაჯულთა რაოდენი რიცხვი ზედება თვითნებულ სამხედრო ნაწილს უკანასკნელის რიცხობრივი შემადგენლობის მიხედვით.

9. არჩევნების ჩატარების დროს უნდა მიექცეს ყურადღება სასამართლოს მუშაობაში მოჯამაგირეების, მუშა-ქალების და გლეხი-ქალების ჩაბმას და სახალხო მსაჯულთა კადრის შექმნას ეროვნულ უმცირესობიდან, თუ ასეთები მოსახლეობენ უბანში.

10. საარჩევნო კრების საგანია:

- 1) განხილვა სახალხო და მაზრის მოსამართლეთა და სახალხო მსაჯულთა საანგარიშო მოხსენებებისა მათი მუშაობის შესახებ.
- 2) განხილვა სახალხო მსაჯულებისათვის განაწილის პროექტისა 1928 წელ.

11. თვით სახალხო მსაჯულთა არჩევნები უნდა მოხდეს საბჭოების საანგარიშო კრებებზე, ამ კრებებზე არჩევნების დაწყებამდე ამომრჩევლებისათვის განმარტებულ უნდა იქმნეს დანიშნულება და მნიშვნელობა სახალხო მსაჯულთა ინსტიტუტისა საბჭოთა სასამართლოს სისტემაში.

საარჩევნო კრების ოქმზე, რომელშიაც აღნიშნული უნდა იქნეს არჩეული სახალხო მსაჯულნი, ხელს მოაწერს კრების პრეზიდიუმი.

12. ყველა არჩეულთა შესახებ შესდგება ერთი საერთო სია (ანკეტა) ამასთანავე თანდართულ ფორმით, რომელიც შევსებულ უნდა იქნეს მოთხოვნილ ცნობების მიხედვით და ასეთი გადაცემა თემალმასკომს, პროფკავშირს, ადგილკომს, პოლიტგანყოფილებას ან ცალკე სამხედრო ერთეულს, ყოველივე მოქ. შუქლოან განრუხადოს აღნიშნულ ორგანიზებს დასაბუთებული განყენება არჩეულის წინაღმდეგ 3 დღის განმავლობაში დღიდან არჩევნებისა.

სამი დღის ვადის განვლის შემდეგ შემოაღნიშნული ორგანოები არჩეულ სახალხო მსაჯულთა სიებს უშუალოდ გაუგზავნიან მაზრის და მაზრა-ქალაქის სახალხო მსაჯულთა საარჩევნო კომისიებს განყენების განცხადებებისა და მათზე თავიანთ დასკვნის თანდართვით.

13. მაზრის და მაზრა-ქალაქის სახალხო მსაჯულთა საარჩევნო კომისიები, სახალხო მსაჯულთა სიების ადგილებიდან მიღებისთანავე, გამოიციხებენ წარმოდგენილ სიებიდან იმ პირებს, რომელნიც არ აკმაყოფილებენ სახალხო მსაჯულებისათვის შესაფერ მოთხოვნებს, აგრეთვე ისეთ პირებსაც, რომლის წინააღმდეგ წამოყენებული განყენება ცნობილი იქნება პატივსაცემად. შემდეგ ეს კომისიები წარმოდგენილ სიებიდან გამოიციხებენ განსაკუთრებულ სიას სამაზრო სასამართლოსათვის, რიცხვით არა ნაკლებ 100 კაცისა და ამ სიას წარუდგენენ საბოლოოდ დასამტკიცებლად მაზრის აღმასკომს. სახალხო სასამართლოებისათვის საჭირო სახალხო მსაჯულთა სიას დაამტკიცებს თვით საარჩევნო კომისია და გადაუგზავნის სასამართლოებს.

შენიშვნა: იმ პირებს, რომელნიც მაზრის და მაზრა-ქალაქის კომისიების მიერ გამოიციხულნი იქნებიან მსაჯულთა სიიდან, აქვთ უფლება თავიანთი გამოიციხება განსაჯირონ შეიღ დაღის ვადაში მაზრის აღმასკომში, რომლის გადაწყვეტილება საბოლოოა და ასეთის განსაჩივრება არ შეიძლება.

იუსტიციის სახალხო კომისარის მაგ. **თ. დოლიძე.**
სასამართლოს მომწყობი და ზედამხედველობის განყოფილების **გ ა მ გ ე ი. სიჭინავა.**

ცირკულარი № 2

ყველა სამაზრო და სახალხო მოსამართლს.

სასამართლოს დასახლებულად მოსახლეობასთან, რეგოლიციონური კანონიერების განსამტკიცებლად ადგილებზე და აგრეთვე იუსტიციის სახ. კომისარიატის სახსართა ეკონომიკის მიზნით ს.ს.ს. რის ცაკისა და სახ. კომ. საბჭოს წ. წ. ოქტომბრის 81-ის № 90 დადგენილებით გაუქმებულ იქნა ოლქის სასამართლოები და მათ ნაცვლეად დაწესდა სამაზრო სასამართლოები. ამასთან ერთად ამ სასამართლო რეფორმამ რესპუბლიკის სასამართლო ერთეულებად დაყოფა შეუთანხმა აღმნიტრატულ დაყოფას და ცენტრიდან პროვინციაში გადაიყვანა სასამართლო მუშაკთა შტატი, რითაც როგორც რიცხობრივად, ისე აკარგინა მხრივ, ადგილებზე შრომის ნაყოფიერების გასაძლიერებლად, გააუმჯობესა ადგილობრივი სასამართლო პარატი, გარდა ამისა სამაზრო სასამართლო ემარება ცენტრს ადგილობრივ სახალხო სასამართლოების მეფალყოფიების საქმეში და ამასთან იგი არის ცენტრალურ და ადგილობრივ დაწესებულებათა დამაკავშირებელი ორგანო. სამაზრო მოსამართლეთათვის დაკისრებულ მუშაკთა რთულ მოვალეობათა შორის დასახლებულია: სასამართლო მუშაკთა სამაზრო თათბირების მოწყვეა და ამ თათბირებში თავ-

მდგომარეობა, მეთვალყურეობა სამაზრო საკონსულტაციო ბიუროების მუშაობისათვის და მოსახლეობისათვის იურიდიული დახმარების ორგანიზაცია, სახალხო სასამართლოს რევიზია ი. ს. კ. ინსტრუქტორ-რევიზორებთან ერთად ი. ს. კ. და უზენაეს სასამართლოს დაგეგმვით და, მეთვალყურეობა სახალხო სასამართლოებში საქმის წარმოების რაციონალიზაციის გატარებისათვის, მეთვალყურეობა სასამართლო აღმასრულებელთა მუშაობისათვის სახალხო მსაჯულთა სიის შემადგენელ კომისიაში მონაწილეობა და სხვ., ამასთან სამაზრო მოსამართლეებს უფლება აქვთ მოსთხოვონ სახალხო მოსამართლეებს ცნობები მათ მუშაობის შესახებ.

ხელისუფლების უმაღლეს ორგანოთა დირექტივების შესაფერისად, ადგილებზე სათანადო სასამართლო პოლიტიკის გასატარებლად იუსტიციის სახალხო კომისარიატმა უნდა იკოდეს, თუ რა მდგომარეობაშია სასამართლო საქმე მაზრაში. იგი, დრო გამოშვებით უნდა იღებდეს ცნობებს იმის შესახებ თუ რა პრობლემა უზღუდათ სასამართლო ორგანოებს მუშაობა; რა ურთიერთობაა სასამართლოსა და ხელისუფლების ადგილობრივ ორგანოებს შორის, რა მიზეზები აფერხებენ მართლმსაჯულების საქმეს, რამდენად არის ხელმისაწვდომი სასამართლო მსახურისათვის, როგორია სასამართლოს ავტორიტეტი მოსახლეობის და ადგილობრივ ორგანოთა თვალში და სხვა.

ამის გამო იუსტიციის სახალხო კომისარიატს არ მიაჩნია საკმარისად მართოდენ ციფრობრივი ცნობები სამაზრო სასამართლოების და დაბალ-სასამართლო აპარატის მუშაობის შესახებ მათი მოქმედების შესაფასებლად და საჭიროდ ცნობს იქონიოს თავის განკარგულებაში ისეთი მასალა ადგილებიდან, სადაც სისტემატიურად და შეძლებისდაგვარად სრულიად იქნება გაშუქებული სასამართლოს ადგილობრივ ორგანოთა ყველაზე უფრო მნიშვნელოვანი მომენტები.

აინიშნულის მიხედვით იუსტიციის სახალხო კომისარიატი წინადადებას აძლევს სამაზრო და სახალხო მოსამართლეებს 1928 წლის იანვრის 1-დან წარმოადგინონ ხელმოწერილი ი. ს. კ. სასამართლოს მოწყობა და ზედამხედველობის განყოფილებაში თვითნებური კვარტალისათვის (ყოველ სამ თვეში ერთხელ) წერილობითი მოხსენება—ანგარიშები, რისთვისაც მათ უნდა იხელმძღვანელონ თანდართული სქემით:

1. როგორია სამაზრო და სახალხო სასამართლოების მუშაობის ობიექტური პირობები, მოწყობილობა თუ არა სათანადოთა კანცელარია, შესაფერისა თუ არა სადგომი, იღებენ თუ არა თავის დროზე ხელფასს, სამეურნეო, სამგზავრო და საკანცელარიო ხარჯებს და სხვა.

2. რამდენჯერ მოეწყო სამაზრო და სახალხო სასამართლოების განსვლილი სესიები, რა და რა პუნქტებში, რამდენი საქმე იყო დანიშნული, განხილული, გადადებული და რატომ, რამდენი ხანს გრძელდებოდა თვითნებური სესია, როგორი აზრისაა გლეხობა სასამართლო ობი, როგორია სასამართლოს პრესტიჟი მოსახლეობის თვალში და რა ზანიათის საქმეებისადმი იჩენს იგი უფრო მეტ ინტერესს.

3. უწყვენ თუ არა აღმასკომები დახმარებას გამსვლილ სესიების მოწყობის საქმეში.

4. რა გვარი ურთიერთობაა სასამართლო ორგანოებსა და სამაზრო და თემის აღმასკომებისა და აგრეთვე პარტიულ და საზოგადოებრივ ორგანიზაციებს შორის (რამდენად ეხმარებიან სასამართლოს, არის თუ არა მათი მხრივ ინდივიდუალური და კოლექტიური ე. ი. მთელი ორგანიზაციის ზედავლება).

5. მტკიცედ ატარებს თუ არა სასამართლო კლასიურ პოლიტიკას სოფლის უღარიბეს და საშუალო ელემენტების მიმართ (სოფლის მოჯამაგირეების ინტერესების დაცვა, წინააღმდეგობის გაწევა კულაკობისა და მევახშეობისათვის) და სწრაფად ვრცელდება თუ არა სათანადო გადაწყვეტილებანი და განაჩენები.

6. ხომ არ მოივრდება კულაკობა და მევახშეობა, რა ნიადაგზე და რა ფორმებში გამოიხატება იგი, სესხზე რა პროცენტით ითვლება მძიმე, მევახშურ პროცენტად, ადგილობრივ პირობების მიხედვით (ცნობების მიწოდება სასურველია თვითნებური თემის შესახებ ცალკე).

7. იზრდება თუ არა თანამედრობრივი და სამეურნეო დანაშაული, რა დაწესებულებებში, საწარმოებში და ორგანიზაციებში, ამის მიზეზები რა ბრალდებულთა სოციალური მდგომარეობა.

8. კეთდება თუ არა მშრომელთა მასიურ კრებებზე პერიოდული მოხსენებები მშრომელთა მასის მართლმსაჯულების საქმეში ჩაბმის, სახალხო მსაჯულთა დანიშნულებისა და რევოლუციონური კანონიერების განმტკიცების იდეის პოპულარიზაციის მიზნით და საზოგადოებრივ მოხსენებები პროლეტარული სასამართლოს ამოცანებისა და იმის შესახებ, თუ რა მნიშვნელობა აქვს საბჭოთა სასამართლოში ქალების მონაწილეობას სახალხო მსაჯულად და სხვ.

9. რამდენად ბევრად და თავის დროზე ცხადდებიან სახალხო მსაჯულნი, რაოდენ აქტივობას იჩენენ ისინი, ბევრი ქალია შეტანილი სამაზრო და სახალხო სასამართლოების სახალხო მსაჯულთა სიებში თუ არა, განსაკუთრებით სოფლის მოჯამაგირეთა და სოფლის უღარიბეს თემებიდან, აძლევს თუ არა აღმასკომი სადგომს ჩამოსულ გლეხ-სახალხო მსაჯულთა და დროზე აძლევს თუ არა მათ დაწესებულ გასაწველოს.

10. დაცულია თუ არა სრ. საქ. საბჭ. ცაკის მიერ 1926 წლ. თებერვლის 10-ს გამოცემული ცირკულარი, რომლითაც სახელმწიფო დაწესებულებებს და საწარმოთ ეკრძალებათ, წმინდა საუწყებო მოსაზრებებში მუშა-მოსამსახურეთა განთავისუფლება სასამართლოში სახალხო მსაჯულად გამოცხადებისაგან.

11. რა აფერხებს განაჩენებისა და გადაწყვეტილებათა თავის დროზე შესრულებას.

12. როგორია მოწყობილი იურიდიული დახმარება მოსახლეობისათვის და რა ვაკეთებულა გლეხობისათვის, იუსტიციის სახ.

კომისარიატის მიერ 1927 წ. აგვისტოს 24-ს იურიდიულ დახმარების შესახებ გამოცემული ინსტრუქციის შესასრულებლად.

13. სწარმოებს თუ არა ბრძოლა ფარულ ადვოკატურა და საშუალებებით, რა შედეგი გამოიღო ამ ბრძოლამ, ბრძოლა მეთოდი უნდა ჩაითვალოს უფრო მიზანშეწონილად.

14. მუშათა და სოფლის კორესპონდენტების როლი ბოქსებში და აგრეთვე სასამართლოს მუშაობის საში გახუჭების საქმეში, არის თუ არა სათანადო კონტაქტი მართლისა და ბეჭდვითი ორგანოებს შორის.

15. როგორ ასრულებს მილიცია სასამართლოს დაედა უწყებათა ჩაარების და სხვ. შესახებ.

16. როგორ ურთიერთობაა პროკურატურასთან.

17. რით გამოიხატა სამაზრო სასამართლოს მუშაობის სრულყოფანთა საქმეების ადგილობრივ კომისიაში.

18. რა ვაკეთებულა საანგარიშო პერიოდში სახ. მოსალის ცოდნის ასამაღლებლად (რას კითხულობთ).

19. თავის დროზე იღებთ თუ არა ცენტრიდან კანონი ლიტერატურას.

20. რამდენად საჭიროა ადგილებზე ცოცხალი ინსტრუქტორობა.

21. რამდენად ხშირად და რა დაწესებულებებისათვის მართლმართობა პრაქტიკაში აღძრული საკითხების განსამარტებლად.

22. რა ნაკლს ამხნევთ წინააწარ გამოძიებას სასამართლო საქმის განხილვის დროს.

23. დაცულია თუ არა იუსტ. სახ. კომ. ცირკულარების რეკრატინზთან და საქმის გაქვიანებასთან ბრძოლისა, მიზნობის რეჟიმის და ფასების დაკლების შესახებ.

ყოველივე ამისაგან დამოუკიდებელი. 1928 წლ. იანვრისა ტის კვარტალისათვის ხსენებული ინფორმაციის წარდგენის საქმითა აღინიშნოს:

1. როგორ ჩატარდა სახ. მსაჯულთა ახალი არჩევნების პანია.

2. როგორ ჩატარდა სახალხო სასამართლოთა მუშაობის სახებ ანგარიშობის კამპანია არჩევნების წინა და საარჩევნებებზე თემებში და მაზრაში, მიაწოდეთ თუ არა გლეხობას საინფორმაციო მართლმსაჯულების ორგანოთა მუშაობის შესახებ თუ არა გაშუქებული სასამართლო მუშაობის მნიშვნელოვანი მომენტები.

იუსტ. სახ. კომისარიატი სასამართლოების საყურადღებო აღნიშნავს, რომ სახალხო მსაჯულთა მომავალი საარჩევნების განსაკუთრებული ხასიათისაა: იგი უნდა ჩატარდეს სხვა პირობებზე უარსული წლების კამპანიები. მან უნდა გამოაზარდოს გზა საკავშირო კომ. (ბ) პარტიის ც. კ. და ცენტრ. საქ. კომისიების გაერთიანებული პლენუმის დირექტივებისა და აბინიკიძის მოხსენებაზე—სასამართლოს მუშაობის გაძლიერების ბიუროკრატინზთან და საბჭოთა აპარატის მოუქნლობასთან და რგში წ. წ. აგვისტოს 9-ს მიღებული რეზოლუციის დამი გასატარებლად. ამ უკვად სასამართლოს დაკისრებული უარესი მნიშვნელობის ამოცანები სოციალისტური მშენებლისთვის მაქსიმალური დახმარების აღმოჩენის საქმეში. საპარის მნიშვნით ისეთი ღონისძიებანი, როგორიც არის ბრძოლა მგლობასთან, უთანადოობასთან, ხულიგნობასთან, ბრძოლა მოქორეჟიმისათვის, ფასების დაკლებისათვის და საზოგადოდ ბრძოლიუციონური კანონიერების განმტკიცებისათვის სოციალისტური მშენებლობის საქმის განსაზრვებლად, აქედან ცხადია, რომ და გლეხებმა უნდა ამოიჩიონ სახალხო მსაჯულთად ისეთ მელნიც გამოიჩენენ ყველაზედ უფრო მეტ აქტივობას და პროული რევოლუციისადმი მეტ ერთგულებას.

იუსტიციის სახალხო კომისარია ი. ვარძიელი.

სასამართლოს მომწყობა და ზედამხედველობის განყ. გამგე სიჭინავა.

11 იანვარი 1928 წ.

ციკლური № 3

ყველა მაზრის და სახალხო სასამართლოების მომძიებლებს და პროკურორებს.

ასლი: უზენაეს სასამართლოს და ი. ს. კ. ტანის, აფხაზეთის და სამხრეთ-ოსეთისა.

სასამართლო მუშაობა ჩაბმის შესახებ 1928 წ. ს. მსაჯულთა საარჩევნო კამპანიაში.

არსებული განკარგულების თანახმად სახალხო არჩევნები 1928 წლისათვის გატარდება საბჭოების და დღეს საანგარიშო კამპანიასთან ერთად, რითაც არსებითად არის აქნობამდე არსებული წესი სახალხო მსაჯულთების მოსახებ სამოსამართლო მოვალეობების აღსასრულებლად.

არჩევნების ახალი წესი ყოველივე სასამართლოს აყენებს პირისპირ მუშათა, გლეხთა, წითელ-არმიელთა და ხურეთა ფართე მასებთან.

ყოველივე სასამართლოს მუშაკს და მათ შორის საჯულსაც მოვლის წარუდგინოს მშრომელთა მასებს ანგარიშის უარსული წლის მუშაობისა იუსტიციის ორგანოებში.

თეზისები საანგარიშო მოხსენებისათვის სახალხო მსაჯულთა გადარჩემის დროს.

მეთოდოლოგიური მითითებანი.

სამაგალითო საანგარიშო მოხსენება სამაზრო და სახალხო სასამართლოს მოქმედებაზე მშრომელთა ფართო მასებისათვის შედგენილი უნდა იქნეს გასაგები ხალხური ენით.

მოხსენებაში განსაკუთრებით საჭიროა დაყრდნობა შემდეგ საკითხებზე:

I. სასამართლოს გამუშურებაზე.

ა) მოხსენების ამ საკითხის გადაცემის დროს უნდა აღინიშნოს, რომ სასამართლოს გამუშურება გამოწვეულია იმ ამოცანებით, რომლებსაც მუშურ-გლეხური ხელისუფლება სასამართლოს უყენებს.

საბჭოთა სასამართლოს ამოცანები შემდეგია:

სასამართლო მოწოდებულია დაიცავს ოქტომბრის რევოლუციის მონაპოვარნი, მუშათა და გლეხთა ხელისუფლებასა და მის მიერ დადგენილი წესიერება; იბრძოდეს მუშებისა და გლეხთა მტრების წინააღმდეგ, ხაზინის მძარცველების, მექრთამეობის და სხვა სოციალურად საშიშ მოქმედებებთან, დაიცავს მშრომელთა და მათი შენაერთების უფლებები და ინტერესები, გაატაროს ცხოვრებაში რევოლუციონური კანონიერება მოქალაქეთა პირად და ქონებრივ ურთიერთობაში.

ამასთან პროლეტარული სასამართლო არის უძლიერესი იარაღი ძველ ყოფა-ცხოვრების ზნე-ჩვეულებებთან ბრძოლისა და მშრომელთა სოციალურად აღზრდისათვის.

უნდა მითითებულ იქნეს, რომ საბჭოთა სასამართლოს ეს ამოცანები გადაჭრისათვის იქნებიან მხოლოდ სასამართლოს გამუშურებით, ე. ი. იმ პირობით, რომ მართლმსაჯულების გაწევა იქნება განსაკუთრებით მშრომელთა ხელში, ამორჩეულ მოსამართლეთა სახით და ათასობით მუშების, გლეხების, წითელარმიელების და მოსამსახურეების, რომელნიც მოიწვევიან მართლმსაჯულების შესასრულებლად მშრომელთა არჩევებით.

ბ) სსსრ. სასამართლოს მუშაკთა და სახ. მსაჯულთა სოციალური და პარტიული შემადგენლობა იძლევა გამუშურების შემდეგ სურათს:

1. 1927 წ. საქართველოში იყო სახალხო მოსამართლე სულ 95.	მათ შორის მუშები 46—48%
	გლეხები 15—16 „
	მოსამსახურენი 35—36 „
	სულ 95—100 „

მათ შორის 86 კომ. და 9 უპარტიო.
2. გამოძიებლები იყო სულ 51, მათგან 9 კომ. 42—უპარტიო.
3. არსებულ ცნობებით მთელ რესპუბლიკაში სახალხო მსაჯულნი იყვნენ ამორჩეულნი სულ 10785.

მათგან მუშები 2670
გლეხები 4222
მოსამსახურენი 2252
გამოურჩვევლნი 517
1927 წ. სახალხო მსაჯული ქალები იყო სულ 1134.
მათგან მუშები 250
გლეხები 245
ინ. მშრომელნი 529
გამოურჩვევლნი 110

უნდა აღინიშნოს, რომ წინააღმდეგ მუშებისა და გლეხთაგან მიადრის უდიდეს ზომას. იქონიეთ მედეველობაში, რომ 1927 წ. სახალხო მოსამართლეთა შორის იყო 6(10%) მუშებისა და გლეხებისა. საჭიროა აგრეთვე აღინიშნოს ზომები, მიღებულნი ი. ს. კ. მიერ სახალხო მოსამართლეთა გადამზადებისათვის, აგრეთვე სახალხო მსაჯულთა სამართალში გაწვრთნისა სასამართლო მუშაკთა მიერ მათ შორის მეცადინეობით.

II. სასამართლოს მიღწევანი.

მოხსენების ამ ნაწილის გადაცემის დროს საჭიროა განსაკუთრებით შეჩერდეთ შემდეგ მოენტებზე:

1. გამსვლელი სესიები და სასამართლოს მოსახლეობასთან დაახლოების ხარისხი; ამ მხრივ უნდა აღინიშნოს მიღწევანი თქვენი სასამართლოს მუშაობისა.

2. უნდა აღინიშნოს აღებულ სასამართლო უბნის სახამ. საქმეთა მსვლელობის და გადაწყვეტილებათა აღსრულების ვადების შემოკლება.

3. დაწერილობით უნდა აღინიშნოს, რა ზომები იქნა მიღებული საანგარიშო პერიოდში ბიუროკრატიზმთან ბრძოლაში, გაკვირვებასა, საქმეთა დაგროვებასა და სხვათა წინააღმდეგ (იხ. ი. ს. კ. ცირკ. ბიუროკრატიზმთან საბრძოლველად „მოამბე“ № 9—10).

4. საჭიროა მითითებულ იქნეს სასამართლოს მიერ იგანსაკუთრებით მიღწეულ შედეგებზედ საპროცესო კოდექსისა და პროცესუალური კანონის 100 მან. საქმეების ერთპიროვნულ მოსამართლისადმი გადაცემით, აგრეთვე განაორწინების საქმეების და სასამართლო ბრძანებების გადაცემის გამო სათანადო მაჩასა და ნოტარიუსისათვის, ტყის ვაჩებისა და წანახედიების საქმეების მასშტაბისადმი, მიღწევებთან ერთად საჭიროა მითითებულ იქნეს ნაკლებზედაც, ამათ შორის უნდა შეჩერდეთ იქნეს ყურადღება საქმეების დაგროვებაზედ

მიერ მხრივ მშრომელთა ფართე საანგარიშო კრებებზე გატარებულ იქნება საარჩევნო კამპანია 1928 წლისათვის და მშრომელთა კამპანიის დროს ექნებათ შესაძლებლობა ვკლავ შეაფასონ სახალხო მსაჯულთა გადარჩემისათვის სათანადოთ გატარების მნიშვნელობაზე, რომლის ამოცანაც მიმდინარე მომენტის მიხედვით გამოიხატება მასში, რომ შეჩერდეთ იქნეს ღირსეული კადრი სახალხო მსაჯულების, რაიც უსათუოდ ხელს შეუწყობს საბჭოთა სასამართლოს ავტორიტეტის განმტკიცებას მშრომელთა თვალში.

ზემოალიწმულის მიხედვით, იწვევს რა სასამართლოს მუშაკებს მიიღონ აქტიური მონაწილეობა მომავალ საარჩევნო კამპანიაში იუსტიციის სახალხო კომისარიატი წინადადებას აძლევს:

1. მაზრის მოსამართლეებს და პროკურორებს წინადადებას იძლევათ მიაწოდონ ინფორმაცია ძირითად სასამართლო აპარატის მოქმედებაზე მზრებში ყველა საკითხებზე, რაც დაკავშირებულ არის პროცესების გატარებასთან, როგორც ორგანიზაციული, ისე იურიდიული თვალსაზრისის მხრივ, იმ მიზნით, რომ ასეთი ინფორმაცია იქნეს უფრო სრული, შეძლებისდაგვარად, მოწვეულ უნდა იქნეს მაზრის სასამართლო მომუშავეთა თათბირი, რომელიც უნდა გაეცნოს პროკურორის არჩევნების ტენიციას, ისე მეტადრე მოხსენებების თეზისებს და განაწესს, რომელნიც წაკითხულ იქნებიან წინასწარ საარჩევნო კრებებზე.

2. არჩევნების ნაყოფიერებისათვის და მათი დროზე დამთავრებისათვის ყველა სასამართლო მომუშავეებმა უნდა დაიპირონ მათი კონტაქტი თემალმსკომებთან, პარტიულ და პროფესიონალურ ორგანიზაციებთან იმ მიზნით, რომ საარჩევნო კამპანიის გატარების მუშაობა შეფარდებულ იქნეს იმ ვადებთან, რომელიც დაწესებულია არის საბჭოების საანგარიშო კამპანიისათვის.

3. სასამართლოს მუშაკების მიერ საარჩევნო საანგარიშო კრებებზე გაკეთებულ უნდა იქნეს:

1) საანგარიშო მოხსენებები სახალხო სასამართლოს მოქმედებაზე და სახალხო მსაჯულთა მონაწილეობაზე მასში წარსულ წელში, მოხსენებები სახალხო მსაჯულთა ინსტიტუტის დანიშნულებაზე და მნიშვნელობაზე, ანლად დაარსებულ სამაზრო სასამართლოს ამოცანებზე და სხვა.

2) წაკითხულ იქნეს 1928 წლისათვის სახალხო მსაჯულთათვის განაწესის პროექტი, სავითო თეზისები აღნიშნული მოხსენებებისა და განაწესის პროექტი გაეგზავნებათ ამასთანავე.

3. კამპანიის ჩატარების დროს განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს შემდეგს:

1) მუშა, გლეხი და მოჯამაგირე-ქალების და მოჯამაგირეთა სასამართლოს მუშაობაში ჩაბმას, ვინაიდან სასამართლოს მუშაობაში მათი ჩაბმას აქვს დიდი პოლიტიკური და საზოგადოებრივი მნიშვნელობა.

2) სახალხო მსაჯულთა კადრის შექმნას ეროვნულ უმცირესობებიდან, სადაც ასეთები არიან.

3. სახალხო მსაჯულთა არჩევნების დამთავრების შემდეგ სასამართლოს მომუშავეებმა იმ მიზნით, რომ ხელი შეუწყონ მსაჯულთა მეტ მონაზადებას, თავიანთ მოვალეობების ასრულების საქმეში უნდა მოაწონ ხელში მათი თათბირები სასამართლოს მუშაობის გასაუმჯობესებლად და სახ. მსაჯულთა ინსტიტუტის შესასრულებლად.

4. მაზრის მოსამართლეებმა, სასამართლოს მუშაკთა თათბირების მოწვევის დროს უნდა მოიხილონ ამ თათბირებზე აგრეთვე სახალხო მსაჯულებიც, მეტადრე ისეთები, რომელთაც გამოიჩინეს ინიციატივა საბჭოთა სასამართლოს საფუძველთა შეთვისების საქმეში პრობლემა წამოყენება შემდეგისათვის საბჭოთა იუსტიციის ორგანიზაციაში სამუშაოდ იქნება სასურველი.

5. სახალხო და მაზრის მოსამართლეებმა დამტკიცებულ სიგელი მიღებისთანავე უნდა წარმოადგინონ ი. ს. კ. სასამართლოს მომუშავეებსა და ზედამხედველობის განყოფილებაში ცნობები სახალხო მსაჯულთა შესახებ იმ ფორმით, რომელიც ამასთანავე არის დართული.

6. არჩევნების დამთავრების შემდეგ მაზრის მოსამართლეებმა წარმოადგინონ ი. ს. კ.-ში მოკლე ანგარიში საარჩევნო კამპანიის მსვლელობის და დამთავრების შესახებ.

იუსტიციის სახალხო კომისრის მაგ. თ. დოლიძე.

სასამართლოს მომწყობი და ზედამხედველობის განყოფილებაში გამგე სიკინავა.

26 იანვარი 1928 წ.

და სხვა. და იქ, საცა ეს შედეგია სასამართლო ქსელის ნაკლები განვითარების ან მხარეებისადმი და მოწოდებისათვის უწყებების ჩაუბარებლობის გამო, ან სახ. მსაჯულების გამოუცხადებლობისა, მიითებულ იქნეს, რა ზომები უნდა იქნეს მიღებული ამ დეფექტების ასაცილებლად.

III. სასამართლოს მუშაობა საანგარიშო პერიოდში.

მოხსენების ამ ნაწილის გადაცემის დროს საჭიროა შეჩერდეთ: 1. შემოსულ საქმეთა რიცხვზედ საანგარიშო მაუწყებლებით: აღნიშნოს ნაშთი 1927 წ. 1 იანვრისათვის ცალ-ცალკე სისხ. და სამ. სამ. საქმეებისა. მიმდინარე წელში შემოსულ საქმეთა რიცხვი და ნაშთი 1928 წ. 1 იანვრისათვის. უნდა დაისვას საკითხი საქმეთა მოძრაობის შესახებ და მიეთითოს საქმეთა გაზრდას და დაკლების მიზეზებზედ.

2. სისხლის და სამოქ. საქმეების კლასიფიკაციაზედ და შრომის, აღიშენების და მიწის საქმეთა რიცხვზედ და მათი წარმოების ვადებზედ.

3. სამოქალაქო საქმეებზედ სასამართლოს პოლიტიკის შესახებ მიეთითოს, რომ კერძო პირთა სარჩელების განხილვის დროს სახელმწიფო დაწესებულებებთან და წამოწყებებთან იგი მიმართულია კერძო კაპიტალის როლის შევიწროებისაგან სოციალისტური ელემენტების გაძლიერების სახალხო მეურნეობის სისტემაში.

აღიშენების საქმეებზედ სასამართლოს პოლიტიკა მიმართულია იმ ძირითად აზრისაგან, რომ დაიცვას ბავში, თუმცა სასამართლო ანგარიშს უწყებს იმ აუცილებლობას, როგორც ოჯახურ-ქონებრივ გაყოფის საქმეებშიც, გლეხის კომლის სამეურნეო საფუძვლის დაცვას. შრომის საქმეებზედ სასამართლო ენერჯულიად ატარებს ი. ს. კ. დირექტივებს ამ საქმეების როგს გარეშე დაინიშნის და გარჩევის შესახებ და სოფლის თვის ძირითად ამოცანად მშრომელთა უფლებების დაცვას უმთავრესად მოჯამაგირეების, მოჯამაგირე-ქალების.

4. სასამართლოს პოლიტიკაზედ სისხ. სამ. საქმეებზედ იგი მიმართულია პროლეტარიატის დიქტატურის დაცვისაგან იმ მოქმედებათა წინააღმდეგ, რაც მიმართულია მთლიანად მშრომელი კლასის საზიანოდ.

სასამართლო თავისუფლების აღკვეთის გრძელ ვადებს უფარდებს ნამეტნავად სოციალურად საშიშ დანაშაულებათა მიმართ, როგორც მაგალითად: გაფლანგვებ, მექრთამეობა, ბანდიტიზმი, საქონლის ქურდობა გლეხებისაგან და ზოგიერთი სხვა თანამდებობრივი და სამეურნეო დანაშაულებანი.

პირობითი თავისუფლების აღკვეთა (პირობითი სასჯელი), იძულებითი სამუშაო (იძულებითი სამუშაოანი) შეფერადებიან იმ პირობებს, რომელთა საზოგადოებრივი საშიშროების ხარისხი არ საჭიროებს განცალკევებას. საჭიროა მიეთითოს სოციალური დაცვის, რა ზომები ეფარდებოდათ უბანში მიწის ყიდვა-გაყიდვის საქმეებზედ, ხულოგრობაზედ და სხვა მაგალითების მოყვანით.

IV.

სასამართლოს მუშაობის საზოგადოებრივი მუშაობის მხრივ, აქ საჭიროა მიეთითოს შემდეგზედ:

1. რაში გამოიხატა მუშაობა სახალხო მსაჯულებთან, იყო თუ არა თათბირები და სხვა.

2. რაში გამოიხატა სასამართლოს მუშაობა მოსახლეობისათვის იურიდიული დახმარების ორგანიზაციის საკითხში, და ვის ეძლევა იგი. უნდა მიეთითოს ამ საქმის სახელზედ, რომელსაც აქვს უდიდესი მნიშვნელობა ულარების გლეხთა ინტერესებისათვის.

3. იღებდა თუ არა სასამართლოს მუშაობა მონაწილეობას სხვა კულტურულ მუშაობაში.

4. უნდა მიეთითოს, ანგარიშს ავებს თუ არა სასამართლო თავის მუშაობის შესახებ განვლილ პერიოდში, და სად, მასთან ხაზი გაესვას, რომ სასამართლო არის მშრომელთა წინაშე ანგარიშმდებელი.

V. სახალხო მსაჯულთა განაწილების შესახებ 1928 წ.

1. საჭიროა შედგეთ სახალხო მსაჯულთა როლის და მისი ინსტიტუტის მნიშვნელობის შესახებ საბჭოთა სასამ. სისტემაში და

2. ჩამოყალიბდეს ამოცანები, რომელიც აწივთ მოსამართლეო და სახ. მსაჯულებს სახელმწიფოს თანამედროვე მომენტთან დაკავშირებით, და აშკარად მიეთითოს ვინ უნდა იქნეს არჩეული სახ. მსაჯულად 1928 წლისათვის.

გ ა ნ ა წ ე ს ი

სამაზრო და სახალხო სასამართლოებში სახალხო მსაჯულებად ამორჩეულ ამხანაგებს.

პროლეტარული სასამართლო—ერთ-ერთი ფრიად მნიშვნელოვანი ორგანოა პროლეტარიატის დიქტატურისა. იგი მოწოდებულია დაიცავს ოქტომბრის რევოლუციის მონაპოვარს, ებრძოდეს მუშათა და გლეხთა მტრებს, სახალხო ფულის ქურდობას, მექრთამეობას, დაუფერობას, საქმის გაკიანურებას და სხვ., დაიცვას ხელყოფისაგან მშრომელთა სიცოცხლე, ჯანმრთელობა და ქონება; ებრძოდეს საბჭოთა რევოლუციონარული კანონების ცხოვრებაში გატარებისათვის სახელმწიფოსა და მოქალაქეთა შორის, და მოქალაქეთა შორის ერთ-ერთ შორის ქონებრივ დამოკიდებულების სწორი პროლეტარული სასამართლო—ძლიერი იარაღია ძველი ყფვა-ცხოვრების დრომოკმულ ჩვეულებებთან საბრძოლველად, მასების სოციალისტურ პრინციპებზე აღსაზრდელად. ყველა ეს დიდი ამოცანის შესრულება

პროლეტარული სასამართლოს შეუძლიან მხოლოდ მასებთან ერთად კავშირის დაჭერით ათასეულ სახალხო მსაჯულთა შთან და გლეხთა მუშევრებით. ამიტომ ამორჩეულ ამხანაგებს ხო მსაჯულთა სამუშაოზე გაგზავნის დროს, ჩვენ ვაკისრებთ მნიშვნელოვან სახელმწიფო მოვალეობათა შესრულებას.

ჩვენ ვავალდებთ სახალხო მსაჯულთ:

1. მიიღონ ყოველი ღონისძიება მუშურ-გლეხურ ხელის მხარეში მშრომელთა ინტერესების დასაცავად შიქნილ კანონცხოვრებაში გასატარებლად, ებრძოდნენ ყოველგვარ მისჯებას, დაიცვან მოქალაქეთათვის კონსტიტუციითა და ხელისუფლების ეკონომიური პოლიტიკით მიზნობრივი უფლებაროგორც თავისუფლების ძირითად მონაპოვართა მხრივ, ისე ქვეყნის საწარმოო ძალთა განსავითარებლად.

2. მტკიცედ გაატარონ კლასიური პროლეტარული სასამართლოში როგორც სისხ. სამ., ისე სამ. სამ. საქმეების გვის დროს სისხ. სამ. საქმეებისათვის კლასიურ ხაზად იგულმუშათა კლასისა და მისი დიქტატურის ინტერესების ყოველდაცვა და ებრძოდნენ ყოველგვარ დანაშაულს, რაც კი იქნება მართლი—მთელი მუშათა კლასის ინტერესების წინააღმდეგ, კი არ უნდა ჩაიდინოს იგი; სამოქალაქო საქმეებისათვის კი ხაზად უნდა ჩაითვალოს ყოველმხრივი დახმარება სოციალისტურ ელემენტებისათვის სასამართლის საშუალებით კაპიტალისტურ მენტებზედ გასამარჯვებლად.

3. არ დაუშვან შრომის უკანონო ექსპლოატაცია რა სახის არ უნდა იყოს იგი, მტკიცედ დაიცვან დაქირავებულ მომუშავეთა მოდ სოფლის მოჯამაგირეთა ის უფლებები, რომელთა მინიმუმ ტომბრის რევოლუციამ, გააუქმეს ყოველი კაბალური-სავაზრობეობა, დადებული ვისიმე დაქირავებულ მდგომარეობით საფუძის მიზნით.

4. ზედმიწევნით დაიცვან უძოლურთა, განსაკუთრებით ბის ინტერესები და შეძლებისდაგვარად უზრუნველყოფონ—მარსებობა და ჯანსაღი აღზრდის პირობები. ამასთან ერთად ლის წევრებისაგან ბავშვთა და ნათესავთა სარჩოს გადახდად დროს არ დაუშვან კომლის განადგურება და დაიცვან მისი ნიუ საფუძველი.

5. ნაკლებათ ბოროტი ყოფა-ცხოვრების დანაშაულებას რასაც მშრომელი ჩაიდენს შეუგნებლობით, გაჭირვების გამო, ფარდონ შეძლების დაგვარად აღმზრდელიობით ხასიათის დანბანი. და ეცადონ, რათა მშრომელი არ მოსწყდეს მშრომელთა რას, არ დაშკარგოს ცხოვრების სახსარის სინდისიერი შრომაპოვების საშუალებობა.

6. დაუხდობლად ებრძოდნენ კონტრ-რევოლუციის, ტრისმს, გაფლანგვებს, მექრთამეობას; სასტიკად დასაჯონ დენი: ანგარებით ჩაღვნილ თანამდებობრივ დანაშაულისათვის, ქოთა ხელისუფლების მიერ ფასების დაკლებისათვის მიღებულ ნის ძიებათა ჩაფუშისათვის, ადამიანის სიცოცხლეზე ხელყოფის ქურდობისათვის, ცეცხლის წაკიდებისათვის, ბოროტ ხელსათვის.

7. მიიღონ ყოველი ღონისძიება საბჭოთა კანონმდებლასაცნობად, რისთვისაც დაესწონ სასამართლოს მიერ მსაჯულთთან გამართულ მეკადნიერობას და ზედმიწევნით ლონ სახალხო მსაჯულთა შესახებ სათანადო დებულებას.

8. გაუწიონ ყოველგვარი დახმარება სასამართლო მუშა და აქტიურად იმუშაონ მშრომელთა შორის საბჭოთა სასამართლოაგანდის სათანადოდ დაყენებისათვის.

9. ისე აწარმოონ საქმის განხილვა სასამართლოში, რცენ საშუალება ყოველ მოქალაქეს, რომელიც მიმართა სალოლს დახმარებისათვის, აგროთ ყოველ ბრალდებულს, ყოველ პასუხის აცნობას სასამართლო ყოველივე რაც კი საჭიროა საცავად, რათა თვითული საქმე ყოველ მხრივად და სრულდენს გამოჩინეული, ეცადონ სასამართლოს ყოველი გადაწყვეტი განმარტონ ისეთნაირად, რომ მას ჰქონდეს აღმზრდელი მნიშვნელობა, რომ იგი სტოვებდეს ხალხის შეგნებაში მუშურ-გლეხლისუფლების პოლიტიკის სწორ გაგებას.

10. თავის მოვალეობას ასრულებდენ მშრომელთა მანაშე პასუხისმგებლობის სრული შეგნებით და აგონ თავის ანგარიში სასამართლოში თავის ამომრჩეველთა წინაშე.

ციკლუარო № 1

ოზურგეთის, სენაკის და ზუგდიდის მაზრების მაზრო და სახალხო სასამართლოებს და პროკურორების ასლი: უზენაეს სასამართლოს და აჭარის მაზრის იუსტიციის სახალხო კომისარიატებს.

იმ საკითხის გამო, თუ რა წესით უნდა ავებდეს პასუხი მფლობელობის გემის კაპიტანი თავისი მოვალეობის ყველა ყოფისათვის, რასაც თან მოჰყვა გემის ავარია, იუსტიციის კომისარიატი, იღებს რა მხედველობაში იმ გარემოებას, რომ მისი სისხლ. სამ. კოდ. 108 მუხ. შენიშვნისა, თანამდებობის იგულმუშაობა ის პირი, ვისაც უჭირავს თანამდებობა იმ კლასსა და საწარმოში, რომელიც ანხორციელებს სამეურნეო სახელმწიფოებრივ მიზანს, აგრეთვე იმას, რომ კერძო მფლობელის კაპიტანს, რომელიც ემსახურება სახლგო და

ტრანსპორტის საქმეს, ადმინისტრატიული ძალაუფლება აქვს გეშე მყოფ ყველა პირის მიმართ, წინადადებას იძლევა სახელმძღვანელო მიღებულ იქნეს შემდეგი: კრძალ მფლობელობის გემის კაპიტანი, რომელიც ემსახურება საზღვაო და მდინარეთ ტრანსპორტის საქმეს, თავის მოვალეობის დაუდევრად და უყურადღებოდ ასრულებსათვის, რასაც თან მოჰყვა გემის ავარია, პასუხს აგებს ისევე, როგორც თანამდებობის პირი, საქართველოს ს. ს. რ. სისხლის სამ. კოდ. 111 მუხ. მიხედვით.

იუსტიციის სახალხო კომისარი **ი. ვარძიელი.**
სასამართლოს მმართველობის განყ.
გამგე **სიკინავა.**
2 თებერვალი 1928 წ.

გ ა ნ მ ა რ ტ ე ბ ა

სამართალმც. ს. ს. რ. იუსტიციის სახალხო კომისარიატის საკანონმდებლო განყოფილებისა.

ბორჩალოს მაზრის თემალმასკომის შეკითხვის გამო.

1) შეიძლება თუ არა კომლის გაყრის დროს შეფასება კულტურულ ნარგავებსა (ვენახისა, ხეხილისა და, საზოგადოდ, მიწაზე აღმოცენილ კულტურებისა) და 2) შეიძლება თუ არა შეფასება კულტურულ ნარგავებსა მოახალშენის მიწაზე და როგორ უნდა მოახდინოს მოახალშენემ თავისი შეურნეობის ლიკვიდაცია ძველ ადგილზე.

1. იმ საკითხის გადასაწყვეტად, აუნაზღაურდება თუ არა მიწის მუშას ყველა შემთხვევაში, მათ შორის კომლის გაყრის დროსაც, ის შრომა, რაც გაწეული აქვს მას თავის მეურნეობაზე, სახელმძღვანელოდ უნდა იქნეს მიღებული მიწის კოდექსის 20 მუხ., რომელშიც გათვალისწინებულია მიწის ჩამორთმევა მიწის მოსარგებლისაგან სახელმწიფო ან საზოგადოებრივი საკუთრებისათვის და ამასთან დაკავშირებით სახელმწიფოს მოვალეობა აუნაზღაუროს მიწის მუშას ის ზარალი, რაც მას მოუწია ასეთ ჩამორთმევით. ზარალის ანაზღაურება მოხდება როგორც ანაზღაურებას ყველა იმისი, რასაც ჰკარგავს მიწის მოსარგებელ ჩამორთმევის მომენტს, — კულტურულ ნარგავებსა, შენობებსა, ნაგებობებსა და სხვ., — აგრეთვე ყველა იმისიც, რაც მას უნდა მიეღო მომავალში მიწის ნაკვეთიდან იმის გამო, რომ მან გასწია შრომა, დათესა, გააუმჯობესა ნიადაგი და სხვა.

თუ მხედველობაში ვიკონიებთ იმ გარემოებას, რომ სახელმწიფო ან საზოგადოებრივი საკუთრებისათვის მიწის ჩამორთმევის დროს სახელმწიფო უნაზღაურებს მიწის მოსარგებლეს ზარალს, არ არის და, არც შეიძლება იყოს რაიმე დაბრკოლება არც იმისათვის, რომ კულტურული ნარგავები შეფასდეს, და არც იმისათვის, რომ ანაზღაურებულ იქნეს ყველა ის, რაც შექმნილია შრომითი მიწათსარგებლობით

იმ შემთხვევაში, როდესაც მიწა სხვაზე გადადის იმის გამო, რომ მიწის მოსარგებელე ნებაყოფლობით სწყვეტს კავშირს სასოფლო მეურნეობასთან. ასეთ შემთხვევაში ანაზღაურებას მიწის კოდექსის 23 და 170 მუხ. ნარგავი მიწის მოსარგებლის, ე. ი. კომლის საკუთრებას წარმოადგენს, ამიტომ იგი, როგორც სამოქალაქო ბრუნვის საგანი, შეიძლება იქნეს შეფასებული და გასხვისებული. მაართალია, მიწის მოსარგებლეს არა აქვს თავისუფალი განკარგულების უფლება მისი შრომით შექმნილ ნარგავზე, რადგანაც ასეთი განკარგულებისათვის მიწის კოდ. 23 მუხ. ძალით, საჭიროა, რომ საადგილმამულო ორგანომ უფლება მიწაზე წინასწარ გადასცეს ვინმე სხვა შრომითი-მოსარგებლეს, მაგრამ ასეთი შეზღუდვა არა სპობს იმის შესაძლებლობას, რომ ნარგავის მესაკუთრეს აუნაზღაუროს ნარგავის ღირებულება იმ პირობა, ვისაც სახელმწიფო გადასცემს უფლებას მიწაზე. ასეთ შემთხვევაში ანაზღაურებას 170 მუხ., რომლის ძალითაც მოახალშენემ უნდა მოახდინოს ძველ ბინადრობაზე თავისი ქონების სრული ლიკვიდაცია (შენიშნისა, ნაშენისა და მიწაში შეტანილი გაუმჯობესებისა).

2. რაც შეეხება საკითხს, თუ როგორ უნდა მოახდინოს მოახალშენემ თავისი მეურნეობის ლიკვიდაცია, უნდა აღინიშნოს, რომ ეს საკითხი სწყვეტა იმის მსგავსად, როგორც იმ შემთხვევაში, როდესაც მიწის ნუშა, რომელიც ხელს იღებს სოფლის მეურნეობაზე, ცდილობს, რომ მიწის ნაკვეთი გადაეცეს ისეთ მშრომელს, რომელიც გამოსთქვამს სურვილს აუნაზღაუროს მას შენობა, ნარგავი და სხვა მისი ნაშრომი. მიწის კოდ. 170 მუხ. ძალით მოახალშენემ უნდა მოახდინოს თავისი ქონების სრული ლიკვიდაცია სამი წლის განმავლობაში დლიდან ახალშენში დაფუძნებისა; წინააღმდეგ შემთხვევაში მას უნდა ჩამოერთოს მთელი ქონება და გადაეცეს ადგილობრივ ორგანოს. ამის მიხედვით, მოახალშენემ უნდა მოახდინოს ისეთი მიწის ნუშა, რომელიც შეუთანხმდება მას და ენებაყოფლობით აუნაზღაურებს მას მისი ქონების ღირებულებას, თუ საადგილო-მამულო ორგანო მოახალშენის მიწას გადასცემს მას, ამასთანავე უნდა აღინიშნოს, რომ ადგილობრივ საადგილო-მამულო ორგანომ შეძლების დავგარად დაანბარება უნდა აღმოუჩინოს მოახალშენეს მისი ქონების ლიკვიდაციის საქმეში, მაგრამ, თუ, მიუხედავად ამისა, მოახალშენე თავისი ძალით მიიღო ვერ მოახერხებს ამ ლიკვიდაციას, ამას მოჰყვება ის შედეგი, რაც გათვალისწინებულია მიწ. კოდ. 170 მუხ., რადგანაც სახელმწიფო მოვალე არ არის აუნაზღაუროს მოახალშენეს ღირებულება იმ ქონებისა, რომლის ლიკვიდაციაც მან თითონ ვერ მოახერხა.

საკანონმდებლო განყოფილების გამგე **ი. როინაშვილი.**
იურისკონსულტი **კ. მიქელაძე.**

გამომცემელი:

საბ. ს. ს. რ. იუსტიციის სახალხო კომისარიატი.

პასუხისმგებელი რედაქტორი: **ი. ვარძიელი.**

სარედაქციო კოლეგია: **ა. კაჭარავა, ი. როინაშვილი, პ. როფ. შ. ნუცუბიძე, ს. ჯაფარიძე, კ. მიქელაძე, პ. ქავთარაძე.**

საქართველო. ს.ს.რ. იუსტსახსპოლის გამოცემელოზა

დაიბეჭდა კ. მიქელაძის

„შრომითი მიწისმოსარგებლე და მისი უფლება-მოვალეობანი“

ფასი 50 კაპ.

წიგნი გაიყიდება სახელგამის ყველა მაღაზიეზში. გითუყავ იუსტსახსპოლის გამომცემლოზის საწყოზში.

შეკვეთით უნდა მიმართონ: ტფილისი, ტრიბუნალის ქ. № 32 იუსტსახსპოლის გამომცემლოზას.

1928 წლის 1 იანვრიდან

გ ა მ ე დ ი ს ს. ს. წ. იუსტიციის სასახლეს კომისიისათვის
ორკვირეული ორგანო

„ს ა ბ ჯ ო ტ ა ს ა მ ა რ თ ა ლ ი“

„საბჭოთა სამართალი“ ისახავს მიზნად გაუწიოს იდეური ხელმძღვანელობა იუსტიციის მუშაკებს და გააუქმოს სასამართლო-უფლებრივი საკითხები, როგორც თეორიული აგრეთვე პრაქტიკული ხასიათისა საბჭოთა კანონმდებლობის და ხელისუფლების პოლიტიკის ძირითადი პრინციპების მიხედვით.

„საბჭოთა სამართალი“ დიდ ყურადღებას აქცევს სასამართლო მუშაობის პრაქტიკულ მხარეს და დაეხმარება სასამართლოს დარგში ყველა ომუშავეთ საანადო მასალის მიწოდების ადამ საკითხების განმარტებით, სასამართლო პრაქტიკის მიმოხილვით, კოდექსების სხვა და სხვა მუხლების ახსნა-განმარტებით და კომენტარებით.

„საბჭოთა სამართალი“ დიდ ყურადღებას მიაქცევს აგრეთვე სასამართლო დაწესებულებებში ბიუროკრატიზმთან ბრძოლას და დაუნდობლად ამხელს იუსტიციის მუშაკთა უარყოფით მხარეებს.

ჟურნალში დათმობილი აქვს ადგილი კენიზმებისა, საზღვარგარეთ და სისხლის სამართლის სამკვლევარო მიზნების განხილვას.

გარდა თეორიული და პრაქტიკული ხასიათის წერილებისა ჟურნალში არის აგრეთვე უმედიანი განყოფილებები:

საბჭოთა კანონმდებლობის მიმოხილვა, სასამართლოს ცხოვრება, ქრონიკა, ბიბლიოგრაფია, იურიდიული დახმარება (კითხვა-პასუხი), ოფიციალური ნაწილი (დადგენილებები, განმარტებები, ინსტრუქციები, ცირკულარები), ფოსტა, განცხადებები და სხვ.

ჟურნალში თანაშემწეობენ უმედიანი კანონმცემნი:
(ანბანზე)

ალხოვი ა., ამალღობელი ს., ანდრონიკაშვილი ლ., ბაზოვი გ., გაბაშვილი დ., გალუსტიანი ა., დოლიძე თ., ვარდანიანი ს., ვარძიელი ი., იუზბაშვილი გ., კაპარავა ა., კოსტავა ა., ლუნკევიჩი ვ., მახარაძე ფ., მესხიშვილი შ., მიქელაძე კ., ნანიშვილი გ., ნუცუბიძე შ., პავლიაშვილი ი., პლეტნიკოვი კ., როინაშვილი ი., რცხილაძე გ., სიჭინავა ი., სურგულაძე ი., ტალახაძე ი., ტატიშვილი ე., ქავთარაძე შ., ქორქაშვილი მ., შავერდოვი ა., შურღია ლ., ჩხეიძე ს., ჯაფარიძე ს. და სხვ.

პასუხისმგებელი რედაქტორი: ი. ვარძიელი

სარედაქციო კოლეგია: ა. კაპარავა, პროფ. შ. ნუცუბიძე, _____
_____ ი. როინაშვილი, ს. ჯაფარიძე, კ. მიქელაძე, პ. ქავთარაძე.

ხელის მოწერის ფასი: წლიურად—10 მან., 6 თვით—5 მ. 50 კაპ., 3 თვით—3 მ.
ფასი თითო ნომრისა—50 კაპ.

სამ თვეზე ნაკლები ხელისმომწერა არ მიიღება.

რედაქციის და კანტორის მისამართი: ტფილისი, ტრიბუნალის ქ. № 32 ტელეფონი № 13—68.